

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»**

**ПІДГОТОВКА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ, АСПРАНТІВ ТА ЗДОБУВАЧІВ:
МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ В
СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

навчальні плани і програми дисциплін

Київ – 2014

УДК
ББК

Друкується відповідно до рішення науково-методичної ради Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (Протокол №9 від 13 листопада 2014 року)

Рецензенти:

В. П. Яковець – завідувач кафедри менеджменту освіти, економіки та маркетингу, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, доктор фізико-математичних наук, професор

Д. В. Щербина – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогічної творчості Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Підготовка науково-педагогічних працівників, аспірантів та здобувачів: модернізація процесу навчання в системі післядипломної освіти : навчальні плани і програми дисциплін / [О. Л. Ануфрієва, Н. В. Гузій, І. Ю. Регейло, В. І. Саюк, М. І. Скрипник, О. С. Снісаренко, Є. Р. Чернишова, Г. О. Штомпель]. – К.: 2014. – 195 с.

ISBN

Навчальні плани і програми дисциплін призначені для організації навчання аспірантів і здобувачів. Вони, на думку авторів, розкривають цілісне уявлення про науку як систему знань і засіб пізнання, сформулюють погляди на методологію наукового дослідження, покажуть значення і можливості педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу, дадуть можливість реалізувати теоретичні знання в підготовці й написанні науково-дослідницької роботи й інших текстів, безпосередньо пов'язаних із науковою діяльністю.

УДК
ББК

ЗМІСТ

Вступ	
Ануфрієва О. Л. , Снісаренко О. С. Школа молодого науковця...	
Гузій Н. В. Аксіологічний підхід у післядипломній освіті та науковий етос.....	
Регейло І. Ю. Підготовка фахівців вищої кваліфікації в Україні у ХХ – ХХІ столітті: історико-педагогічний аспект.....	
Саюк В. І. Відкрита освіта і моделі організаційних систем.....	
Скрипник М. І. Методологія педагогічного дослідження та практичної андрагогіки.....	
Скрипник М. І. Підготовка педагога-дослідника: крок за кроком..	
Штомпель Г. О. Теорія порівняльної післядипломної освіти.....	

ВСТУП

Важливим аспектом фахової підготовки молодих науковців є формування їхньої наукової компетентності, що передбачає ознайомлення зі специфікою наукової діяльності та її різновидами, орієнтацію в актуальних напрямках сучасних наукових досліджень, володіння термінологією відповідної галузі знань і науковим стилем викладу інформації, методами, методикою та методологією науково-дослідницької роботи, вміння реалізувати теоретичні знання в підготовці й написанні науково-дослідницької роботи й інших текстів, безпосередньо пов'язаних із науковою діяльністю.

З цією метою колектив авторів (О. Л. Ануфрієва, Н. В. Гузій, І. Ю. Регейло, В. І. Саюк, М. І. Скрипник, О. С. Снісаренко, Є. Р. Чернишова, Г. О. Штомпель) розробили навчальні плани і програми дисциплін, призначені для організації навчання аспірантів і здобувачів.

Програма «Школа молодого науковця» передбачає ознайомлення аспірантів із найважливішими питаннями, що стосуються теоретичних засад організації наукових досліджень, і підготовку до написання дисертаційних досліджень, формування навиків методологічної та методичної рефлексії. Для того щоб самостійно ставити і творчо розв'язувати різні складні проблеми, молодий науковець повинен володіти не лише необхідною сумою фундаментальних та спеціальних знань, а й методологією наукових досліджень, інформаційними технологіями, вміти використовувати в роботі все нове, що з'являється в науці та практиці, адаптуватися до нових умов, постійно вдосконалювати власну кваліфікацію.

Метою викладання навчальної дисципліни «Аксіологічний підхід у післядипломній освіті та науковий етос» є оволодіння майбутніми науково-педагогічними працівниками сучасними науковими здобутками в галузі педагогічної аксіології та шляхами їх використання у навчальних закладах післядипломної педагогічної освіти.

Програма «Підготовка фахівців вищої кваліфікації в Україні у ХХ – ХХІ столітті: історико-педагогічний аспект» поглиблює теоретичну підготовку здобувачів наукового ступеня щодо розуміння тенденцій підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів, формування професійної компетентності здобувачів третього ступеня – доктора філософії (PhD).

Вивчення навчальної дисципліни «Відкрита освіта і моделі організаційних систем» сприятиме посиленню особистісної орієнтації професійної підготовки майбутніх науково-педагогічних кадрів у галузі освіти, їх готовності кваліфіковано і майстерно виконувати свої професійні обов'язки, володіти сучасними теоретичними і прикладними знаннями з основ відкритої освіти і моделей організаційних систем, творчо підходити до організації наукової і педагогічної діяльності, ефективно застосовувати інформаційні технології, допомагатиме подальшому професійному зростанню.

Метою викладання дисципліни «Методологія педагогічного дослідження та практичної андрагогіки» є розвинення у науково-педагогічних працівників системи методологічних знань, умінь і навичок із організації наукового

дослідження; оволодіння основними закономірностями і принципами практичної андрагогіки.

Дисципліна «Підготовка педагога-дослідника: крок за кроком» сприятиме формуванню у педагогів-дослідників системи методологічних знань, умінь і навичок із організації дослідно-експериментальної роботи в ЗНЗ; оволодіння молодими дослідниками мовно-фаховими компетенціями в узагальненні результатів експериментальної роботи.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Теорія порівняльної післядипломної освіти» є формування у здобувачів, аспірантів та інших суб'єктів постдипломних кваліфікацій транснаціонального понятійно-категорійного апарату.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

О. Л. Ануфрієва, О. С. Снісаренко

РОБОЧА ПРОГРАМА
ШКОЛА МОЛОДОГО НАУКОВЦЯ

Київ – 2014

Розробники: Зав аспірантури та докторантури канд.пед.наук, доцент
О. Л. Ануфрієва; канд.пед.наук, доцент О. С. Снісаренко

Схвалено вченою радою УМО

Протокол від. “ ____ ” _____ 20 ____ року № ____

“ ____ ” _____ 20 ____ року Голова _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

©О.Л. Ануфрієва, 2014
рік
©О.С. Снісаренко, 2014
рік

ВСТУП

Навчальна програма "Школи молодого науковця" орієнтована на аспірантів, здобувачів, науково-педагогічних працівників. Змістовно програма розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту»; Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»; Положення «Про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів» та постановою Президії НАПН України «Про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів».

Особливістю сучасної епохи є істотний стимулювальний вплив науки на всі складові суспільного життя. Необхідність наукового підходу у виробництві, економіці, політиці, системі управління змушує науку розвиватися швидшими темпами, ніж будь-яку іншу галузь діяльності. Стрімко змінюються і оновлюються знання про явища і процеси навколишнього світу.

Важливим аспектом фахової підготовки молодих науковців є формування їхньої наукової компетентності, що передбачає ознайомлення зі специфікою наукової діяльності та її різновидами, орієнтацію в актуальних напрямках сучасних наукових досліджень, володіння термінологією відповідної галузі знань і науковим стилем викладу інформації, методами, методикою та методологією науково-дослідницької роботи, вміння реалізувати теоретичні знання в підготовці й написанні науково-дослідницької роботи й інших текстів, безпосередньо пов'язаних із науковою діяльністю.

Науково-дослідна робота — це головний шлях здобуття, примноження і оновлення знань, який передбачає вміння ставити наукові завдання, планувати їх виконання, організовувати збирання та опрацювання інформації, створювати умови для генерування нових ідей та їх практичної реалізації.

Програма Школи молодого науковця передбачає ознайомлення аспірантів із найважливішими питаннями, що стосуються теоретичних засад організації наукових досліджень, їхню підготовку до написання дисертаційних досліджень, формування навиків методологічної та методичної рефлексії. Для того щоб самостійно ставити і творчо розв'язувати різні складні проблеми, молодий науковець повинен володіти не лише необхідною сумою фундаментальних та спеціальних знань, а й методологією наукових досліджень, інформаційними технологіями, вміти використовувати в роботі все нове, що з'являється в науці та практиці, адаптуватися до нових умов, постійно вдосконалювати власну кваліфікацію.

Мета програми

Метою навчальної програми Школи молодого науковця є: створення умов для формування у аспірантів навиків і вмінь самостійної роботи з реалізації індивідуального дослідницького потенціалу та підвищення ефективності наукової діяльності; поглиблене вивчення методологічних і теоретичних основ однієї з галузей науки; створення додаткових умов для

надання науково-методичної допомоги молодим науковцям, що забезпечують підвищення якості дисертаційних досліджень, розвиток наукового світогляду, професійне зростання та ефективну підготовку конкурентоспроможного сучасного науковця.

Завдання програми:

- сприяти формуванню наукового та творчого потенціалу молодих науковців;
- забезпечувати їх аналітичною, консультативною та експертною допомогою;
- створювати умови для набуття навичок самостійної творчої пошукової роботи;
- сприяти розвитку умінь та навичок роботи з інформаційним середовищем;
- забезпечувати оволодіння сучасними формами організації та проведення наукових досліджень;
- сприяти формуванню єдиного європейського дослідницького простору
- Відповідати новим викликам і передбачати широкий спектр професійних можливостей для розвитку кар'єри аспірантів;
- Передбачати інтеграцію інформаційних та педагогічних технологій, що забезпечує інтерактивність взаємодії суб'єктів навчання та високу продуктивність навчального процесу.

• Опис програми «Школа молодого науковця»

Курс програми:	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної програми
Кредити, відповідні ECTS – 16 (4 на один рік) Змістовні модулі – 3 Загальна кількість годин – 480 (120 на один рік) Аудиторних годин – 160 (40 на один рік)	Галузь знань: Педагогіка. Психологія Освітньо-кваліфікаційний рівень – аспірант	Рік підготовки – 1, 2, 3, 4 Семестр – 2,4, 6, 8 Лекції – 40 год Практичні, семінарські, тренінги – 120 год Індивідуальна робота – 120 год Самостійна робота – 200 год Вид контролю – презентації результатів індивідуальних завдань та самостійної роботи, самоконтроль

Програма Школи молодого науковця передбачає достатньо широкий

спектр тематик, об'єднаних за трьома змістовними модулями, з можливістю гнучкого реагування на запити аспірантів, із забезпеченням мобільності вибору проблематики та форм навчальних занять.

Кредитний модуль включає лекції, практичні (семінарські) заняття, тренінги, індивідуальну та самостійну роботу аспірантів.

Основним завданням теоретичної частини програми є ознайомлення молодих науковців з сучасними концепціями наукової творчості, з основами методології наукового пізнання та методикою наукових досліджень.

Практична частина програми являє собою методологічну рефлексію над процесом і результатом наукової діяльності. Основні задачі практичної частини – розвиток здібностей до самоосвіти, освоєння навиків формування і використання усвідомленої методологічної позиції наукового дослідження.

Індивідуальна робота аспіранта складається з:

1. Виконання завдань з кредитного модуля;
2. Презентації та обговорення індивідуальних завдань в групі.

Самостійна робота аспіранта складається з

1. Самостійного вивчення окремих тем;
2. Підготовки наукових виступів, тез, статей, дисертаційної роботи.

Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння та знання
Знати основні функції методології і методи наукових досліджень. Вміти класифікувати фактори і методи аналізу
Знати процедури проведення аналітичного дослідження. Вміти формулювати наукову проблему й обґрунтувати тему дослідження
Вміти визначити об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження; скласти попередній план роботи, викладати текст роботи. Знати вимоги до оформлення науково-дослідницької роботи
Знати математично-статистичні методи і моделі. Вміти застосовувати ці методи і моделі при вирішенні конкретних аналітичних завдань
Знати основні поняття й категорії системного підходу. Вміти використовувати методи системного підходу при проведенні досліджень
Знати, синергетичну концепцію самоорганізації, ідеї й закони синергетики. Вміти використовувати методи синергетики при розв'язанні конкретних науково-дослідних завдань

У результаті освоєння програми у аспірантів мають бути сформовані універсальні дослідницькі компетентності:

- володіння різними формами наукової комунікації.
- опанування технологіями організації науково-дослідницької діяльності;
- здатність переводити наукові знання у площину практичного використання.

Таблиця структури спецкурсу

Нормативні дані						
Курс	Семестр	Всього (год)	Аудиторні заняття (год)		Позааудиторні заняття (год.)	
			Лекції (год)	Практичні заняття (год)	Індивідуальна робота (год)	Самостійна робота (год)
1 рік навчання	2	120	10	30	30	50
2 рік навчання	4	120	10	30	30	50
3 рік навчання	6	120	10	30	30	50
4 рік навчання	8	120	10	30	30	50
Разом		480	40	120	120	200

Методи навчання.

При викладанні тем програми Школи молодого науковця використовуються інформаційно-ілюстративний та проблемний методи навчання.

Під час лекційного курсу застосовуються:

- мультимедійна презентація;
- слайдова презентація;
- дискусійне обговорення проблемних питань.

На практичних заняттях застосовуються:

- ситуаційні завдання;
- робота за методом малих груп;
- вправи з моделювання;
- роздатковий матеріал для виконання графоаналітичних вправ.

Методичне забезпечення: опорні конспекти лекцій, інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни, мультимедійний супровід, рекомендовані посібники, інтернет-ресурси

Поточний контроль: здійснюється на заняттях за допомогою індивідуальних, практичних та самостійних завдань, бліц-опитувань; письмових самостійних робіт (реферати, есе); презентацій в групі індивідуальних завдань, результатів самостійної роботи; поняттєвих диктантів, ведення термінологічного словника; розв'язання психологічних задач; взаємоконтролю у парах і групах; самоконтролю тощо.

Дорожня карта Школи молодого науковця

Фаза	Стадія	Етапи	Основні проблеми	Навчальні заходи
Проектувальна	1.1. Концептуальна	1.1.1. Наука та наукові дослідження в сучасному світі та Україні	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Характеристика наукової діяльності 1.2. Наукові підходи до організації розумової праці. 1.3. Особливості наукового стилю. 1.4. Наукова школа як центр організації науково-дослідної роботи: поняття, основні ознаки та напрями діяльності наукової школи. 1.5. Національна класифікація наук та пріоритетні напрями науки в Україні: паспортизація спеціальностей. 1.6. Підготовка кандидатів і докторантів наук в Україні в контексті європейської та світової інтеграції 	Лекції, Проблемні семінари
	1.2. Конструювання	1.2.1. Проблема вибору методологічної бази	<ol style="list-style-type: none"> 1. Системний підхід в сучасній методології наукових досліджень. 2. Синергетика як нова парадигма дослідження соціальних процесів і явищ 	Тренінгові сесії: Учбово-ділові ігри «Написання обґрунтування»; «Координація теми дослідження»; індивідуальні консультації;
		1.2.2. Формулювання проблеми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Задум, структура та логіка проведення психолого-педагогічного дослідження. 2. Вибір напрямку та теми дослідження 	
		1.2.3. Алгоритмізація	<ol style="list-style-type: none"> 1. Компоненти наукового апарату психолого-педагогічного дослідження. 2. Модель програми психолого-педагогічного дослідження. 3. Вимоги до структури та змісту дисертації 4. Логіка та етапи наукового дослідження: алгоритм наукового дослідження 5. Координація теми дослідження: кафедра – вчена рада – сектор з координації досліджень НАПН України 	

Технологічна	2.1. Реалізація дослідження	2.1.1. Теоретичний	<ol style="list-style-type: none"> 1. Як працювати з літературними джерелами та робити теоретичний аналіз проблем дослідження. 2. Інформаційне забезпечення наукового дослідження. 3. Збір і аналіз наукових праць. 4. Інформаційно-бібліографічна праця аспіранта. 5. Мережа Інтернету як джерело наукової інформації. 6. Інформатизація і проблема створення єдиного комунікативного простору 	<p>Практичні заняття: Майстер-класи Тренінги Вебінари Бліц-ігри</p>
		2.1.2. Емпіричний	<ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація методів психолого-педагогічного дослідження. 2. Статистичні й математичні методи і моделі в психолого-педагогічних дослідженнях. 3. Особливості проведення експерименту. 4. Організація експерименту в психолого-педагогічних дослідженнях; <ul style="list-style-type: none"> - констатувальний етап; - формувальний етап; - довідки про впровадження; - особливості використання комп'ютерних технологій для написання дисертаційного дослідження. 	<p>Проблемні семінари Тренінги Кейси</p>
Рефлексивна	1.1. Самооцінка	Рефлексія над власним досвідом	<ol style="list-style-type: none"> 1. Рефлексія над власним досвідом як засіб підвищення ефективності наукової діяльності. 2. Розвиток аналітичних навичок аспірантів. 3. Типові помилки при написання та оформленні обґрунтування. 4. Недоречності у наукових текстах та способи їх подолання. 5. Панорама шляху до захисту дисертаційного дослідження 	<p>Тести; «Критика і ви»; Дидактичний тренінг «Оволодіння мистецтвом критики»; Тренінги: «Формування комунікативних умінь і навичок»:</p>

				«Самооцінка готовності до інноваційної діяльності»
		2.2.2. Оприлюднення результатів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Комунікативна культура в науковому середовищі. 2. Наукова публікація як представлення результатів наукового дослідження. 3. Система наукової комунікації. 4. Конференція як основна форма наукової комунікації 	<p>Дидактичний тренінг «Визначення соціально- комунікативної компетентності »</p>

Структура змістових модулів «Школи молодого науковця»

Компетенції (прогнозовані результати навчання)	Змістові модулі	Види занять					ІНДЗ (за вибором)
		Лекції	Семинарські	Практичні	Тренінги	Самостійна робота	
<p>Розуміти значення науки для людства, характеризувати форми підготовки наукових кадрів, орієнтуватись у науковій картині світу. Знати функції науки, аналізувати процес наукового пізнання, знати класифікацію наукових методів та вміти використовувати їх у практиці.</p> <p>Орієнтуватись у законодавстві про наукову діяльність, знати права і обов'язки науковця, Аналізувати види НДР, вільно володіти теорією. Знати основні етапи роботи, аналізувати методологію досліджень.</p> <p>Вміти формулювати тему наукового дослідження, аналізувати завдання наукового дослідження</p> <p>Вміти формулювати гіпотези, аналізувати план наукового дослідження.</p> <p>Вміти складати план дослідження, знати етапи дослідження,.</p> <p>Вміти обґрунтувати тему, визначати цілі та завдання наукового дослідження.</p> <p>Узагальнювати і аналізувати набуті знання</p>	<p>Змістовий модуль 1. Філософія і методологія науки</p>	40	8	-	-	80	50
	Методологічні основи наукових досліджень	4	-	-	-	10	10
	Наука як сфера людської діяльності	4	-	-	-	10	-
	Наука як професія: формування інтелектуального потенціалу науково-педагогічних кадрів	4	2	-	-	-	10
	Нормативно-правові основи наукової і науково-дослідної діяльності	4	-	-	-	10	-
	Я-концепція вченого та креативність у науково-педагогічній діяльності	4	-	-	-	10	-
	Наукові підходи в сучасній методології наукових досліджень. Основи синергетики	4	2	-	-	10	10
	Аксіологічний підхід у післядипломній освіті та науковий етос	4	-	-	-	10	-
	Організаційна структура науки. Науково-дослідницька діяльність	4	-	-	-	10	-
	Організація наукових досліджень	4	2	-	-	-	10
Основні етапи проведення наукових досліджень	4	2	-	-	10	10	
	<p>Змістовий модуль 2.Методика підготовки й оформлення результатів наукового дослідження</p>	-	24	24	-	60	30

<p>Знати основні методи, їх класифікацію, вміти їх використати на практиці, аналізувати проблеми верифікації.</p> <p>Давати характеристику джерелам інформації, аналізувати роботу із літературними джерелами, узагальнювати і аналізувати набуті знання.</p> <p>Вміти обґрунтовувати вибрану проблему дослідження, знати методику дослідницької роботи, обґрунтовувати завдання дослідження</p>	Інструментарій проведення наукових досліджень	-	4	4	-	10	10
	Інформаційно-джерельна база дослідження	-	4	4	-	10	-
	Пошук, накопичення і обробка наукової інформації	-	4	4	-	10	10
	Застосування сучасних інформаційних технологій в наукових дослідженнях (теоретичний та практичний аспект)	-	4	4	-	10	-
	Методи математичної статистики у виконанні наукових досліджень (з наукової галузі «педагогіка», «психологія»)	-	4	4	-	10	10
	Проблеми дослідницької аргументації	-	4	4	-	10	-
<p>Знати вимоги до оформлення наукової роботи, вміти писати тези, аналізувати набуті знання.</p> <p>Знати основи наукового спілкування.</p> <p>Знати як правильно оформити результати дослідження, вміти логічно, аргументовано викласти текстову частину роботи</p>	Змістовий модуль 3. Рефлексія та оприлюднення результатів дослідження	-	24	24	16	60	40
	Рефлексія над власним досвідом як засіб підвищення ефективності наукової діяльності	-	4	4	4	10	10
	Наукова комунікація. Робота над публікаціями, авторефератами і доповідями	-	4	4	4	10	10
	Наукові семінари, конференції, конгреси: форми участі й обміну результатами наукових досліджень. Зв'язки науковців із громадськістю	-	4	4	4	10	-
	Апробація і впровадження результатів дослідження	-	4	4	-	10	10
	Вимоги і правила оформлення дисертаційних досліджень	-	4	4	-	10	10
	Підготовка до захисту. Порядок захисту дисертації. Процедура прилюдного захисту дисертації	-	4	4	4	10	-
	Всього	480	40	56	48	16	200

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Філософія і методологія науки

Наукове пізнання як евристична діяльність. Основні поняття метод, методика, засіб, алгоритм дій. Об'єктивна основа застосовності методів. Типологія методів. Методологія як філософська дисципліна: історія методології, методологічний аспект наукового пізнання, роль і функції методології в сучасній науці. Рівні методологічного аналізу.

Методи емпіричного пізнання: спостереження просте й інструментальне, вимоги до наукового спостереження, дані спостереження, процедура виміру, методи виміру, проблема наукового факту, експеримент, види експериментів, вимоги до експерименту.

Форми теоретичного пізнання та їх методологічна роль: проблема, ідея, гіпотеза, концепція, модель, закон, теорія. Методи теоретичного пізнання: теоретичні конструкти, ідеалізація, математичний апарат, формалізація, аксіоматизація, гіпотетико-дедуктивний метод, системний метод дослідження, моделювання

Системний аналіз як загальнонауковий метод дослідження.

Синергетика як теорія самоорганізації і розвитку окремих цілісних систем. Основні поняття синергетики.

Характеристика наукової діяльності. Наукові підходи до організації розумової праці. Особливості наукового стилю. Наукова школа як центр організації науково-дослідної роботи: поняття, основні ознаки та напрями діяльності наукової школи. Національна класифікація наук та пріоритетні напрями науки в Україні: паспортизація спеціальностей.

Нормативно-правові основи наукової і науково-дослідної діяльності. Законодавство України про наукову діяльність, вищу освіту, підготовку та атестацію наукових кадрів.

Етичні норми науки.

Інтеграція науки у світовому науково-технологічному просторі.

Підготовка кандидатів і докторантів наук в Україні в контексті європейської та світової інтеграції; Науковий ступінь і нормативні вимоги до вченого. Система вчених рад. Вища атестаційна комісія: основні функції.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук: загальна характеристика, вимоги до змісту і структури дисертації. Загальна схема підготовки дисертаційного дослідження.

Вибір теми наукового дослідження. Співвідношення теми, проблематики дослідження і напрямку в науці. Особливості структурно-семантичної організації назв у науковому тексті. План роботи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Методика підготовки й оформлення результатів наукового дослідження

Пошук і обґрунтування наукової проблеми, визначення її актуальності, наукової новизни, вибір методики дослідження. Пріоритетні напрями наукових психолого-педагогічних досліджень.

Формування комплексу методик для дослідження та збір емпіричних даних. Принципова можливість створення «творчих технологій». Методики саморозвитку і технології розв'язання прикладних задач.

Пошук наукової інформації. Проблема інтерпретації даних. Джерела вторинної наукової інформації. Особливості пошуку, систематизації та використання інформації в Інтернеті. Теорія та практика обробки даних з використанням інформаційних технологій. Комп'ютерні та інформаційні мережі. WWW-технології. Інформаційний пошук. Телеконференції. Новітні технології обміну інформацією. Електронні бібліотеки. Інформаційні системи міжнародних організацій. Урядові та парламентські інформаційні системи. Міжнародні мас-медіа інформаційні системи. Безпека інформаційних систем та технологій. Інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень.

Методи опрацювання інформації. Статистична обробка емпіричних даних та їх інтерпретація. Верифікація. Валідність. Надійність. Репрезентативність.

Бібліографічні джерела інформації у наукових дослідженнях. Порядок пошуку джерел. Робота з реферативними журналами, систематичним та алфавітним каталогами. Оформлення і систематизація бібліографічних посилань.

Особливості складання списку літератури під час проведення наукового дослідження (монографій, багатотомних видань, збірників наукових праць, словників, енциклопедій, депонованих наукових праць, журналів, тез доповідей, авторефератів, дисертацій, авторських свідоцтв, патентів, каталогів, зарубіжних видань).

Особливості проведення експерименту. Організація експерименту в психолого-педагогічних дослідженнях.

Впровадження результатів досліджень у практику: поширення результатів досліджень, популяризація висновків і рекомендацій, їх використання в педагогічній діяльності.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

Рефлексія та оприлюднення результатів дослідження

Аналіз результатів і підготовка висновків з проведеного наукового дослідження. Розробка рекомендацій щодо досягнення мети наукового дослідження та розв'язання поставлених завдань. Основні форми впровадження результатів наукових досліджень. Критерії ефективності наукових досліджень. Особливості апробації результатів наукового дослідження. Підготовка тез доповідей та виступів на науково-практичних конференціях.

Система наукової комунікації. Спілкування як «творче середовище». Дискусія як форма апробації наукового дослідження. Порядок ведення наукової дискусії. Конференція як основна форма наукової комунікації. Інформатизація і проблема створення єдиного комунікативного простору.

Наукова публікація як представлення результатів наукового дослідження. Монографія, стаття, тези. Вимоги до наукових публікацій. Методика підготовки й оформлення публікацій. Техніки написання тексту.

Вимоги до змісту й оформлення. Типові помилки написання та оформлення.

Порядок захисту дисертації. Процедура прилюдного захисту дисертації. Оформлення документів атестаційної справи.

ТЕМИ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ТА ПРОБЛЕМНИХ СЕМІНАРІВ, ПРАКТИКУМІВ, ТРЕНІНГІВ, ДІЛОВИХ ІГОР

Тема	Кількість годин,			
	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік
Особливості планування емпіричного етапу наукового дослідження: теорія і практика	4	-	-	-
Тренінг Обсерваційні методи наукового дослідження	-	-	4	-
Практикум «Особливості використання комп'ютерних технологій для опрацювання експериментальних даних дисертаційного дослідження»	4	4	4	6
Панорама шляху до захисту дисертаційного дослідження: 1. Вибір напрямку та теми дослідження. Типові помилки під час написання та оформлення обґрунтування 2. Логіка та етапи наукового дослідження: алгоритм наукового дослідження	4	-	-	-
Ділова гра «Координація наукової теми: основні елементи наукового дослідження, його змістовий алгоритм»	6	-	-	-
Тренінг Аналітико-експертний підхід до аналізу експериментальних даних дисертаційного дослідження	-	4	4	4
Тайм-менеджмент у науковій роботі	-	4	-	4
Тренінг Якість експерименту: показники, критерії, рівні	-	4	4	-
Основні вимоги до організації та проведення психолого-педагогічних досліджень	4	-	-	4
Семінар «Можливості міждисциплінарної аналітики у проведенні сучасних наукових досліджень»	-	4	4	-
Тренінг: Підготовка молодого науковця до публічного виступу	-	4	4	10
Проблемний семінар: Використання кваліметрії у підготовці дисертаційного дослідження	-	2	4	-
Методологічний семінар: Наукові підходи в сучасній методології наукових досліджень	2	2	2	2
Методологічний семінар: Андрагогічний підхід	2	-	-	-

в сучасній методології наукових досліджень				
Тренінг: Дослідження ідентичності науковця	4	-	-	-
Всього: 120 год	30	30	30	30

Практичні та семінарські заняття

Вибір та формулювання проблеми дослідження

1. Ознаки наукової проблемної ситуації.
2. Виникнення проблем в психології («замовники» досліджень в психології). Соціальне замовлення, потреби виробництва, загалом практики як чинники виникнення проблем в науці
3. Переведення проблемної ситуації в проблему. Формулювання проблем та визначення напрямку дослідження.
4. Визначення теоретичних, емпіричних і практичних завдань дослідження.

Створення теоретичної моделі дослідження

1. Окреслення кола проблем, дотичних до обраної для дослідження проблеми.
2. Визначення мети та завдань дослідження.
3. Формулювання об'єкта і предмета наукового дослідження.
4. Визначення найважливіших чинників та структури їх зв'язків.
5. Формулювання гіпотез, кількість та рівень загальності гіпотез. Перевірка гіпотез.

Інтерпретація емпіричних даних

1. Використання статистики для обробки емпіричних даних, підбір засобів статистики для опрацювання даних у тексті. Змістовний аналіз даних.
2. Опис статистичних даних. Поєднання статистичного та змістовного аналізу.
3. Представлення даних в таблицях, графіках, діаграмах тощо.
4. Інтерпретація статистичних даних на базі обраної теорії.
5. Інтерпретація даних у вигляді «дискусії» на базі декількох теоретичних платформ.

Оформлення наукового звіту: тези, стаття, реферат, дисертація

1. Загальні вимоги до наукової роботи.
2. Тези доповіді (виступу) на конференції: види, обсяг, особливості подання матеріалу.
3. Вимоги до написання статті.
4. Подання наукової роботи у вигляді реферату. Оформлення реферату.
5. Наукові дисертації: кандидатська, докторська як кваліфікаційні роботи. Вимоги до дисертацій.
6. Монографії: колективні та індивідуальні. Збірники наукових праць.
7. Написання рецензії на наукову працю.

Представлення наукової роботи на конференціях та семінарах. Захист дисертації

1. Підготовка і проведення виступу на конференції.
2. Наочність під час виступу: демонстрація таблиць, прозірок, використання мультимедійного проектора. Відео та аудіо записи.
3. Відповіді на запитання під час виступу.
4. Участь у науковій дискусії, наукові дебати. Стендова доповідь.
5. Захист дисертації (магістерської, кандидатської, докторської). Опанування дисертації.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ АСПІРАНТІВ

1. Сформулювати об'єкт і предмет дослідження для однієї з наведених тем:
  - організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ на основі технологій дистанційного навчання;
  - розвиток професійної компетентності вчителів основ здоров'я у системі післядипломної освіти;
  - розвиток здоров'язбережувальної компетентності вчителя основ здоров'я у післядипломній освіті;
  - розвиток професійної компетентності викладачів вищих аграрних навчальних закладів I–II рівнів акредитації в умовах навчально-методичного центру;
  - соціально-психологічні особливості сприйняття образу користувача соціальних мереж його віртуальними співрозмовниками;
  - психологічні чинники задоволеності практичних психологів роботою в системі освіти;
  - психологічні особливості мотивації учіння студентів економічних спеціальностей в умовах дистанційного навчання;
  - управління процесом формування готовності майбутніх менеджерів до само менеджменту;
  - управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту;
  - розвиток самоосвітньої компетентності керівників ЗНЗ засобами дистанційного навчання в умовах післядипломної педагогічної освіти;
  - управління мотивацією професійної діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів;
  - управління презентаційною діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів регіону.;
  - психологічні особливості професійно важливих якостей особистості майбутніх менеджерів організацій;
  - індивідуалізація підвищення кваліфікації у системі професійного розвитку майстрів виробничого навчання засобами інформаційних технологій.
2. Дати бібліографічний опис книги, наукового збірника, статті, реферату з Internet.
3. Визначити, чи правильно зроблено бібліографічний опис
D. G. Elmes, B. H. Kantowitz, H. L. Roediger. *Methods in Experimental Psychology*. – Boston. – 1981. p. 329.
Білуха М. Т. *Основи наукових досліджень: підручник для студентів економ. спец. вузів*. – 3-тє вид., переробл. і допов. / М. Т. Білуха – К.: Вища шк., 2011. – 271 с.
Клепко С. Ф. *Наукова робота і управління знаннями: навч. посіб.* / С. Ф. Клепко – Полтава: ПОІППО, 2005. – 201 с.
Ковальчук В. В. *Основи наукових досліджень: навч. посіб.* / В. В. Ковальчук – К.: Слово, 2009. – 240 с.

Конверський А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студ., курсантів, аспірантів та ад'юнктів / А.Є. Конверський за ред. А. Є. Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.

Краснобокий Ю.М. Словник-довідник науковця-початківця / Ю.М. Краснобокий. – К.: Наук. світ, 2000. – 83 с.

Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / О. В. Крушельницька – К.: Кондор, 2006. – 192 с.

Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження / С. Д. Максименко – К.: КДП, 1990. – 240с.

Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень: підручник / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – К.: Знання, 2005. — 310 с.

4. Підібрати набір методик для дослідження зв'язку між рольовим статусом особистості та її самооцінкою.

5. Чи правильно підібрані обрані методики для дослідження психологічних чинників мотивації учня до навчання. Оцініть з точки зору доцільності та ефективності для дослідження.

- 16 PF

- FPI

- Самооцінка (Прихожан)

- «Орієнтувальна анкета» Сімейкла і Кучера

- Опитувальник «Мотивація до навчання»

- Дослідження рівня домагань за допомогою моторної проби Шварцландера.

6. Написати тези виступу на науковій конференції (тема довільна), підготувати унаочнення для виступу за цими тезами.

7. Підготувати реферат за темою:

Тема 1. Наука як соціальний інститут: історія та особливості розвитку.

Наукознавство.

Тема 2. Наукове дослідження як особлива сфера людської діяльності.

Тема 3. Історія зародження і розвитку методології.

Тема 4. Архітектоніка і особливості наукових документів.

Тема 5. Система вимог до дисертаційної роботи.

Тема 6. Зміст усіх стадій наукових досліджень.

Тема 7. Теоретичні методи наукових досліджень.

Тема 8. Генеральна та вибіркова сукупність: характеристика та принципи формування.

Тема 9. Характеристика і правила використання емпіричних методів наукових досліджень.

ВАРІАНТИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОБОТИ В ГРУПАХ

Варіант 1

1. Розкрийте сутність науки та наукової діяльності. Визначте структуру і класифікацію наук.
2. Організація і послідовність проведення наукових досліджень.
3. Основні вимоги щодо оформлення дисертацій.

Варіант 2

1. Специфіка наукової діяльності.
2. Етапи підготовки наукового твору.
3. Форми наукових праць: тези доповідей, наукові статті, монографії, дисертації.

Варіант 3

1. Аналіз і синтез як логічні прийоми наукового дослідження.
2. Висунення наукової гіпотези та її обґрунтування як етап наукового дослідження.
3. Робота з друкованими джерелами під час написання наукового твору.

Варіант 4

1. Поняття наукової методології та методів наукового пізнання.
2. Актуальність дослідження, його мета і завдання.
3. Методологія наукових досліджень в сфері освіти.

Варіант 5

1. Співвідношення методології та наукової теорії.
2. Особливості написання наукових статей.
3. Методологія наукових досліджень у вищій освіті.

Варіант 6

1. Аналіз стану наукового дослідження обраної тематики.
2. Послідовність підготовки дисертацій.
3. Методологія наукових досліджень у післядипломній педагогічній освіті.

Варіант 7

1. Теоретична база наукового дослідження в галузі управління людськими ресурсами.
2. Автореферат дисертації: поняття, зміст і структура.
3. Науково-практичні аспекти дослідження кадрового потенціалу .

Варіант 8

1. Індукція і дедукція як логічні прийоми наукового дослідження.
2. Оформлення і подання дисертації та матеріалів захисту до ВАК України.
3. Міжнародне співробітництво в науково-дослідній сфері.

Варіант 9

1. Поняття наукового твору.
2. Інтелектуальна власність та її гарантії. Правила посилань і цитувань.
3. Особливості компетентнісного підходу в освіті.

Варіант 10

1. Нормативно-правові акти з питань наукової діяльності.
2. Організація роботи з науковими джерелами в бібліотеках та архівних фондах.
3. Дослідження мотивації професійної діяльності педагогічних працівників

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання аспірантам є аналітичною роботою, що передбачає:

- пошук проблем та їх аналіз;

- пошук у наукових журналах 2–3 статей, які висвітлюють аналізовану проблему та їх реферування (виклад основних ідей і пропозицій авторів);
- складання списку використаної літератури та інформаційних джерел.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання презентуються на практичних заняттях (виступ до 5 хвилин).

Звіт з ІНДЗ подається у вигляді пакету підготовлених аналітичних матеріалів (тези виступу на 2–3 стор., виписки, ксерокопії статей та статистичних матеріалів, розрахунки).

Тематика ІНДЗ

Завдання.

1. Складання узагальнювальних таблиць, структурних блок-схем лекції.
2. Складання кросвордів та тестів з теми.
3. Складання словника з дисципліни.
4. Анотування статей (5–6 з однієї теми курсу), книги або окремих глав, що тісно пов'язані з темою магістерської роботи.
5. Написання есе, рецензії, анотації, тез, статті.
6. Завдання на дослідження генезису розвитку явища (процесу) з теми магістерської роботи.
7. Розробка опитувальників, анкет та іншого інструментарію для отримання емпіричних даних.
8. Формування вибіркової сукупності, оцінка її репрезентативності за темою магістерської роботи.
9. Вивчення Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (від 13 грудня 1991 р. зі змінами).
10. Поглиблення знань з питань змісту основних розділів про науку.

(Результати внесіть у таблицю:

Розділи	Елементи наукознавства
Загальна теорія науки	
Історія науки	
Соціологія науки	
Економіка науки	
Політика і наука	
Теорія наукового прогнозування, планування і управління науковими дослідженнями	
Методологія науки	
Організація праці, психологія, етика і естетика наукової діяльності	
Наука і право	
Мова науки	
Класифікація наук	

11. Підготуйте наукове повідомлення щодо видів та форм науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах.

12. Підготуйте перелік методів педагогічного дослідження, які застосовуються у наукових дослідженнях психолого-педагогічного спрямування, та вкажіть їх характеристики та напрями застосування.
13. Підготуйте наукове повідомлення про еволюцію науки та розвиток наукознавства.
14. Підготуйте наукове повідомлення про синтез, індукцію, дедукцію, парадокси, моделювання, які застосовуються у наукових дослідженнях.
15. Складіть алгоритм процесу висування і доказу гіпотез у наукових дослідженнях.
16. Підготуйте наукове повідомлення про напрями використання різних методів наукових досліджень.
17. Підготуйте наукове повідомлення про види психолого-педагогічної інформації.
18. Підготуйте наукове повідомлення про основні вимоги до оформлення списку використаних літературних джерел.
19. Підготуйте наукове повідомлення про основні вимоги до характеристики дослідження.
20. Підготуйте наукове повідомлення про актуальні напрями наукових досліджень в сфері педагогіки, психології, управління освітою.
21. Складіть алгоритм та охарактеризуйте стадії науково-дослідного процесу дослідження.
22. Підготуйте наукове повідомлення про особливості організації та проведення психолого-педагогічного експерименту.
23. Підготуйте наукове повідомлення про правила складання обґрунтування науково-дослідної роботи.
24. Підготуйте бібліографічний опис публікацій, літературних джерел (до 15 джерел), які регламентують тематику дисертаційної роботи відповідно до вимог.
25. Охарактеризуйте основні елементи структури психолого-педагогічного дослідження.
26. Підготуйте класифікацію інформаційного забезпечення наукових досліджень.
27. Вкажіть найважливіші принципи організації праці та її планування у наукових дослідженнях.
28. Скласти тлумачний словник.
29. Наведіть приклади відомих вам наукових шкіл з психології, педагогіки та управління освітою: лідери, досліджувані наукові проблеми, послідовники.
30. Визначте значення, мету, завдання, функції, принципи, рівні методології наукової діяльності. (Результати внесіть у таблицю)

Значення	Мета	Завдання	Функції	Принципи	Рівні

31. Написати анотацію на запропонований матеріал.
32. Написати рецензію на запропонований матеріал.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ ДИКТАНТ

1. Методологія – це вчення...
2. Фундаментальна методологія – це вищий рівень...
3. Загальнонаукова методологія, на відміну від загальнофілософської, використовується...
4. Конкретнонаукова методологія – це особлива галузь знань, яка є...
5. Підхід – це комплекс...
6. Хронологічний підхід – в основі цього підходу...
7. Термінологічний підхід – в основу цього підходу покладено...
8. Системний підхід – сутність його полягає у...
9. Праксеологічний підхід – це здатність...
10. Формальний підхід – сутність його полягає у тому, що...
11. Аналіз – це метод дослідження сутність якого полягає.
12. Синтез – ...
13. Індукція – ...
14. Дедукція – ...
15. Аналогія – ...
16. Моделювання – ...
17. Наукова ідея – це...
18. Теорія – це форма...
19. Факти – це...
20. Категорії – найбільш загальні і фундаментальні поняття, які...
21. Постулати – це...
22. Принципи – це...
23. Поняття – думки в яких...
24. Положення – це...
25. Судження – це...
26. Закони – це...
27. Наукове абстрагування – це...
28. Ідеальний об'єкт – це основа...
29. Спостереження – це...
30. Інтерв'ю – це метод...
31. Анкетування – це...
32. Тестування – це...
33. Лангітюдний метод – це...
34. Праксометричний метод – це...
35. Сутність методу узагальнення незалежних характеристик полягає...
36. Аксиоми – положення, які ...

ПІЗНАВАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1. Поясніть різницю між висловлюваннями «методологія наукового пізнання» та «методи наукового пізнання».

2. Обґрунтуйте, чому у назві першого розділу вашого дослідження використовується поняття методологічні (теоретичні, методичні) основи дослідження.
3. Які підходи і чому застосовані у вашому дослідженні. Доведіть необхідність їх використання.
4. Метод моделювання застосовується тоді, коли...
5. Подайте у вигляді системи, явище, яке Ви досліджуєте.
6. Використовуючи метод ідеалізації, розробіть модель явища, яке досліджується (створіть ідеальний об'єкт, ідеальні умови тощо).
7. Порівняйте створенні Вами ідеальний об'єкт із соціальною, педагогічною, психологічною дійсністю.
8. Підберіть засоби фіксації результатів спостереження у Вашому дослідженні.
9. Розробіть анкету для дослідження Вашої теми, дотримуючись психолого-педагогічних принципів у послідовності подачі запитань.
10. Використовуючи праксометричний метод проаналізуйте продукти діяльності, які будуть використані у науковому дослідженні.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Проблема підвищення ефективності наукової діяльності.
2. Поняття наукової та методологічної культури.
3. Наукове пізнання як евристична діяльність.
4. Індивідуальний творчий потенціал.
5. Проблема алгоритмізації творчої діяльності.
6. Наукова комунікація: форми, функції та роль у розвитку науки.
7. Загальна характеристика методології.
8. Основні методи емпіричного пізнання.
9. Форми і методи теоретичного пізнання.
10. Система підготовки й атестації наукових кадрів.
11. Науково-дослідна діяльність: цілі, задачі, форми.
12. Пошук й опрацювання наукової інформації.
13. Можливості й обмеженість сучасних інформаційних технологій.
14. Методика роботи над текстом як джерелом наукової інформації.
15. Дисертаційна робота: основні вимоги до підготовки й оформлення.
16. Наукова публікація як представлення результатів наукового дослідження.
17. Методика підготовки й оформлення публікацій.
18. Особливості психолого-педагогічного наукового дослідження.

Картка оцінки видів навчальної діяльності аспірантів

<i>Обов'язкові види робіт</i>		<i>Вибіркові види робіт*</i>		<i>Стимулюючі види робіт*</i>	
<i>назва</i>	<i>бали</i>	<i>назва</i>	<i>бали</i>	<i>назва</i>	<i>бали</i>
1. Робота на практичних заняттях та виконання	40	1. Виконання додаткових тестових завдань	до 3 балів за тему	1. Участь у наукових конференціях з	до 5 балів за доповідь

поточних завдань				проблем дослідження	
2. ІНДЗ	30	2. Виконання додаткових графоаналітичних вправ	до 2 балів за одиницю	2. Участь у методологічних семінарах	2 бали
3. Самостійна робота	30	3. Розв'язання додаткових задач	до 2 балів за одиницю	3. Виступ на методологічному семінарі	5 балів
		4. Мультимедійна версія ІНДЗ	до 5 балів	4. Публікація тез доповіді	5 балів
		5. Підбір літератури по узгодженій темі	до 2 балів за тему	5. Публікація наукової статті	до 10 балів за одиницю
<i>Разом</i>	<i>100</i>				

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти:

1. Постанова «Про затвердження національної рамки кваліфікацій» – [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>
2. Про вищу освіту: Закон України. - <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України. – <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Про освіту: Закон України. – <http://zakon.rada.gov.ua>
5. «Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів», затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.1999 р. № 309 із змінами.
6. «Про інформацію»: Закон України від 23.06.2005 // Відомості Верховної Ради України. – 2005 – № 1 .
7. «Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку наукової сфери» від 16.05.2008: Указ Президента України // Відомості Верховної Ради України.
8. Наказ МОНмолодьспорту України від 14.09.2011 року № 1059 «Про затвердження «Положення про атестаційну колегію Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України».
9. Наказ МОНмолодьспорту України від 14.09.2011 року № 1059 «Про затвердження «Положення про спеціалізовану вчену раду».
10. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>

Основна література:

1. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: підручник для студентів економ. спец. вузів. – 3-тє вид., переробл. і допов. / М. Т. Білуха – К.: Вища шк., 2011. – 271 с.

2. Гордієнко С. Г. Молодому науковцю коротко про необхідне: наук.-практ. посіб. – К.: КНТ, 2007. – 92 с.
3. Грабченко А. І. Методи наукових досліджень: навч. посіб. /
4. А. І. Грабченко, В. О. Федорович, Я. М. Гаращенко – Х.: НТУ «ХПІ», 2009. – 142 с.
5. Кабанов П. Г. Вопросы совершенствования методологической культуры педагога / П. Г. Кабанов– Томск: Изд-во ТГУ, 1999. – 140 с.
6. Клепко С. Ф. Наукова робота і управління знаннями: навч. посіб. / С. Ф. Клепко – Полтава: ПОІППО, 2005. – 201 с.
7. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / В. В. Ковальчук– К.: «Слово», 2009. – 240 с.
8. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. К.: Слово, 2009, 239 с.
9. Конверський А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студ., курсантів, аспірантів та ад'юнктів / за ред. А.Є. Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
10. Кравцов В. О. Педагогічна рефлексія як фактор формування методологічної культури майбутнього вчителя / В. О. Кравцов – Портал сучасних педагогічних ресурсів <http://www.intellect-invest.org.ua>
11. Краснобокий Ю. М. Словник-довідник науковця-початківця / Ю. М. Краснобокий – К.: Науковий світ, 2000. – 83 с.
12. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / О. В. Крушельницька – К.: Кондор, 2006. – 192 с.
13. Майборода В. К. Характерні недоліки дисертаційних робіт / В. К. Майборода, С. В. Майборода // Вісн. УАДУ. – 2002.–№2.– С.374–376;
14. Основи методології та організації наукових досліджень: навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів. – К.: ВПЦ Київський університет – 2010.
15. Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: навч. посіб. / В. Л. Пілюшенко, І. В. Шкрабак, Е. І. Словенко – К.: Лібра, 2004. – 344 с.
16. Прокофьева В. В. Язык науки как компонент естественнонаучного образования в технических вузах: дисс. ... канд. педагог. наук: 13.00.08 / В. В. Прокофьева – Москва, 2008. – 143 с.
17. Селье І. От мечты к открытию: как стать ученым / І. Селье Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1987.- 368 с.
18. Семенов И. Н. Проблемы психологического изучения рефлексии и творчества / И. Н. Семенов, С. Ю. Степанов // Вопросы психологии 1983, №5
19. Скаткин М. Н. Методология и методика педагогических исследований. / М. Н. Скаткін – М.: Педагогика, 1986. – 152 с.
20. Слостенин В. А. Методологическая культура учителя / В. А. Слостенин, В. Э. Тамарин // Советская педагогика. – 1990. – №7. – С.82–88.
21. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень: Підручник. — К.: Знання, 2005. – 310 с

22. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація :навч.-метод. посіб. / Ю. Сурмін – К. : НАДУ, 2008.– 184 с
23. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій. / А. С. Филиненко – К.: Академвидав, 2004. – 207 с.
24. Формування дослідницької культури молодих науковців: Колективна монографія. За редакцією В. А. Семиченко – К.: Педагогічна думка, 2007.– 135 с.
25. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підруч. / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко – 6 видання, перероблене і доповнене. – К.: Знання, 2011. – 311 с.
26. Щедровицкий Г. П. Рефлексия и ее проблемы. / Г. П. Щедровицкий –М.– Шк. культ. политики, 1986, с.287;

Додаткова література:

1. Аніловська Г. Я. Університетська освіта: навч. посіб. / Г. Я. Аніловська, Н. С. Марушко, Л. М. Томаневич.– Л.: «Магнолія 2006», 2009.– 370 с
2. Ануфрієва О. Л. Активізація рефлексивної позиції при підготовці дисертаційного дослідження//Нові технології навчання: наук.-метод.зб. / О.Л. Ануфрієва // Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України.– К., 2011. – Вип.68. – 132–137.
3. Ануфрієва О. Л. Науково-дослідна робота як складова професійного зростання / О.Л. Ануфрієва // Освітній простір. Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти: наук.-метод. журн. –Чернівці: Черемош. 2012. – С.12–16.
4. Бабин І. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. / І. Бабин, В. Ликова - [електронний ресурс].
5. Бабин І. Стратегія й сучасні тенденції розвитку вищої освіти в контексті європейського простору вищої освіти / І. Бабин //Педагогіка і психологія: Вісник НАПН України .– 2009. – № 2 (63). – С. 61–71.
6. Бевзенко Л. Д. Социальная самоорганизация. Синергетическая парадигма: возможности социальных интерпретаций / Л. Д. Бевзенко. — К., 2002. — 438 с.
7. Болонський процес 2020 – Європейський простір вищої освіти у новому десятиріччі: Комюніке конференції Європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту, Льовен і Лувен-ла-Ньов, 28-29 квітня 2009р.[електронний ресурс].– Режим доступу: //http://www.mon.gov.ua/main/php?query=education/higher
8. Грезнева О. Ю. Научные школы (педагогический аспект) / О.Ю. Грезнева. – М. : РАО, 2003. – 69 с.
9. Гриньова М. В. Педагогічні технології: теорія та практика: навчально-методичний посібник / за ред. проф. М.В. Гриньової. – Полт.держ. пед. ун-т. ім. В.Г. Короленка. – П., АСМІ: 2006. – 230 с.
10. Гузевич Д. Ю. Научная школа как форма деятельности / Д.Ю. Гузевич // Вопросы истории естествознания и техники. – 2003. – № 1. – С. 64–93.
11. Захарченко В. М. Впровадження національної рамки кваліфікацій / В. М. Захарченко – [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.tempus.org.ua

12. Зербіно Д. Д. Наукова школа: лідер і учні (науковаконцепція) / Д. Д. Зербіно. – Львів : Євросвіт, 2001. – 208 с.
13. Луговий В. І. Європейські кваліфікаційні метарамки, стан розроблення та основні завдання щодо впровадження Національної рамки кваліфікацій: концептуальний і нормативний аспекти / В. І. Луговий – [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.tempus.org.ua.
14. Макагон Е.В. Подготовка педагога-исследователя в условиях последипломного образования: учебно-методическое пособие / Е. В. Макагон. – Севастополь: Рибэст, 2008. – 240 с.
15. Мирская Е.З. Научная школа как форма организации науки / Е.З. Мирская // Науковедение. – 2002. – № 3 (15). – С. 8–24
16. Мілова Т. М. Конституційне право людини і громадянина на свободу наукової творчості в Україні : автореф. дис. на здобуття наук, ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / Т. М. Мілова. - К., 2008. -19 с.
17. Мотренко Т. В. Розвиток людського потенціалу як ключовий фактор конкурентоспроможності України [електронний ресурс] / Т. В. Мотренко // Геополітика України: історія і сучасність. –2010. – Вип. 2. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Kyuv/2010_3_2/01.pdf
18. Наукові кадри та кількість організацій [електронний ресурс] : стат. інф. Держ. комітету статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html
19. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [авт.: В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, М. І. Бурда та ін. ; редкол. В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), В. М. Мадзігон (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К. : Пед. думка, 2011. – 304 с.
20. Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-уклад. : І. І. Бабин, Я. Я. Болюбаш, А. А. Гармаш та ін.; за ред. Д. В. Табачника і В. Г. Кременя. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 100 с.
21. Олійник В. В. Феномен формування управлінської еліти у парадигмі неперервної освіти / В. В. Олійник // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2013. – № 2. – С. 114 – 119.
22. Олійник В. В. Тенденції розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах трансформації суспільства / В. В. Олійник // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2013. – № 1. – С. 56 – 66.
23. Пуховська Л. П. Післядипломна освіта в умовах євроінтеграції: сутність, зміст, технології, готовність до змін: навч.-метод. посіб. / Л. П. Пуховська, О. С. Снісаренко. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 122 с.
24. Пшенична Л. В. Державне сприяння адаптації системи вищої освіти в Україні до вимог Болонського процесу: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд.

наук з держ. управління : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Л. В. Пшенична. – Х., 2009. – 20 с.

25. Снісаренко О. С. Організація впровадження наукових результатів – головна умова ефективної підготовки молодих науковців// Проблеми освіти: наук.-метод.зб. / О. С. Снісаренко, О. Л. Ануфрієва. – Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2013.– Вип.76. – 102–107.

26. Степко М. Ф. Проблеми реформування вищої освіти в контексті Болонського процесу / М. Ф. Степко //Педагогіка і психологія: Вісник АПН України. – 2009. – № 1 (62). – С. 34–39.

27. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/higher>

28. Таланова Ж. В. Освітні та професійні кваліфікації в національній кваліфікаційній системі на найвищому рівні освіти / Ж. В. Таланова // Безперервна професійна освіта в контексті європейської інтеграції: теорія, досвід, прогноз: зб. наук. ст. методологічного семінару, 17 березня 2010 р. : у 2 ч. / [за ред. В. І. Лугового, Н. Г. Ничкало]. Ч. 1. – К.: Педагогічна думка, 2010. – 206 с. – С. 173–181.

29. Таланова Ж. В. Докторський і постдокторський рівні рамки кваліфікацій: теоретико-методологічний аспект / Ж. В. Таланова // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2010.– №4. – С.20–29.

30. Федулова Л. Кадрове забезпечення сфери науки і технологій – стратегічне завдання економічної політики України в посткризовий період / Л. Федулова // Економіст. – 2010. – № 2. – С. 16–20.

31. Философский энциклопедический словарь / Сост. Е. Ф. Губский, Г. В. Кораблева, В. А. Лутченко. – М.: ИНФРА – М, 1999. – 576 с.

32. Храмов Ю. А. Наукові школи в НАН України / Ю.А. Храмов // Наука та наукознавство. – 2008. – № 4. – С. 122–133.

33. Чернишова Є. Р. Формування кадрового потенціалу системи післядипломної педагогічної освіти : моногр. : наук. вид. / Є. Р. Чернишова. — К. : Пед. думка, 2012. — 472 с.

34. Юдин Э. Г. Системный подход и принцип деятельности. Методологические проблемы современной науки. — М.: Наука, 1978. — 392 с.

35. Conclusions and Recommendations: Bologna Seminar on "Doctoral Programs for the European Knowledge Society" (Salzburg, 3-5 February 2005). [електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Salzburg_Conclusions.1108990538850.pdf

36. Doctoral Programs in Europe and Ukraine: Proceedings of the International Conference / V. Morenets, Ed. – К.: PULSARY university publishing house, 2007.

37. The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education. Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 April 2009. [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bologna2009benelux.org>.

38. The Qualifications Framework for European Higher Education Area. [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ond.vlaanderen.be/>

ГЛОСАРІЙ

Абстрагування – виділення в об'єкті основних значущих ознак і відхилення вторинних, несуттєвих.

Аналіз – це спосіб наукового дослідження, за яким явище поділяється на складові, з метою вивчення окремих його частин.

Аналогова проблема (аналогічні способи вирішення) характерна для групи практичних проблем. Поставлена проблема даного виду не завжди потребує нового способу вирішення (навіть за умови існування нових фактів).

Бесіда – метод отримання інформації шляхом безпосереднього спілкування дослідника з респондентом.

Бібліометрія – метод кількісного дослідження друкованих документів у вигляді матеріальних об'єктів або бібліографічних одиниць, а також заміників тих чи інших;

Валідність (англ. valid – дійсний, придатний) – це комплексна характеристика методу (методики), яка вказує на його придатність до використання (об'єктивність, діагностичну силу, репрезентативність, точність, надійність).

Верифікація – процедура емпіричної перевірки твердження на відповідність фактичному стану речей.

Вибір теми – перший, а тому визначальний етап дослідження. Тема повинна бути обрана свідомо, а інтерес, до теми, прагнення вирішити поставлене наукове завдання, повинні постійно супроводжувати дослідника

Вимірювання – процедура визначення числового значення певної величини за допомогою одиниці виміру.

Гіпотеза – науково обґрунтоване припущення, що висувається для пояснення якого-небудь процесу, яке після перевірки може виявитися дійсним або хибним.

Дедуція – спосіб наукового дослідження, за якого часткові положення виводяться із загальних.

Детермінізм – характеризується розвитком об'єктивної причинної зумовленості явищ;

Діагностична сила (роздільна здатність) – характеристика, яка вказує на здатність методу (методики) диференціювати досліджувані об'єкти за вимірюваною ознакою, тобто розподіляти їх як мінімум на три групи: з низьким рівнем вираженості ознаки, середнім та високим.

Діалектика – фундаментальний науковий принцип дослідження багатопланової і суперечної дійсності в усіх її проявах;

Діалектичний підхід – обґрунтувати причинно-наслідкових зв'язків, процесів диференціації та інтеграції, постійної суперечної між сутністю і явищем, змістом і формою, об'єктивності в оцінюванні дійсності;

Дослідницька діяльність – особливий вид діяльності педагога, відмінної від дидактичної, виховної й наближеної до наукової за своїм складом, функціями та технологіями виконання.

Дослідно-експериментальна робота – поєднання пошуку найбільш ефективної педагогічної системи через дослідну роботу, розробку програми експерименту та її реалізацію.

Експеримент – апробація знання досліджуваних явищ в контрольованих або штучно створених умовах. Комплексний метод дослідження, за якого відбувається активний вплив на досліджуване явище шляхом створення спеціальних умов (введення експериментальних факторів), що відповідають меті дослідника.

Експертна оцінка – будується на використанні професійного досвіду та інтуїції спеціалістів під час розв'язання аналітичних задач, особливо у прогнозуванні розвитку економічних ситуацій.

Емпіричне дослідження – особливий вид практичної діяльності, що існує всередині науки. Така діяльність потребує наявності специфічних здібностей: майстерності експериментатора, спостережливості польового дослідника, особистої контактності і такту психологів і соціологів, які займаються проведенням досліджень тощо.

Емпіричний етап – отримання та первинне опрацювання початкового фактичного матеріалу: емпіричних і наукових фактів.

Завдання діяльності – потреба, яка виникає за певних умов і може бути реалізована завдяки визначеній структурі діяльності.

Завершальна стадія науково-дослідного процесу – стадія узагальнення, апробації та реалізації результатів дослідження.

Закон – внутрішній суттєвий зв'язок явищ, що зумовлює їх закономірний розвиток.

Засіб діяльності – об'єкт, що опосередковує вплив суб'єкта на предмет діяльності (те, що зазвичай називають знаряддям праці), і стимули, що використовуються у певному виді діяльності.

Ідея – це продукт людського мислення, форма відображення дійсності.

Ізоформізм – відношення об'єктів, що відбивають тотожність їх побудови.

Індукція – спосіб наукового дослідження, за якого по часткових фактах і явищах встановлюються загальні принципи і закони.

Інформетрія – вивчення математичних, статистичних методів і моделей та їх використання для кількісного аналізу структури і особливостей наукової інформації, закономірностей процесів наукової комунікації, включаючи виявлення самих цих закономірностей.

Концептуальність – визначення змісту, суті, смислу того, про що йде мова.

Концепція – система поглядів, система опису певного предмета або явища, стосовно його побудови, функціонування, що сприяє його розумінню, тлумаченню, вивченню головних ідей.

Мета діяльності – певна потреба, задоволення якої потребує певних дій.

Мета дослідження – очікуваний кінцевий результат. Мета визначає стратегію і тактику дослідження, загальну його спрямованість і логіку.

Метод – (гр. *methodos*) – спосіб пізнання, дослідження явищ природи і суспільного життя;

Методика – (гр. methodike) - сукупність методів, прийомів проведення будь-якої роботи; вчення про особливості застосування окремого методу чи системи методів.

Методологія (гр. methodos – спосіб, метод і logos – наука, знання) – вчення про правила мислення у створенні теорії науки, про науковий метод пізнання й перетворення світу.

Моделювання – метод наукового пізнання, сутність якого полягає у дослідженні моделі об'єкта пізнання на основі абстрактно-логічного мислення за принципами наочності, об'єктивності.

Надійність – характеристика яка вказує на здатність методу давати однакові результати при дослідженні однакових об'єктів у однакових умовах (забезпечувати відтворюваність результатів).

Наука – це сфера людської діяльності, спрямована на вироблення нових знань про природу, суспільство і мислення.

Наукова ідея – інтуїтивне пояснення явища (процесу) без проміжної аргументації, без усвідомлення всієї сукупності зв'язків, на основі яких робиться висновок.

Наукова проблема – питання, що потребує наукового вирішення; завдання для пошуку невідомого; сукупність нових діалектично складних теоретичних або практичних питань, які суперечать знанням що існують або прикладним методикам у конкретній науці та потребують вирішення за допомогою наукових досліджень.

Наукове дослідження – діяльність, свідомо спрямована на отримання нового наукового продукту, що є оригінальним, неповторним, суспільно значущим; цілеспрямоване пізнання, результати якого виступають як система понять, законів і теорій.

Наукові положення – це виражені у вигляді чітких формулювань основні наукові ідеї, як прийняті за основу при виконанні дослідження, так і знову висунуті автором.

Науково-дослідний процес – чітко організований комплекс дій, спрямований на отримання нових знань, що розкривають суть процесів і явищ у природі і суспільстві, з метою використання їх у практичній діяльності людей.

Наукометрія – є системою вивчення наукового, конструктивного знання за допомогою кількісних методів.

Об'єкт дослідження – явище або процес, що породжує проблемну ситуацію і на що спрямований процес пізнання.

Опитування – метод, збору інформації збирають шляхом реєстрації показників, отриманих в результаті опитування людей.

Організаційна стадія науково-дослідного процесу – ціла низка процедур, що виконуються на початковому етапі кожного наукового дослідження.

План – скелет роботи, який компактно відображає, послідовність викладення матеріалу. Планом є складений у визначеному порядку перелік підрозділів (параграфів) та розширений перелік питань, які повинні бути висвітлені в кожному розділі.

План-проспект – реферативне викладення розміщених в логічному порядку питань, за якими надалі буде систематизуватися весь зібраний матеріал.

Поняття – думка, відображена в узагальненій формі; суттєві й необхідні ознаки предметів та явищ, а також взаємозв'язки.

Порівняння – процес зіставлення предметів або явищ дійсності з метою встановлення подібності чи відмінності між ними, а також знаходження загального, притаманного, що може бути властивим двом або кільком об'єктам дослідження.

Предмет діяльності – елементи навколишнього середовища, які має суб'єкт до початку своєї діяльності і які підлягають трансформації в продукт діяльності.

Предметом дослідження є найбільш значущі властивості об'єкта, окремі його аспекти, сегменти чи взаємозв'язки, які підлягають вивченню.

Прикладні дослідження – спрямовані на визначення способів використання законів природи для створення нових і вдосконалення існуючих способів і засобів людської діяльності.

Принцип – правило, що виникло в результаті об'єктивно осмисленого досвіду.

Продукт діяльності – те, що є результатом трансформації предмета в процесі діяльності;

Процедури діяльності – технологія (спосіб, метод) одержання бажаного продукту;

Процес наукового дослідження – сукупність послідовних дій, спрямованих на досягнення поставленої мети і отримання намічених наукових результатів.

Рейтинг (англ. rating – оцінювати, визначати клас, розряд) – ступінь популярності якоїсь особи, організації, групи, їхньої діяльності, програм, планів, політики у певний час; рейтинг виводять шляхом голосування, соціологічних опитувань, анкет, на основі чого визначається місце, яке вони посідають серед собі подібних.

Репрезентативність – характеристика, яка вказує на здатність методу (методики) поширювати (переносити) результати, отримані при дослідженні частини об'єктів на всі об'єкти, що входять до даної групи.

Розробка – процес перетворення нової наукової та науково-технічної інформації у форму, придатну для впровадження в практику.

Синтез – мислене об'єднання частин в ціле з метою встановлення зв'язків між частинами.

Спостереження – це систематичне цілеспрямоване, спеціально організоване сприймання предметів і явищ об'єктивної дійсності, які виступають об'єктами дослідження.

Структура діяльності – включає предмет, засіб, процедури, умови, продукт діяльності.

Судження – думка, в якій за допомогою зв'язку понять стверджується або заперечується що-небудь. Судження про предмет або явище можна отримати або через безпосереднє спостереження будь-якого факту, або опосередковано – за допомогою умовиводу.

Тема – намічений результат дослідження, спрямований на вирішення конкретної проблеми.

Тема наукового дослідження – відображена проблема в її характерних рисах, яка окреслює межі дослідження, конкретизуючи основний задум та створюючи передумови успіху роботи в цілому.

Теоретичний етап дослідження – глибокий аналіз фактів, з проникненням в суть досліджуваних явищ, з пізнанням та формулюванням в якісній та кількісній формі законів, тобто з поясненням явищ.

Теоретичні методи дослідження – методи, мета яких полягає у встановленні закономірних зв'язків між явищами, формулюванні законів і закономірностей їх розвитку і на цій основі передбаченні нових явищ.

Узагальнення – це комплекс послідовних дій по зведенню конкретних одиничних фактів в єдине ціле з метою виявлення типових рис і закономірностей, притаманних досліджуваному явищу.

Умови діяльності – характеристика оточення суб'єкта в процесі діяльності, соціальні умови, просторові та часові чинники тощо.

Формалізація – викладення знань у вигляді понять, суджень, гіпотез, теорій, законів.

Фундаментальні дослідження – спрямовані на відкриття та вивчення нових явищ і законів природи, на створення нових принципів дослідження, їх метою є розширення наукового знання суспільства, встановлення того, що може бути використано в практичній діяльності людини.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»**

Н.В. Гузій

**АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У
ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ
ТА НАУКОВИЙ ЕТОС**

Навчальна програма дисципліни

Київ - 2014

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Університет менеджменту освіти НАНП України

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Гузій Наталія Василівна, доктор педагогічних наук,
професор.

Обговорено та рекомендовано до видання Науково-методичною радою

“ _____ ” _____ 20__ року, протокол №__

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Аксіологічний підхід у післядипломній освіті та науковий етос» складена для підготовки аспірантів і здобувачів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є аксіологічні засади професійної діяльності науково-педагогічних працівників в закладах післядипломної педагогічної освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: викладання елективної дисципліни «Аксіологічний підхід у післядипломній освіті та науковий етос» узгоджено з вивченням нормативних навчальних курсів з філософії освіти, психології та педагогіки вищої школи, методологією та методикою науково-дослідної роботи, менеджментом освіти, правовими основами наукової діяльності тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Аксіологізація післядипломної педагогічної освіти як сучасна тенденція її модернізації та вдосконалення

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Аксіологічний підхід у післядипломній освіті та науковий етос» є оволодіння майбутніми науково-педагогічними працівниками сучасними науковими здобутками в галузі педагогічної аксіології та шляхами їх використання у навчальних закладах післядипломної педагогічної освіти.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Аксіологічний підхід у післядипломній освіті та науковий етос» є:

1. Ознайомлення аспірантів із фундаментальними та прикладними положеннями педагогічної аксіології, її особливостями у післядипломній освіті педагогічних працівників.

2. Усвідомлення ціннісно-сміслових засад професійної праці науково-педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти.

3. Вироблення ціннісного ставлення до професійних норм та ідеалів викладачів вищої школи та наукових співробітників.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

- історико-філософські, науковознавчі та педагогічні чинники становлення та еволюції педагогічної аксіології як інтегративної галузі науково-практичних знань;

- сучасний стан досліджень в галузі педагогічної аксіології та її особливостей у післядипломній освіті освітянських кадрів;

- категоріально-понятійний апарат педагогічної аксіології та наукової етики.

вміти :

- аналізувати педагогічні явища і процеси з позицій сучасної аксіології;

- дотримуватися норм і цінностей педагогічної моралі та наукової етики;

- відстоювати наукову істину на аксіологічних засадах, проявляти відповідальність, будувати продуктивні стосунки з представниками науково-педагогічної спільноти;
- виявляти толерантність, доброзичливість, повагу до особистості колег і слухачів, бути коректним, принциповим, чесним.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин / 1,0 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Аксіологізація післядипломної педагогічної освіти як сучасна тенденція її модернізації та вдосконалення

Тема 1. Генеза аксіологічних ідей у науково-педагогічній думці минулого та сучасності, їх методологічне значення для подальшого розвитку системи післядипломної освіти

Становлення аксіологічних ідей у стародавніх світоглядних системах буддизму, суфізму, античній філософії, середньовічній схоластиці, епосі Відродження та класицизмі. Ствердження аксіологічної проблематики у філософській думці Нового часу. Природа цінностей у контексті об'єктивно-ідеалістичних (неокантіанство, неотомізм, інтуїтивізм), суб'єктивно-ідеалістичних (позитивізм, феноменологія, емотивізм), натуралістичних (еволюційна етика, космічна теологія, теорія інтересу), трансцендентальних (Ф. Аквінський), соціологічних (М. Вебер, У. Томас, Ф. Знанецький), діалектико-матеріалістичних (К. Маркс) теорій.

Аксіологічні засади освіти, виховання, методик навчання як прогресивні орієнтири розвитку зарубіжної педагогічної думки у спадщині В. Ратке та Я. А. Коменського, Д. Дідро та Ж. Руссо, І. Герберта та І. Песталоцці, Ф. Дистервега та Д. Дьюї, В. Пилиповського та Е. Фромма. Вітчизняні аксіологічні традиції в освіті за часи Братських шкіл та перших університетів, у філософсько-педагогічній спадщині Г. Сковороди та К. Ушинського, теоріях В. Розанова та М. Рубінштейна, педагогічних системах А. Макаренка та В. Сухомлинського. Розбудова педагогічної аксіології в працях В. Василенка, Н. Чавчавадзе, А. Здравомислова, В. Ядова, В. Канке, Л. Столовича, М. Розова, В. Біблера, Г. Щедровицького, З. Равкіна, В. Сластьоніна, О. Сухомлинської, М. Никандрова та ін.

Ціннісні ідеали освіти та виховання, їх зв'язок з категоріями добра, істини, краси. Аксіологізація світового освітнього простору. Аксіологічна проблематика як основа професійної етики освітянських кадрів. Ціннісні ідеали та пріоритети післядипломної педагогічної освіти, їх трансформації на сучасному етапі розвитку неперервної професійної освіти освітянських кадрів.

Тема 2. Сутність і зміст педагогічної аксіології, її особливості у сфері післядипломної педагогічної освіти

Поняття про педагогічну аксіологію як специфічну галузь педагогічного знання, інтегративний напрям філософії освіти та науки. Поняття про предмет педагогічної аксіології як про теорію та технологію формування ціннісної свідомості, ціннісного ставлення до явищ дійсності та ціннісної поведінки особистості; вивчення ціннісних засад освіти та науки, їх значущості, корисності, соціального престижу.

Зміст педагогічної аксіології в єдності її наукового, прикладного та практичного аспектів, їх особливості у системі післядипломної педагогічної освіти. Підготовка науково-педагогічних кадрів як предметна галузь педагогічної аксіології.

Принципи педагогічної аксіології та побудови ієрархічної системи цінностей освіти. Знання як домінуюча цінність, її зв'язок з пізнавальною діяльністю людини. Нормативні цінності та стандарти в освіті. Стимулюючі цінності та їх зв'язок із педагогічними технологіями. Допоміжні педагогічні цінності як критерії якості пізнання.

Види педагогічних цінностей, підходи до їх класифікації та ієрархізації. Загальнолюдські, гуманістичні та виховні цінності, цінності педагогічної діяльності, професіоналізм науково-педагогічного працівника як цінність. Самодостатні, термінальні (цінності-цілі) та інструментальні (цінності-засоби) педагогічні цінності.

Тема 3. Особистісний та праксеологічний вимір аксіосфери науково-педагогічних працівників закладів післядипломної освіти

Ціннісна свідомість людини як форма відображення дійсності, що дозволяє суб'єкту раціонально будувати власний аксіологічний простір життєдіяльності. Професійно-ціннісна свідомість науково-педагогічного працівника як концептуалізована система поглядів на науково-предметну галузь власних досліджень та її викладання слухачам з позицій істини, соціокультурної значущості. Роль ціннісної свідомості науковця та викладача в організації культуровідповідної взаємодії з іншими суб'єктами професійної діяльності у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Ціннісне ставлення (attitude) як суб'єктивне відображення дійсності та значущості предметів і явищ, що зумовлює внутрішню позицію особистості та різноманітні зв'язки людини із світом. Смыслові рівні ставлення людини до ціннісних об'єктів – утилітарний, егоцентристський, групоцентристський, просоціальний, духовний, їх особливості у діяльності науково-педагогічного працівника. Ціннісні настанови та ціннісні орієнтації як індикатори ціннісного ставлення у формі ідеалів, інтересів, уподобань, переконань тощо, їх роль у науковій та викладацькій діяльності у вищій школі.

Ціннісна поведінка особистості як система усвідомлених, цілеспрямованих дій та вчинків, що набувають морально-духовного, істинно професійного сенсу, забезпечують творчу самореалізацію та постійне самовдосконалення людини у науково-педагогічній діяльності, перетворюються на її вітальні потреби та прагнення. Роль усвідомлених викладачем нормативних цінностей як регуляторів ціннісного ставлення та ціннісної поведінки, їх особливості у науково-педагогічній діяльності.

Етос науки (Р.Мертон) як система цінностей та норм – регуляторів наукової діяльності. Універсалізм, колективізм, безкорисність, організаційний скептицизм, оригінальність як імперативи наукової етики, їх амбівалентний характер. Еволюційні трансформації етосу науки у класичному та постнекласичному типах наукової раціональності. Відповідальність вченого, готовність до відстоювання

істини, доказовість та аргументованість результатів наукового пошуку, інститут посилянь як сучасні ціннісні норми поведінки вченого та наукової спільноти.

3. Рекомендована література

1. Аксиологические приоритеты в сфере образования и воспитания (история и современность) / под ред. З. И. Равкина. – М. : ИТОП РАО, 1997. – 370 с.
2. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю / В. П. Андрущенко. – К. : «Знання України», 2004. – 804 с.
3. Бахтин М. М. К философии поступка / М. М. Бахтин // Философия и социология науки и техники. – М., 1986.
4. Выжлецов Г. П. Аксиология культуры / Г. П. Выжлецов. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 1996. – 208 с.
5. Гершунский Б. С. Общечеловеческие ценности в образовании / Б. С. Гершунский, Р. Шейерман // Педагогика. – 1992. – № 5-6. – С.358-381.
6. Донцов А. И. О ценностных отношениях личности / А. И. Донцов // Сов. педагогика. – 1974. – № 5. – С.53-80.
7. Зинченко В. П. О целях и ценностях образования / В. П. Зинченко // Педагогика. – 1997. – № 5. – С.3-16.
8. Исаев И. Ф. Теория и практика формирования профессиональной педагогической культуры преподавателя высшей школы / И. Ф. Исаев. – Москва-Белгород : МГПУ, БГПУ, 1993. – 217 с.
9. Каган М. С. Философская теория ценностей / М. С. Каган. – СПб. : ТОО ТК «Петрополис», 1997. – 205 с.
10. Комаров М. С. Профессиональные ценности учителя – предпосылка программы переустройства общества / М. С. Комаров, В. Ю. Горшков // Ярославский педагогический вестник. – 1998. – № 3. – С.61-66.
11. Кулюткин Ю. Н. Гуманистические ценности, глобальное мышление и современное образование / Ю. Н. Кулюткин. – СПб. : В.и., 1992. – 106 с.
12. Никандров Н. Д. Проблема ценностей в подготовке учителя / Н. Д. Никандров // Магистр. – 1994. – № 6. – С.41-43.
13. Слостенин В. А., Чижаква Г. И. Введение в педагогическую аксиологию: учеб.пособ. для высш.учеб.заведений. – М. : Изд-й цент «Академия», 2003. – 192 с.
14. Степин В. С. Эволюция этосу науки: от классической к постнеклассической рациональности / В. С. Степин // Этос науки / Отв.ред. Л. П. Киященко и Е. З. Мирская. – М. : Akademia, 2008. – С. 21-47.
15. Суходуб Т. Д. Этос ученого: на пути к новой рациональности / Т. Д. Суходуб // Этос науки / Отв.ред. Л. П. Киященко и Е. З. Мирская. – М. : Akademia, 2008. – С. 272-294.
16. Тугаринов В. П. О ценностях жизни и культуры / В. П. Тугаринов. – Л. : ЛГУ, 1968. – 123 с.
17. Франкл В. Человек в поисках смысла / В. Франкл. – М. : Прогресс, 1990. – 366 с.
18. Merton R. K. The Sociology of Science (Нормативная структура науки) / R. K. Merton. – N.Y., 1973. – P. 267-278.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – колоквіум

5. Засоби діагностики успішності навчання – орієнтовні питання для обговорення.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ
ТА НАУКОВИЙ ЕТОС**

Київ – 2014

Робоча програма «Аксіологічний підхід у післядипломній освіті та науковий етос».
за напрямом підготовки науково-педагогічних кадрів
»___» _____, 2014 р. – 10 с.

Розробник – Гузій Наталія Василівна, доктор педагогічних наук, професор

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри (предметної комісії) _____

Протокол від. «___» _____ 20__ року № ___

Завідувач кафедри (циклової, предметної комісії) _____

_____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)
«___» _____ 20__ року

Схвалено Науково-методичною радою ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
НАПН України

Протокол № _____ від. «___» _____ 2014 року

Голова _____ Чернишова Є.Р.

© _____, 20__ рік
© _____, 20__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1	Галузь знань _____ (шифр і назва)	за вибором ВНЗ	
	Напрямок підготовки _____ (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): _____	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин -		4-й	4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента -	Освітньо-кваліфікаційний рівень:	Лекції	
		6 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		6 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
18 год.	24 год.		
Індивідуальні завдання:			
год.			
Вид контролю: колоквіум			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 12/18

для заочної форми навчання – 6/24

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – викладання навчальної дисципліни «Аксіологічний підхід у післядипломній освіті та науковий етос» – оволодіння майбутніми науково-педагогічними працівниками сучасними науковими здобутками в галузі педагогічної аксіології та шляхами їх використання у навчальних закладах післядипломної педагогічної освіти.

Завдання:

1. Ознайомлення аспірантів із фундаментальними та прикладними положеннями педагогічної аксіології, її особливостями у післядипломній освіті педагогічних працівників.

2. Усвідомлення ціннісно-сміслових засад професійної праці науково-педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти.

3. Вироблення ціннісного ставлення до професійних норм та ідеалів викладачів вищої школи та наукових співробітників.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історико-філософські, науковознавчі та педагогічні чинники становлення та еволюції педагогічної аксіології як інтегративної галузі науково-практичних знань;

- сучасний стан досліджень в галузі педагогічної аксіології та її особливостей у післядипломній освіті освітянських кадрів;

- категоріально-понятійний апарат педагогічної аксіології та наукової етики.

вміти:

- аналізувати педагогічні явища і процеси з позицій сучасної аксіології;
- дотримуватися норм і цінностей педагогічної моралі та наукової етики;
- відстоювати наукову істину на аксіологічних засадах, проявляти відповідальність, будувати продуктивні стосунки з представниками науково-педагогічної спільноти;

- виявляти толерантність, доброзичливість, повагу до особистості колег і слухачів, водночас будучи коректним, принциповим, чесним.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Аксіологізація післядипломної педагогічної освіти як сучасна тенденція її модернізації та вдосконалення

Тема 1. Генеза аксіологічних ідей у науково-педагогічній думці минулого та сучасності, їх методологічне значення для подальшого розвитку системи післядипломної освіти.

Тема 2. Сутність і зміст педагогічної аксіології, її особливості у сфері післядипломної педагогічної освіти.

Тема 3. Особистісний та праксеологічний вимір аксіосфери науково-педагогічних працівників закладів післядипломної освіти.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	сем	інд	с.р.		л	п	сем	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Аксиологізація післядипломної педагогічної освіти як сучасна тенденція її модернізації та вдосконалення												
Тема 1. Генеза аксіологічних ідей у науково-педагогічній думці минулого та сучасності, їх методологічне значення для подальшого розвитку системи післядипломної освіти	10	2		2		6	10	2				8
Тема 2. Сутність і зміст педагогічної аксіології, її особливості у сфері післядипломної педагогічної освіти	10	2		2		6	10			2		8
Тема 3. Особистісний та праксеологічний вимір аксіосфери науково-педагогічних працівників закладів післядипломної освіти	10	2		2		6	10			2		8
Разом за змістовим модулем 1	30	6		6		18		30	2		4	24
Усього годин	30	6		6		18		30	2		4	24

5. Теми семінарських занять (очна)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Еволюція філософсько-педагогічної думки щодо ціннісно-смислових засад розбудови освітньої сфери	2	
2	Педагогічна аксіологія як галузь наукових знань та фундаментальна основа підготовки науково-педагогічних кадрів для післядипломної педагогічної освіти	2	
3	Аксіосфера науково-педагогічного працівника закладів післядипломної освіти та її роль у викладацькій та науковій діяльності	2	

Теми семінарських занять (заочна)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Педагогічна аксіологія як галузь наукових знань та фундаментальна основа підготовки науково-педагогічних кадрів для післядипломної педагогічної освіти	2	
2	Аксіосфера науково-педагогічного працівника закладів післядипломної освіти та її роль у викладацькій та науковій діяльності	2	

6. Теми практичних занять

Не заплановано

7. Теми лабораторних занять

Не заплановано

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Генеza аксіологічних ідей у науково-педагогічній думці минулого та сучасності, їх методологічне значення для подальшого розвитку системи післядипломної освіти	6	8
2	Сутність і зміст педагогічної аксіології, її особливості у сфері післядипломної педагогічної освіти	6	8
3	Особистісний та праксеологічний вимір аксіосфери науково-педагогічних працівників закладів післядипломної освіти	6	8
	Разом	18	24

9. Індивідуальні завдання

10. Методи навчання

I. Методи організації навчально-пізнавальної діяльності студентів

1) за основним джерелом подання інформації:

- словесні методи (словесний виклад матеріалу у вигляді розповіді, пояснення, бесіди);
- наочні методи (ілюстрація, демонстрація, спостереження);
- практичні методи (вправи, елементи тренінгу, ситуативне навчання).

2) за логікою передавання і сприймання навчальної інформації (індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні);

3) за ступенем самостійної та творчої активності студентів (репродуктивні, пошукові, дослідницькі);

4) за ступенем керівництва навчальною діяльністю студентів (аудиторні заняття, самостійна робота студентів, виконання індивідуальних навчальних проектів);

5) за методами стимулювання інтересу студентів до навчання (навчальні дискусії, створення ситуації успіху, цікавих аналогій тощо).

11. Методи контролю

Орієнтовні питання для колоквиуму

1. Що вивчає аксіологія ?
2. Які існують основні значення поняття “цінність” ?
3. Поясніть тлумачення природи цінності з точки зору об’єктивно-ідеалістичних теорій.
4. Поясніть тлумачення природи цінності з точки зору суб’єктивно-ідеалістичних теорій.
5. Поясніть тлумачення природи цінності з точки зору натуралістичних теорій.
6. Поясніть тлумачення природи цінності з точки зору соціологічної концепції.
7. Поясніть тлумачення природи цінності з позицій діалектико-матеріалістичного світогляду.
8. Аксіологічні ідеї у західній філософській думці (М. Шелер, М. Гартман, Г. Лотце).
9. Внесок герменевтики (Г. Ріккерт) в аксіологічне знання.
10. Ціннісний ідеал педагогічних теорій В. Ратке та Я. А. Коменського.
11. Ціннісний ідеал педагогічних теорій Ж. Ж. Руссо та І. Г. Песталоцці.
12. Ціннісний ідеал педагогічних теорій К. Д. Ушинського.
13. Ціннісний ідеал педагогічних теорій А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського.
14. Розвиток аксіології в працях В. О. Ядова, А. Г. Здравомислова, О. М. Леонтьєва, Л. Н. Столовича, М. С. Розова, І. Д. Беха, З. І. Равкіна та ін.
15. Аксіологічне знання в контексті сучасної філософії освіти.
16. Проблеми аксіології в теоріях і концепціях західних науковців (Р. Перрі, М. Вебер, М. Рокич, Р. Вільямс та ін.).

17. Проблеми аксіології в теоріях і концепціях вітчизняних науковців (В. Тугаринов, В. Василенко, О. Дробницького, М. Кагана та ін.

18. Ствердження педагогічної аксіології у працях М. Никандрова, К. А. Абульханової-Славської, О. В. Сухомлинської, В. О. Сластьоніна, Б. Т. Ліхачова, В. П. Зинченка та ін.

19. Принципи педагогічної аксіології.

20. Формування ціннісної свідомості науково-педагогічного працівника як завдання педагогічної аксіології.

21. Формування ціннісних ставлень та орієнтацій науково-педагогічного працівника свідомості особистості як завдання педагогічної аксіології.

22. Формування ціннісної поведінки та вчинкових моделей діяльності науково-педагогічного працівника як завдання педагогічної аксіології.

23. Педагогічні цінності у роботі викладача закладів післядипломної педагогічної освіти.

24. Наука як соціокультурна цінність.

25. Етос науки та його ціннісні імперативи.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота				Сума
Змістовий модуль №1			колоквіум	
T1	T2	T3	40	100
20	20	20		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

		дисципліни	
--	--	------------	--

13. Методичне забезпечення

1. Презентація.
2. Роздатковий матеріал.
3. Опорні схеми.

14. Рекомендована література

Базова

1. Аксиологические приоритеты в сфере образования и воспитания (история и современность) /Под ред.З. И. Равкина. – М. : ИТОП РАО, 1997. – 370 с.
2. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю / В. П. Андрущенко. – К. : «Знання України», 2004. – 804 с.
3. Гершунский Б.С. Общечеловеческие ценности в образовании / Б. С. Гершунский, Р. Шейерман //Педагогика. – 1992. – № 5-6. – С.358-381.
4. Донцов А. И. О ценностных отношениях личности /А. И. Донцов // Сов. педагогика. – 1974. – № 5. – С.53-80.
5. Зинченко В. П. О целях и ценностях образования /В. П. Зинченко //Педагогика. – 1997. – № 5. – С.3-16.
6. Исаев И. Ф. Теория и практика формирования профессиональной педагогической культуры преподавателя высшей школы /И. Ф. Исаев. – Москва-Белгород : МГПУ, БГПУ, 1993. – 217 с.
7. Комаров М. С. Профессиональные ценности учителя – предпосылка программы переустройства общества /М. С. Комаров, В. Ю. Горшков // Ярославский педагогический вестник. – 1998. – № 3. – С.61-66.
8. Никандров Н. Д. Проблема ценностей в подготовки учителя / Н. Д.Никандров //Магистр. – 1994. – № 6. – С.41-43.
9. Слостенин В. А., Чижаква Г. И. Введение в педагогическую аксиологию: учеб.пособ. для высш.учеб.заведений. – М. : Изд-й цент «Академия», 2003. – 192 с.
10. Степин В. С. Эволюция этосу науки: от классической к постнеклассической рациональности /В. С. Степин // Этос науки /Отв.ред. Л. П. Киященко и Е. З. Мирская. – М. : Akademia, 2008. – С. 21-47.
11. Франкл В. Человек в поисках смысла /В. Франкл. – М. : Прогресс, 1990. – 366 с.

Допоміжна

1. Бахтин М. М. К философии поступка //Философия и социология науки и техники. – М., 1986.
2. Выжлецов Г. П. Аксиология культуры /Г. П. Выжлецов. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. Ун-та, 1996. – 208 с.
3. Каган М. С. Философская теория ценностей /М. С.Каган. – СПб. : ТОО ТК «Петрополис», 1997. – 205 с.
4. Кулюткин Ю. Н. Гуманистические ценности, глобальное мышление и современное образование /Ю. Н. Кулюткин. – СПб. : Б.и., 1992. – 106 с.

5. Суходуб Г. Д. Этнос ученого: на пути к новой рациональности /Г. Д. Суходуб // Этнос науки /Отв.ред. Л. П. Киященко и Е. З. Мирская. – М. : Akademia, 2008. – С. 272-294.

6. Тугаринов В. П. О ценностях жизни и культуры / В. П. Тугаринов. – Л. : ЛГУ, 1968. – 123 с.

15. Інформаційні ресурси

1. The European Higher Education Area – Achieving the Goals [Текст] / [электронный ресурс] – Режим доступа:<http://www.bologna-bergen2005>.

2. United States Distance Learning Association [Текст] / [электронный ресурс] – Режим доступа: www.usdla.org

3. Петренко А. А. Тенденции формирования профессионализма педагога в системе непрерывного педагогического образования [электронный ресурс]. – Режим доступа.: <http://www.emissia.50g.com/offline/2007/1140.htm>.

4. Бордуков М. И., Стеганцева Т. А. О концептуальных основах обновления профессионально-педагогической подготовки учителя в Красноярском государственном педагогическом университете [электронный ресурс]. – Режим доступа.: http://www.informika.ru/text/magaz/pedagog/pedagog_11/okooy.html

5. Фадеева О. Некоторые аспекты определения качества подготовки будущих учителей [электронный ресурс]. – Режим доступа.: http://www.prof.msu.ru/publ/omsk1/4_11.htm.

6. Соколова Л. Б. К вопросу об углублении подходов в понимании педагогической деятельности [электронный ресурс]. – Режим доступа.: <http://www.orenburg.ru/culture/credo/08/65.html>

7. Профессиональное педагогическое образование: личностный подход: Сб. науч. тр. – Вып. 1. / под ред. В. И. Лещинского, Е. Е. Седовой, Т. Е. Стародубцевой [электронный ресурс]. – Режим доступа.: <http://www.oim.ru/reader.asp?whichpage=2&mytip=1&word=&pagesize=15&Nomer=328>

8. Вачков И. Уровни профессионализма учителя [Электронный ресурс]. – Режим доступа.: <http://psy.1september.ru/2000/05/12.htm>

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»**

І. Ю. РЕГЕЙЛО

**ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ВИЩОЇ
КВАЛІФІКАЦІЇ В УКРАЇНІ У ХХ – ХХІ
СТОЛІТТІ: ІСТОРИКО-
ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

Навчальна програма

Київ – 2 0 1 4

ВСТУП

Важливим джерелом для визначення напрямів модернізації національної освіти і науки є конструктивно-критичне вивчення історико-педагогічного досвіду підготовки кадрів вищої кваліфікації, нагромадженого вітчизняною наукою. Передумовою розуміння цілісної картини історії педагогіки є поєднання досвіду минулого й сьогодення, врахування недоліків і здобутків, а також тенденцій, які дають можливість неупереджено оцінювати ті чи інші явища і процеси. Розвиток системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у Радянській Україні і незалежній державі Україна – це невід’ємна частина вітчизняного державотворення, складова національно-культурного відродження країни.

У зарубіжних країнах докторська підготовка набула концептуального переосмислення у зв’язку з її включенням за Міжнародною стандартною класифікацією освіти (1997 р.) до 6-го освітнього рівня, впровадженням Болонського процесу (1999 р.) і Лісабонської стратегії (2000 р.), згідно з якими започатковано створення Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору, а також затвердженням у 2005 р. і 2008 р. європейських кваліфікаційних метарамок.

В Україні модернізована структура освітньо-кваліфікаційних рівнів, що ухвалена Законом України “Про вищу освіту” (2014 р.), дає змогу здійснити якісний перехід до третього ступеня – доктора філософії, який саме у Болонській декларації 2003 р. визначено як невід’ємну складову триступеневої системи підготовки на європейському просторі. При цьому потрібно проаналізувати програми підготовки кандидатів наук, узгодити їх з програмами підготовки докторів філософії (PhD) тощо.

Мета дисципліни «Підготовка фахівців вищої кваліфікації в Україні у XX – XXI столітті: історико-педагогічний аспект» полягає у поглибленій теоретичній підготовці здобувачів наукового ступеня щодо розуміння тенденцій підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів; формуванні професійної компетентності здобувачів третього ступеня – доктора філософії (PhD).

У процесі вивчення курсу здобувачі наукового ступеня опановують три змістові модулі.

Модуль 1. Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації у 1917 – 1991 роках.

Модуль 2. Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні у 1991 – 2010 роках.

Модуль 3. Зарубіжний досвід підготовки фахівців вищої кваліфікації.

У результаті вивчення змістових модулів у здобувача мають сформуватися такі **компетенції як здатність:**

- проводити аналіз базових понять дослідження проблеми.
- визначати теоретичні засади дослідження проблеми за змістом модулів.
- визначати основні тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації у межах хронологічних рамок дослідження.

- характеризувати професійну підготовку кадрів вищої кваліфікації як систему і процес, результатом якого є сформована професійна компетентність здобувача наукового ступеня.
- працювати з різними джерелами інформації з метою отримання, систематизації, узагальнення наукових знань у площині проблеми дослідження.
- розробляти прогностичні напрями розвитку третього ступеня – доктора філософії у системі вищої освіти України відповідно до світових і загальноєвропейських стандартів якості.

Форми і методи навчання: лекції (оглядові, тематичні, дискусії); колоквиуми, робота з Інтернет-ресурсами; реферування наукової літератури, написання творчих робіт, моделювання; інтерактивні методи навчання (аналіз власного досвіду, обмін думками, дискусії).

Шкала оцінювання:

90–100 балів – *відмінно* (A); 75–89 балів – *добре* (BC); 60–74 бали – *задовільно* (DE); 35–59 балів – *незадовільно* з можливістю повторного складання (FX); 1–34 бали – *незадовільно* з обов'язковим виконанням всіх завдань (F).

ОПИС ПРЕДМЕТА КУРСУ

Курс професійної підготовки	Освітньо-науковий рівень	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів – 3 Загальна кількість годин: 90 Змістових модулів: 3	Доктор філософії (PhD)	Лекції: 16 год Семинарсько-практичні – 14 год. Самостійна робота – 40 год. Індивідуальна робота – 20 год. Вид контролю: залік.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ПІДГОТОВКА НАУКОВИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ У 1917 – 1991 РОКАХ

Тема 1. Передумови підготовки фахівців вищої кваліфікації до 1917 р.

Тема 2. Тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації у 1917 – 1939 рр.

Тема 3. Тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації у 1940 – 1991 рр.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ПІДГОТОВКА НАУКОВИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ В УКРАЇНІ У 1991-2010 РОКАХ

ТЕМА 4. Передумови підготовки фахівців через аспірантуру та докторантуру в умовах соціально-економічних перетворень 90-х років ХХ століття.

Тема 5. Діяльність Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з

педагогічних і психологічних наук в Україні.

Тема 6. Провідні тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в 1991 – 2010 рр.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Тема 7. Формування та становлення третього циклу вищої освіти у країнах Західної Європи.

Тема 8. Європейська модель наукового керівництва докторською освітою.

Тема 9. Підготовка фахівців за докторськими програмами в університетах США.

Тема 10. Прогностичні напрями реформування докторської підготовки в Україні у XXI столітті.

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ

Лекція 1. Передумови підготовки фахівців вищої кваліфікації до 1917 р.

Інститут наукових ступенів у вищих школах середньовічної Європи. Градація наукових ступенів у європейських університетах XVI – XVII ст. Інститут докторів в університетах Європи : витоки, традиції.

Історія університетської освіти в Україні. Становлення й правове забезпечення формування підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів упродовж XIX ст. Інститут наукових ступенів у Російській імперії. «Положення про вчені ступені» (1819, 1837, 1844, 1864, 1884 р.) : пошук організаційних форм підготовки фахівців для здобуття наукового ступеня.

Лекція 2. Тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації у 1917 – 1939 рр.

Передумови підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у 1919 – 1929 рр.

1917 – 1919 рр. – встановлення основ українського демократично-правового забезпечення системи науки і освіти.

1919 – 1929 рр. – започаткування національної (партійно-державної) системи підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні:

1919 – 1925 рр. – розроблення та апробація української (партійно-державної) системи підготовки здобувачів наукового ступеня;

1926 – 1929 рр. – формування радянської системи атестації здобувачів вченого ступеня доктора наук.

Передумови започаткування централізованого державного регулювання підготовки та атестації науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації у 1930 – 1939 рр.

1930 – 1939 рр. – формування централізованого державного регулювання підготовки та атестації науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації:

1930 – 1934 рр. – удосконалення підготовки фахівців через аспірантуру на тлі згортання українзації та посилення комуністичної ідеологізації;

1934 – 1939 рр. – започаткування єдиного централізованого порядку підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів на території СРСР.

Лекція 3. Тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації у 1940 – 1991 рр.

1940 – 1991 рр. – розвиток системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в Українській РСР шляхом стабілізації підготовки фахівців вищої кваліфікації (1940-1956 рр.) та її централізованого державно-партійного керівництва (1957-1991 рр.):

1940 – 1950 рр. – відновлення підготовки фахівців вищої кваліфікації, реорганізація системи державного управління, відкриття докторантури в АН СРСР, запровадження інституту прикомандирування науковців до докторантури Академії наук СРСР і до аспірантури вищих навчальних закладів;

1950 – 1956 рр. – організація докторантури при вищих навчальних закладах та АН УРСР, запровадження різних форм підготовки здобувачів наукового ступеня: річна аспірантура, інститут лекційних асистентів у вузах;

1957 – 1962 рр. – розвиток науково-педагогічного простору;

1962 – 1975 рр. – створення нормативно-правового забезпечення та проведення змін в організаційному та кадровому забезпеченні підготовки фахівців вищої кваліфікації;

1975 – 1987 рр. – забезпечення якості підготовки здобувачів наукового ступеня, екстенсивного розвитку наукового простору;

1987 – 1991 рр. – інституціоналізація та спеціалізація у підготовці фахівців вищої кваліфікації в Українській РСР.

Тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у 1940 – 1991 рр.

Лекція 4. Передумови підготовки фахівців через аспірантуру та докторантуру в умовах соціально-економічних перетворень 90-тих років ХХ століття.

Суспільно-політичні та соціально-економічні процеси, що відбувалися в Україні в останнє десятиріччя ХХ ст.

Законодавча, нормативно-правова база розвитку вищої освіти і підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів (1992 – 1999 рр.).

Формування законодавчого і нормативно-правового простору освіти і підготовки кадрів вищої кваліфікації у 2000 – 2010 рр. Закон України «Про вищу освіту» (2002 р.).

Трансформаційні зміни у реалізації наукової діяльності в незалежній Україні.

Лекція 5. Провідні тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в 1991 – 2010 рр.

Законодавче та нормативно-правове забезпечення підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

Державне управління і контроль за підготовкою науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Реорганізація системи управління освітою, наукою.

Науково-методичне забезпечення підготовки фахівців вищої кваліфікації.

Підготовка здобувачів наукового ступеня в системі НАПН України у 2000-2010 рр.

Діяльність аспірантур і докторантур в Україні: кількісні та якісні показники.

Лекція 6. Формування та становлення третього циклу вищої освіти в країнах Західної Європи.

Історія формування Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору.

Зальцбурзькі (2005, 2010 рр.) принципи розвитку докторської освіти. Європейська Хартія дослідників.

«Дублінські дескриптори» (2005 р.) для здобувача докторського ступеня.

Докторські школи в Європі.

Лекція 7. Європейська модель наукового керівництва докторською освітою.

Європейська культура наукового керівництва докторською підготовкою.

Основні підходи до ефективного наукового керівництва: комунікативний, функціональний.

Зарубіжний досвід наукового керівництва: повноваження наукового керівника.

Основні підходи до наукового керівництва здобувачами докторського ступеня.

Лекція 8. Підготовка фахівців за докторськими програмами в університетах США.

Дослідницькі університети США: напрями діяльності. Graduate Schools

«Докторантура» США як організаційна структура системи вищої школи США постбакалаврського рівня.

Різновиди докторського ступеня у США: академічний, професійний і почесний докторський ступінь.

Стандарти вищої освіти: змістовий, практичний та організаційний аспекти професійної підготовки докторів в США. Підходи щодо формування докторських програм у США: широка спеціалізація у певній галузі знань, міждисциплінарна (інтердисциплінарна) спрямованість навчання і дослідницької роботи аспіранта.

Лекція 10. Прогностичні напрями реформування докторської підготовки в Україні у XXI столітті.

Реформування докторської освіти в країнах ЄС. Інституалізація докторської освіти.

Проблеми підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні у XXI столітті.

Імплементация Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.): нові підходи до якості вищої освіти у контексті європейського освітнього і наукового простору.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінарське заняття 1

Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації у 1917 – 1991 роках (4 год.)

Питання для обговорення.

- 1) Генезис історії інституту наукових ступенів в Європі і Росії : спільне, відмінне.
- 2) Здобуття наукових ступенів у XIX – початку XX ст.

3) Чинники, що зумовили формування партійно-державної системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у 1919 – 1939 рр.

4) Управління академічною діяльністю у вищих навчальних закладах у 1919 – 1925 рр.

5) Основні тенденції підготовки та атестації науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації на етапі започаткування централізованого державного регулювання (1930 – 1939 рр.).

6) Тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у 1940 – 1991 рр.: загальні, специфічні, зумовлені суспільно-політичними чинниками і соціально-культурними факторами розвитку суспільства.

Практичні завдання

1. Розкрити зміст основних понять теми.

2. На основі опрацювання основної інформації змістового модуля і рекомендованої літератури виконати такі практичні завдання:

1) Обґрунтуйте тези:

- Однією з вихідних умов сучасного реформування системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів через аспірантуру та докторантуру є об'єктивна оцінка історичних реалій, виявлення прогресивних тенденцій функціонування зазначеної системи, творче використання яких сприятиме зростанню наукового потенціалу й застереженню від повторення помилок минулого.

- Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації відбувалася в умовах кардинальних змін соціально-політичного життя, реформування вищої освіти, започаткування та становлення наукової діяльності в Українській Республіці, що було вирішальним у площині визначення тенденцій цього етапу, а також мало ключовий вплив на формування нової наукової інтелігенції.

2) Дайте відповіді на запитання:

- коли було створено інститут наукових ступенів в Росії ?
- у чому полягала двоступенева система підготовки науково-педагогічних кадрів у 1934 – 1939 рр. ?

- яким чином відбувалася стабілізація підготовки фахівців вищої кваліфікації у 1940 – 1956 рр. ?

3) Визначте та проаналізуйте:

- особливості ступеневої підготовки в Російській імперії до 1880-х рр.;
- вимоги для здобуття наукових ступенів на кінець XIX – початку XX ст.;
- соціально-політичні чинники, що детермінували напрями вищої освіти та підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні у 1920-х рр.;

- напрями діяльності науково-дослідних кафедр при вищих навчальних закладах.

4) Дайте характеристику чинників, що зумовили формування партійно-державної системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у 1919 – 1939 рр.

5) З'ясуйте, яким чином відбувалося управління академічною діяльністю у вищих навчальних закладах у досліджуваній період (1919 – 1925 рр.).

6) Проаналізуйте основні тенденції підготовки та атестації науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації на етапі започаткування централізованого державного регулювання (1930 – 1939 рр.).

7) Обґрунтуйте тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у 1940 – 1991 рр.

Семінарське заняття 2

Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні у 1991 – 2010 роках (4 год.)

Питання для обговорення.

1 Вплив трансформаційних змін на структуру і зміст вищої освіти у 1991 – 2010 рр.

2 Законодавчі та нормативно-правові акти, які регламентували підготовку фахівців вищої кваліфікації на початку XXI століття.

3 Тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні періоду 1991 – 2010 років: загальні, специфічні, зумовлені суспільно-політичними і соціально-культурними чинниками розвитку суспільства.

4 Особливості науково-методичного керівництва підготовкою кадрів вищої кваліфікації: національні надбання і практичний досвід вищої школи України.

Практичні завдання

1. Розкрити зміст основних понять теми.

2. На основі опрацювання основної інформації змістового модуля і рекомендованої літератури виконати такі практичні завдання:

1) Обґрунтуйте тези:

- У 1990 – 2010 рр. кардинальні зміни соціально-економічних і політичних відносин зумовлюють реорганізацію в органах державної влади і управління, зокрема в освіті та науці

- На початку XXI ст. трансформаційні зміни у сфері наукової діяльності супроводжуються наявністю протилежних тенденцій.

- З часу проголошення державного суверенітету протягом 1990 – 2010 рр. в Україні склалася система підготовки й атестації наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, яка час від часу зазнавала певних організаційних змін.

- Упровадження ступеневої підготовки визначалося принциповою основою реформи вищої освіти України й пов'язувалося із залученням до європейської системи, підвищенням якості і гнучкості підготовки в умовах ринкових відносин.

2) Дайте відповідь на запитання.

- У чому полягає науково-методичне керівництво та контроль за діяльністю аспірантури і докторантури у вищих навчальних закладах і наукових установах України?

3). Визначте та проаналізуйте:

- основні напрями реформування вищої освіти у 90-ті роки XX ст.

- передумови в сфері наукової діяльності у 90-ті роки XX ст.

- основні завдання НАПН України щодо підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів.

4) Дайте характеристику чинників, що зумовлюють трансформаційні впливи на структуру і зміст вищої освіти.

5) З'ясуйте, в чому полягає призначення Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні.

6) Проаналізуйте законодавчі та нормативно-правові акти, які регламентували підготовку фахівців вищої кваліфікації на початку XXI століття.

7) Обґрунтуйте тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні періоду 1991 – 2010 рр.

3. Сформулюйте рекомендації щодо ефективного наукового керівництва підготовкою дисертаційного дослідження здобувачем докторського ступеня і організації самостійної роботи дослідника.

Семінарське заняття 3

Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні у 1991 – 2010 роках (6 год).

Питання для обговорення

1. Чинники, що зумовлюють трансформаційні впливи на структуру і зміст вищої освіти, а також на розвиток докторської підготовки у світовому і європейському освітньому і науковому просторі.

2. Докторська підготовка в Європі і США: конвергенція та дивергенція.

3. Зміст докторської підготовки в університетах Європи і США: спільне, відмінне.

4. Європейська модель наукового керівництва докторською освітою: переваги і недоліки.

5. Дублінські дескриптори і Національна рамка кваліфікацій для розбудови третього циклу вищої освіти в Україні: нові стандарти якості.

6. Шляхи і механізми упровадження кращого зарубіжного досвіду підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у практичну площину національної системи вищої освіти України.

Практичні завдання

1. Розкрити зміст основних понять теми.

2. На основі опрацювання основної інформації змістового модуля додаткової літератури виконати такі практичні завдання:

1) Обґрунтуйте тези:

• Формування третього циклу вищої освіти у Болонському процесі може розглядатися як історія двох паралельних не змішаних процесів.

• Докторська освіта є провідним чинником об'єднання Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору.

• Зальцбурзькі принципи розкривають різні аспекти докторської освіти.

2) Дайте відповіді на запитання.

• У чому полягають загальні положення Європейської хартії дослідників ?

• У чому полягає специфіка третього циклу у контексті Болонського процесу?

• Якими є пріоритетні завдання діяльності дослідницьких шкіл і дослідницьких університетів у США, європейських університетах?

3) Визначте та проаналізуйте:

➤ загальні тенденції у сфері вищої освіти;

➤ особливості формування докторських програм і підготовки здобувачів в університетах Європи і США;

➤ основні критерії якості докторської освіти;

➤ моделі управління докторською освітою в Європі і США.

4) Дайте характеристику чинників, що зумовлюють трансформаційні впливи на структуру і зміст вищої освіти, а також на розвиток докторської підготовки у світі.

5) З'ясуйте, що є основою докторської підготовки відповідно до проекту «Тюнінг».

6) Проаналізуйте Європейську модель наукового керівництва докторською освітою, визначте її переваги і недоліки.

7) Обґрунтуйте значення Дублінських дескрипторів і Національної рамки кваліфікацій для розбудови третього циклу вищої освіти в Україні.

3. Сформулюйте рекомендації щодо упровадження кращого зарубіжного досвіду підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у практичну площину національної системи вищої освіти і вищої школи України.

4. Підготуйте мультимедійну лекцію-презентацію з досвіду підготовки здобувачів докторського ступеня в одній (або кількох) із зарубіжних країн.

Контрольні запитання з модуля 1.

- Передумови підготовки фахівців вищої кваліфікації до 1917 р.
- Інститут наукових ступенів у вищих школах середньовічної Європи.
- Підготовка здобувачів наукового ступеня в Україні до 1917 р.
- Ступенева підготовка фахівців вищої кваліфікації в університетах Російської імперії.
- Становлення й правове забезпечення формування підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів упродовж ХІХ ст.
- Тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації у 1917 – 1929 рр.
- Тенденції підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації на етапі започаткування централізованого державного регулювання (1930 – 1939 рр.).
- Особливості підготовки фахівців вищої кваліфікації у 1940 – 1956 рр.
- Підготовка здобувачів наукового ступеня у 70 – 80 роки ХХ століття.
- Діяльність Українського науково-дослідного інституту педагогіки.
- Основні тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів періоду 1940 – 1991 рр.

Контрольні запитання з модуля 2.

- Організаційне забезпечення підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні в 1990 – 2010 рр.
- Законодавчі та нормативно-правові акти, які регламентували підготовку фахівців вищої кваліфікації на початку ХХІ століття.
- Діяльність Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні.
- Особливості підготовки фахівців через аспірантуру та докторантуру в

системі НАПН України.

- Провідні тенденції підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації у 1991 – 2010 рр.

Контрольні запитання з модуля 3.

- Основні площини дослідження проблеми підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у вітчизняних і зарубіжних наукових джерелах.

- Основні тенденції розвитку вищої освіти у Європейському освітньому і науковому просторі.

- Умови формування третього циклу вищої освіти у Європейському просторі вищої освіти та Європейському дослідницькому просторі.

- Принципи докторської освіти і формування докторських програм.

- Пріоритетні завдання діяльності дослідницьких шкіл.

- Особливості діяльності дослідницьких університетів.

- Наукове керівництво здобувачами третього циклу в університетах Європи і США.

- Зміст підготовки фахівців за докторськими програмами у Європі і США.

- Передумови реформування докторської освіти в Україні.

- Основні напрями імплементації Закону «Про вищу освіту» (2014 р.) в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Закони, постанови

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Назва з екрана.

2. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: постанова Кабінету Міністрів України від 23 листоп. 2011 р. № 1341 [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>. – Назва з екрана.

3. Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 верес. 2013 р. № 686-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/686-2013-%D1%80/page>. – Назва з екрана.

4. Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів: постанова Кабінету Міністрів України від 1 берез. 1999 р. № 309 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/309-99-%D0%BF>. – Назва з екрана.

Монографії. Наукові видання

1. Андрущенко В. П. Освіта України у світлі суспільних проблем і суперечностей / В. П. Андрущенко // Наук. пр. МАУП / редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) [та ін.]. – К.: МАУП, 2003. – Вип. 5: Актуальні питання політології. – 168 с.

2. Астахова Е. В. Кадровый корпус высшей школы Украины: метаморфозы развития: монография / Е. В. Астахова. – Нар. укр. академия. [Кauf. истории

України]. – Х.: Изд-во НУА, 2006. – 187 с.

3. Бедный Б. И. Подготовка научных кадров в высшей школе. Состояние и тенденции развития аспирантуры: монография /Б.И. Бедный, А.А. Миронос.– Нижний Новгород: Изд-во ННГУ, 2008. – 219 с.

4. Березівська Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті: монографія / Л. Д. Березівська, А.М. Богданова. – К.: 2008. – 406 с.

5. Кремень В. Україна: ідентичність у добу глобалізації (начерки мети дисциплінарного дослідження) / В. Кремень, В. Ткаченко. – К.: Т-во “Знання”, 2013. – 415 с.

6. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації: (Факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2003. – 216 с.

7. Кузьменко М. М. Науково-педагогічна інтелігенція в УРСР 20–30 років: соціально-професійний статус та освітньо-культурний рівень / М. М. Кузьменко. – Донецьк: НОРД-ПРЕС, 2004 – 455 с.

8. Лобанова Л. С. Системы подготовки научных кадров в европейских странах и Украине: сравнительный анализ в контексте формирования Единого европейского образовательного и научного пространства / Л. С. Лобанова. – К.: ДП «Информационно-аналитическое агентство», 2010. – 100 с.

9. Луговий В. І. Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування тенденції розвитку / В. І. Луговий; за заг. ред. акад. О. Г. Мороза. – К.: МАУП, 1994. – 196 с.

10. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, М. І. Бурда [та ін.]; редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), В. М. Мадзігон (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя; Нац. акад. пед. наук України. – К.: Пед. думка, 2011. – 304 с. – (До 20-річчя незалежності України).

11. Освітологія: витoki наукового напрямку: монографія / за ред. В. О. Огнев'юка; авт. кол.: В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, Л. Л. Хоружа [та ін.]. – К.: ВП «Едельвейс», 2012. – 336 с.

12. Регейло І.Ю. Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні у ХХ – початку ХХІ століття: монографія / І.Регейло. – Київ: Освіта України, 2014. – 704 с.

13. Сисоєва С. О. Формування педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу непедагогічного профілю: постановка проблеми і напрями її вирішення / С. О. Сисоєва // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: матеріали методолог. семінару. – К.: Пед. думка, 2009. – 360 с.

14. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О. В. Сухомлинська. – К.: АПН., 2003. – 68 с.

15. Таланова Ж. В. Докторська підготовка у світі та Україні: монографія / Ж. В. Таланова. – К.: Міленіум, 2010. – 476 с.

Дисертації, автореферати дисертацій

1. Авраменко К. Б. Методична підготовка вчителів початкових класів у педагогічних навчальних закладах України (1956–1996 рр.): дис. ... канд. пед. наук:

13.00.04 / Авраменко Квітослава Богданівна; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2001. – 302 с.

2. Адаменко О. В. Розвиток педагогічної науки в Україні в другій половині ХХ століття (1950–2000 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук: 13.00.01 / О.В.Адаменко Луган. Нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2006. – 44 с.

3. Дем'яненко Н. М. Загальнопедагогічна підготовка вчителя в історії вищої школи України (XIX – перша чверть ХХ ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук: 13.00.04 / Н.М. Дем'яненко; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 1999. – 40 с.

4. Костенко І. В. Формування і розвиток системи наукових ступенів і вчених звань в Україні в контексті світового досвіду: історико-юридичне дослідження: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.01 / І.В. Костенко. – К., 2011. – 23 с.

5. Котова О. Г. Розвиток системи підготовки і атестації наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні (1992–1998 рр.): дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.05 / О.Г. Котова; АПН України, Центр. ін-т післядип. пед. освіти. – К., 2000. – 195 с.

6. Осмолівська О. Ю. Державна політика щодо професорсько-викладацьких кадрів радянської України (1920–1930-ті рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. іст. наук: 07.00.01 / О.Ю.Осмолівська; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2004. – 19 с.

7. Поживілова О. В. Розвиток систем підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в європейському регіоні та Україні (1990–2005 рр.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / О.В. Поживілова; Ін-т вищої освіти АПН України. – К., 2006. – 181 с.

8. Полушкіна Т. В. Суспільно-економічні аспекти розвитку науки в Україні в 90-х роках ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. іст. наук: 07.00.01 / Т.В.Полушкіна; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1996. – 16 с.

9. Сидорчук Т. Г. Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів через аспірантуру в Україні (1920 – 1970-ті роки): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Т.Г.Сидорчук; Запоріж. держ. ун-т. – Запоріжжя, 1998. – 239 с.

Довідкова література

1. Біла книга національної освіти України / Т. Ф. Алексеєнко, В. М. Аніщенко, Г. О. Балл [та ін.]; за заг. ред. акад. В. Г. Кременя; НАПН України. – [3-є вид.]. – К.: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. – 342 с.

2. Вища освіта: нац. освіт. глосарій / авт.-уклад.: І. І. Бабин, Я. Я. Болюбаш, А. А. Гармаш [та ін.]; за ред. Д. В. Табачника, В. Г. Кременя. – К.: Плеяда, 2011. – 100 с.

3. Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

4. Сисоєва С. О. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження / С. О. Сисоєва, І. В. Соколова; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих, МОН, Маріупол. держ. гуманіт. ун-т. – К.:

Вид. дім «ЕКМО», 2010. – 362 с.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ**

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»**

Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти

В. І. Саюк

ВІДКРИТА ОСВІТА І МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СИСТЕМ

*Навчальна програма та робоча навчальна програма навчальної дисципліни
для підготовки науково-педагогічних кадрів*

Київ – 2014

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Центральним інститутом післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Саяк В. І., канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту освіти, економіки та маркетингу

Рецензенти:

Гузій Н. В., завідувач кафедри педагогічної творчості Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор

Яковець В. П., завідувач кафедри менеджменту освіти, економіки та маркетингу Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, доктор фізико-математичних наук, професор

Програма затверджена на засіданні кафедри менеджменту освіти, економіки та маркетингу ЦППО УМО НАПН України.

Протокол № від червня 2014 року

Завідувач кафедри _____ В. В. Яковець

Обговорено та рекомендовано до видання Науково-методичною радою ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Протокол № __ від _____ 2014 р.

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Відкрита освіта і моделі організаційних систем» складено відповідно до навчального плану підготовки науково-педагогічних кадрів.

Вивчення навчальної дисципліни «Відкрита освіта і моделі організаційних систем» сприятиме посиленню особистісної орієнтації професійної підготовки майбутніх науково-педагогічних кадрів у галузі освіти, їх готовності кваліфіковано і майстерно виконувати свої професійні обов'язки, володіти сучасними теоретичними і прикладними знаннями з основ відкритої освіти і моделей організаційних систем, творчо підходити до організації наукової і педагогічної діяльності, ефективно застосовувати інформаційні технології, допомагатиме подальшому професійному зростанню.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є регульовані й саморегульовані процеси, які діють у відкритих системах освіти.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є моделі організаційних систем освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: викладання дисципліни «Відкрита освіта і моделі організаційних систем» узгоджено із вивченням психології, педагогіки, соціології та спеціальних методик, проходженням наукової і педагогічної практики на основі міжпредметних зв'язків. Вивчення зазначеного курсу ґрунтується на дотриманні принципів доступності, науковості та послідовності.

Програма навчальної дисципліни «Відкрита освіта і моделі організаційних систем» складається з таких змістових модулів:

1. Відкрита освіта в умовах випереджувального розвитку суспільства.
2. Моделі організаційних систем відкритої освіти.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Відкрита освіта і моделі організаційних систем» є: формування професійної компетентності майбутніх науково-педагогічних кадрів із напрямками відкритої освіти, специфікою моделей організаційних систем відкритої освіти та їх проектуванням; творча самореалізація у педагогічній діяльності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Відкрита освіта і моделі організаційних систем» є:

- усвідомлення сутності і змісту відкритої освіти, її мети і принципів;
- розуміння понять «система відкритої освіти», «відкрите навчальне середовище», «відкриті технології», «відкритий контент», «відкриті знання»;
- оволодіння інструментами розвитку системи освіти;
- набуття знань і практичних умінь із проектування і впровадження моделей систем навчання і освіти;
- ознайомлення з сучасними інформаційними технологіями в науковій і викладацькій діяльності;
- оволодіння основами системи автоматизації наукових досліджень.

1.3. Згідно з вимогами програми дисципліни науково-педагогічні кадри повинні

знати:

- генезу використання поняття «відкрита освіта»;
- сутність і специфіку відкритої системи освіти;
- принципи відкритої освіти;
- інструменти розвитку системи освіти та їх специфічні риси;
- особливості дистанційної освіти як засобу практичної реалізації відкритої освіти;
- основні підходи до моделювання;
- цілі побудови моделей педагогічних систем;
- функції моделювання;
- види моделей систем навчання і освіти;
- складові автоматизованої системи наукових досліджень;

уміти :

- застосовувати знання у практичній діяльності;
- управляти освітою як засобом її ефективного функціонування;
- використовувати проектний підхід як інструмент управління інноваційним розвитком системи освіти;
- застосовувати головні підходи до моделювання об'єктів і процесів в освітніх системах;
- визначати цілі побудови моделей педагогічних систем;
- проектувати моделі систем навчання;
- упроваджувати моделі систем навчання і освіти;
- застосовувати педагогічні технології в системі дистанційного навчання;
- здійснювати тьюторський супровід у дистанційному навчанні;
- розробляти науково-методичне забезпечення дистанційної освіти;
- використовувати складові автоматизованої системи наукових досліджень;
- застосовувати методи та засоби вимірювання в імітаційних системах.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин (1 кредит ECTS).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Відкрита освіта в умовах випереджувального розвитку суспільства

Тема 1.1. Відкрита освіта: сутність і перспективи розвитку

Історичні передумови появи категорії «відкрита освіта». Генеза використання поняття «відкрита освіта». Специфіка відкритої системи освіти. Відкрита освіта і сучасна освітня парадигма. Принципи відкритої освіти. Система відкритої освіти. Відкрите навчальне середовище. Відкриті технології. Відкритий контент. Відкриті знання. Технології та інструменти відкритої освіти. Забезпечення системи відкритої освіти. Напрями розвитку відкритої освіти.

Тема 1.2. Інструменти розвитку системи освіти

Поняття сучасних інструментів розвитку освіти. Інтеграція і демократизація освіти як важливий чинник розвитку освіти. Відкрита освіта як інструмент забезпечення сучасної освітньої парадигми. Дистанційна освіта як засіб практичної реалізації відкритої освіти. Інформатизація освіти як основа інформаційно-технологічної платформи відкритої освіти. Управління освітою як засіб її ефективного функціонування. Проектний підхід як інструмент управління інноваційним розвитком системи освіти.

Змістовий модуль 2. Моделі організаційних систем відкритої освіти

Тема 2.1. Проектування і впровадження моделей систем навчання і освіти

Поняття моделей систем навчання і освіти. Основні підходи до моделювання. Цілі побудови моделей педагогічних систем. Функції моделювання. Види моделей систем навчання і освіти. Проектування моделей системи навчання. Упровадження моделей систем навчання і освіти.

3. Рекомендована література

Основна

1. Биков В. Ю. Відкрита освіта в Єдиному інформаційному освітньому просторі / В. Ю. Биков // Педагогічний дискурс: зб. наук. пр., ХГПА. – 2010. – Вип. 7. – С. 30 – 35.

2. Биков В. Ю. Інноваційний розвиток засобів і технологій систем відкритої освіти / В. Ю. Биков // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб.наук. пр.: Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Вип. 29. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 32-40.

3. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія / В. Ю. Биков. – К.: Атіка, 2008. – 684 с.

4. Бужиков Р. П. Дидактичний потенціал Інтернет-технологій в сучасній системі освіти / Р. П. Бужиков // Проблеми освіти – 2011. – № 66. – С. 40 – 44.

5. Вдовичин Т.Я. Застосування технологій відкритої освіти для інформатизації навчального процесу / Т. Я. Вдовичин, А. В. Яцишин // Інформаційні технології в освіті: зб. наук. пр. – Вип. 16. – Херсон:ХДУ, 2013. – С. 134 – 140.

6. Виноградова Л. А. Инновационные формы и методы изучения курса «Органическая химия» в рамках заочной (открытой) формы образования /

Л. А. Виноградова, Н. Е. Драница, Т. И. // Современные наукоемкие технологии. – 2010. – №9. – С. 78 – 79.

7. Висоцька О. Є. Відкрита освіта як чинник випереджаючого розвитку суспільства [електронний ресурс] / О. Є. Висоцька // Веб-кафедра менеджменту освіти та психології. – Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.-ua/el_gurnal/pages.pdf

8. Відкрита освіта: колективний розвиток освіти через відкриті технології, відкритий контент і відкрите знання / За ред. Торі Ійосі та М. С. Віджая Кумара; пер. з англ. А. Іщенко, А. Носика. – К.: Наука, 2009. – 256 с.

9. Захарова О. А. Открытые системы в дистанционном образовании / О. А. Захарова // Мир образования – образование в мире. – 2011. – № 2. – С. 111 – 116.

10. Капустян І. Шведський досвід проектної організації інформаційно-комп'ютерної освіти / І. Капустян // Імідж сучасного педагога. – 2011. – № 1(110). – С. 40 – 41.

11. Королёва Е. Г. Открытое образование как условие самореализации личности: социально-психологический аспект / Е. Г. Королёва // Человек и образование. – 2011. – № 2 (27). – С. 27 – 30.

12. Лещенко М. П. Информатизация непрерывного педагогического образования в Швеции [електронний ресурс] / М. П. Лещенко., И. И. Капустян // Международный журнал «Образовательные технологии и общество». – 2013. – №1. – С. 800-845. – Режим доступу: http://ifets.ieee.org/russian/periodical/V_161_2013EE.html – 11.11.2013.

13. Луначек В. Е. Актуальні питання розвитку освіти в Україні / В. Е. Луначек// Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. – Вип. 20. – Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2008. – С. 259-265.

14. Лупанов В. Н. Социология открытого образования: актуальные проблемы становления и развития / В. Н. Лупанов // Современные проблемы науки и образования. – Российская Академия Естествознания. – 2008. – №3. – Режим доступа : www.rae.ru

15. Моисеев В. Открытое образование: идеология формирования сети / В. Моисеев // Высшее образование в России – 2002. – № 6. – С. 78 – 83.

16. Основы открытого образования: монография / отв. ред. В. И. Солдаткин. – Российский государственный институт открытого образования. – Т. 1. – М.: НИИЦ РАО, 2002. – 676 с.

17. Пронина Л. А. Открытое информационно-образовательное пространство как компонент современного образования / Л. А. Пронина // Психолого-педагогический журнал Гаудеамус. – 2012. – №2 (20) – С. 28-30.

18. Проценко Г. О. Проектування інформаційного простору загальноосвітнього навчального закладу: дис. ... канд.пед.наук.; 13.00.10 - інформаційно-комунікаційні технології в освіті / Г. О. Проценко. – К.: КМУ імені Бориса Грінченка, 2012. – 268 с. ISSN Online: 2076-8184. Інформаційні технології і засоби навчання, 2014, Том 39, №1. 13.

19. Роберт И. В. Теория и методика информатизации образования (психолого-педагогический и технологический аспекты) / И. В. Роберт. – М. : ИИОРАО, 2008. – 274 с.

20. Рубан Л. Комунікативна дидактика дорослих у педагогічній спадщині Джона Холта [електронний ресурс]/ Л. Рубан // Калейдоскоп мов. – 2011. – № 1/8. – С. 66-68. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20isp/2011_1/8_kaleydoskop.pdf.

21. Смирнов С. И. Открытая система профессионального образования как системообразующий фактор современной организации практикоориентированного образования / С. И. Смирнов, Д. В. Чаплыгин // Проблемы и перспективы СПО, 2007. – № 11. – С.12 – 15.

22. Соколов В. И. К вопросу о предмете исследования опережающего и открытого образования взрослых [електронний ресурс]/ В. И. Соколов // Акад. вестник Ин-та образования взрослых РАО. – 2009. – С. 140 – 146. – Режим доступу: http://obrazovanie21.narod.ru/Files/2009-1_p140-146.pdf

23. Солдаткин В. И. Проблемы создания информационно-образовательной среды открытого образования (По материалам выступления) / В. И. Солдаткин // Университетское управление: практика и анализ. – 2001. – № 4(19). – С. 14 – 17.

24. Формування єдиного відкритого освітньо-наукового простору України: оптимальне використання засобів забезпечення випереджального розвитку: аналітична доповідь [електронний ресурс] / С. І. Здіорук, А. Ю. Іщенко, М. М. Карпенко – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles-/files.pdf>

25. Чванова М. С. Синергетический подход к модернизации образовательных технологий в системе открытого образования / М. С. Чванова, М. В. Храмова // Вестник ТГУ. – 2011. – Выпуск 11 (103). – С. 95 – 109.

26. Чупахина Ж. Н. Перспективы формирования открытого образования в России / Ж. Н. Чупахина // Информационные системы и технологии. – 2004. – № 4 (5). – С. 62 – 65.

27. Шишкіна М. П. Проблеми інформатизації освіти України в контексті розвитку досліджень оцінювання засобів ІКТ [електронний ресурс] / М. П. Шишкіна, О. М. Спірін, Ю. Г. Запорожченко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №1 (27). – Режим доступу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>

28. Bornstein David. Open education for a global economy [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://opinionator.blogs.nytimes.com/2012/07/11/open-education-for-a-global-economy>.

29. Budapest Open Access Initiative [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.opensocietyfoundations.org/openaccess/boai-10-recommendations>

30. Community College Consortium for Open Educational Resources (CCCOER) [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://oerconsortium.org/about/>

31. Gutek I. Gerald. Philosophical and ideological perspectives on education / Gerald I. Gutek. – Published by person education, Inc, publishing as Allyn & Bacon, 2003. – 348 p

32. Open Education – The Classroom, Philosophical Underpinnings, English Beginnings, The American Experience, Controversies Questions and Criticisms [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://education.stateuniversity.com/pages/2303/Open-Education.html>

33. Open Education 2030. A joint space for developing visions on the future of Open Education in Europe [электронный ресурс] – Режим доступа: <http://blogs.ec.europa.eu/openeducation2030/>

Додаткова

1. Боженюк А. В. Интеллектуальные интернет-технологии : учебник для вузов / А. В. Боженюк, Э. М. Котов, А. А. Целых. Ростов-на-Дону : Феникс , 2009. – 382 с.

2. Киселев Г. М. Информационные технологии в педагогическом образовании : учебник для вузов / Г. М. Киселев, Р. В. Бочкова. Москва : Дашков и К, 2012. – 305 с.

3. Ковалева Т. М. Организация тьюторского сопровождения в образовательном учреждении: содержание, нормирование и стандартизация деятельности тьютора. Материалы Всероссийского научно–методического семинара «Стандарты деятельности тьютора: теория и практика», М. 18-19 мая 2009 г. / Науч. ред. Т. М. Ковалева, М.: АПКИППРО, 2009. – 188 с.

4. Колосова Е. Б. Тьютор как новая педагогическая профессия / Е. Б. Колосова. – М.: Чистые пруды, 2008. – 32 с.

5. Ле Гофф Ж. Рождение Европы / Ж. Ле Гофф. – М.: Александрия, 2007 – 400 с.

6. Материалы курса «Основы тьюторского сопровождения в общем образовании»: лекции 1–4. – М. : Педагогический университет «Первое сентября», 2010. – 56 с.

7. Мачехина О. Н. Технология социально-контекстного образования // Тьюторское сопровождение и открытые образовательные технологии в современном образовании / О. Н. Мачехина. – М. : МИОО, 2008. – С. 36-49.

8. Муромцева А.В. Искусство презентации. Основные правила и практические рекомендации /А. В. Муромцева. Москва : Флинта : Наука , 2011. – 109 с.

9. Рефлексивный практикум как средство лично-позиционного обучения: учебное пособие / [сост. Т. И. Боровкова]. – Владивосток : Изд-во Дальневосточного университета, 2009. – 278 с.

10. Технологии непрерывного образования в детском саду и школе : метод. пособие / [О. В. Буданова, А. В. Булышкина, Ф. С. Гайнуллова и др. ; под ред. Н. В. Микляевой]. – М. : ТЦ Сфера, 2011. – 123 с.

11. Тьюторство в университетском дискурсе / Отв. ред. С. Ф. Сироткин, М. Л. Мельникова. – Ижевск : Удмуртский государственный университет, ERGO, 2010. – 208 с.

12. Харин А. З. Информационные технологии в учебном процессе вуза : учебное пособие /А. З. Харин, И. Н. Мутьлина, В. В. Андреев. – Владивосток : Изд-во Дальневосточного университета, 2010. – 128 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – колоквиум з курсу.

5. Засоби діагностики успішності навчання – орієнтовні питання для обговорення.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ВІДКРИТА ОСВІТА І МОДЕЛІ
ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СИСТЕМ**

для підготовки науково-педагогічних кадрів

Київ – 2014

Робоча програма «Відкрита освіта і моделі організаційних систем»
за напрямом підготовки науково-педагогічних кадрів
»___» _____, 2014 р. - __ с.

Розробник – Саюк Валентина Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри менеджменту освіти, економіки та маркетингу

Робочу програму затверджена на засіданні кафедри менеджменту освіти, економіки
та маркетингу ЦППО УМО НАПН України.

Протокол № __ від _____ червня 2014 року
Завідувач кафедри _____ Яковець В. В.

Схвалено Науково-методичною радою ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
НАПН України

Протокол № _____ від « ____ » _____ 2014 року

Голова _____ Чернишова Є.Р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1	Галузь знань _____ (шифр і назва)	за вибором ВНЗ	
	Напрямок підготовки _____ (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): _____	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 30		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 12 самостійної роботи студента – 18	Освітньо-кваліфікаційний рівень:	Лекції	
		6 год.	4 год.
		Практичні	
		-	-
		семінарські	
		6 год.	2 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		18 год.	24 год.
Індивідуальні завдання: год.			
5. Вид контролю: колоквіум з курсу.			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Відкрита освіта і моделі організаційних систем» – формування професійної компетентності майбутніх науково-педагогічних кадрів із напрямками відкритої освіти, специфікою моделей організаційних систем відкритої освіти та їх проектуванням; творча самореалізація у педагогічній діяльності.

Завдання:

- усвідомлення сутності і змісту відкритої освіти, її мети і принципів;

- розуміння понять «система відкритої освіти», «відкрите навчальне середовище», «відкриті технології», «відкритий контент», «відкриті знання»;
- оволодіння інструментами розвитку системи освіти;
- набуття знань і практичних умінь із проектування і впровадження моделей систем навчання і освіти;
- ознайомлення з сучасними інформаційними технологіями в науковій і викладацькій діяльності;
- оволодіння основами системи автоматизації наукових досліджень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен

знати:

- генезу використання поняття «відкрита освіта»;
- сутність і специфіку відкритої системи освіти;
- принципи відкритої освіти;
- інструменти розвитку системи освіти та їх специфічні риси;
- особливості дистанційної освіти як засобу практичної реалізації відкритої освіти;
- основні підходи до моделювання;
- цілі побудови моделей педагогічних систем;
- функції моделювання;
- види моделей систем навчання і освіти;
- складові автоматизованої системи наукових досліджень;

уміти :

- застосовувати знання у практичній діяльності;
- управляти освітою як засобом її ефективного функціонування;
- використовувати проектний підхід як інструмент управління інноваційним розвитком системи освіти;
- застосовувати головні підходи до моделювання об'єктів і процесів в освітніх системах;
- визначати цілі побудови моделей педагогічних систем;
- проектувати моделі систем навчання;
- упроваджувати моделі систем навчання і освіти;
- застосовувати педагогічні технології в системі дистанційного навчання;
- здійснювати тьюторський супровід у дистанційному навчанні;
- розробляти науково-методичне забезпечення дистанційної освіти;
- використовувати складові автоматизованої системи наукових досліджень;
- застосовувати методи та засоби вимірювання в імітаційних системах.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Відкрита освіта в умовах випереджувального розвитку суспільства

Тема 1.1. Відкрита освіта: сутність і перспективи розвитку

Історичні передумови появи категорії «відкрита освіта». Генеза використання поняття «відкрита освіта». Специфіка відкритої системи освіти. Відкрита освіта і

сучасна освітня парадигма. Принципи відкритої освіти. Система відкритої освіти. Відкрите навчальне середовище. Відкриті технології. Відкритий контент. Відкриті знання. Технології та інструменти відкритої освіти. Забезпечення системи відкритої освіти. Напрями розвитку відкритої освіти.

Тема 1.2. Інструменти розвитку системи освіти

Поняття сучасних інструментів розвитку освіти. Інтеграція і демократизація освіти як важливий чинник розвитку освіти. Відкрита освіта як інструмент забезпечення сучасної освітньої парадигми. Дистанційна освіта як засіб практичної реалізації відкритої освіти. Інформатизація освіти як основа інформаційно-технологічної платформи відкритої освіти. Управління освітою як засіб її ефективного функціонування. Проектний підхід як інструмент управління інноваційним розвитком системи освіти.

Змістовий модуль 2. Моделі організаційних систем відкритої освіти

Тема 2.1. Проектування і впровадження моделей систем навчання і освіти

Поняття моделей систем навчання і освіти. Основні підходи до моделювання. Цілі побудови моделей педагогічних систем. Функції моделювання. Види моделей систем навчання і освіти. Проектування моделей системи навчання. Упровадження моделей систем навчання і освіти.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна і вечірня форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем	пр	лаб	с.р		л	сем	пр	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Відкрита освіта в умовах випереджувального розвитку суспільства												
Тема 1. Відкрита освіта: сутність і перспективи	10	2	2			6	10	2				8
Тема 2. Інструменти розвитку системи освіти	10	2	2			6	10		2			8
Разом за змістовим модулем 1	20	4	4			12	20	2	2			16
Змістовий модуль 2. Моделі організаційних систем відкритої освіти												
Тема 1. Проектування і впровадження моделей систем навчання і освіти	10	2	2			6	10	2				8

Разом за змістовим модулем 2	10	2	2			6	10	2				8
Усього годин	30	6	6			18	30	4	2			24

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Дистанційна освіта та реалізація принципів відкритої освіти	2
2.	Особливості моделей систем навчання і освіти	2
3.	Системи автоматизації наукових досліджень	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	<i>Не заплановано</i>	

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	<i>Не заплановано</i>	

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Відкрита освіта: сутність і перспективи	6	8
2	Інструменти розвитку системи освіти	6	8
3	Проектування і впровадження моделей систем навчання і освіти	6	8
	Разом	18	24

9. Індивідуальні завдання

Не заплановано

10. Методи навчання

Методи організації навчально-пізнавальної діяльності аспірантів:

- 1) за основним джерелом подання інформації:
  - словесні методи (словесний виклад матеріалу у вигляді розповіді, пояснення, бесіди);
  - наочні методи (ілюстрація, демонстрація, спостереження);
  - практичні методи (вправи, елементи тренінгу, ситуативне навчання).
- 2) за логікою передавання і сприймання навчальної інформації: (індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні);
- 3) за ступенем самостійної та творчої активності аспірантів (репродуктивні, пошукові, дослідницькі);
- 4) за ступенем керівництва навчальною діяльністю аспірантів (аудиторні заняття, самостійна робота студентів, виконання індивідуальних навчальних проектів);
- 5) за методами стимулювання інтересу аспірантів до навчання (навчальні дискусії, створення ситуації успіху, цікавих аналогій тощо).

11. Методи контролю

11.1. Завдання до контрольної роботи (тестові завдання).

Не заплановано

11.2. Питання до колоквиуму з курсу.

1. Поясніть появу категорії «відкрита освіта» із зазначенням фундаторів наукових теорій та концепцій.
2. Охарактеризуйте принципи відкритої освіти.
3. Розкрийте сутність сучасних інструментів розвитку освіти.
4. Проаналізуйте інформаційно-технологічні платформи відкритої освіти.
5. Поясніть роль проектного підходу як інструмента управління інноваційним розвитком системи освіти.
6. Охарактеризуйте види моделей дистанційної освіти.
7. Розкрийте значення педагогічних технологій в системі дистанційного навчання.
8. Розкрийте сутність функцій автоматизованих систем підтримки дистанційного навчання.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
65 – 69	D	задовільно	
60 – 64	E		

35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Опорний конспект лекцій; нормативні документи: закон України про вищу освіту; навчальні плани; положення про організацію навчального процесу у ВНЗ, навчальні програми дисциплін.

14. Рекомендована література

Основна

1. Биков В. Ю. Відкрита освіта в Єдиному інформаційному освітньому просторі / В. Ю. Биков // Педагогічний дискурс: зб. наук. пр., ХГПА. – 2010. – Вип. 7. – С. 30 – 35.
2. Биков В. Ю. Інноваційний розвиток засобів і технологій систем відкритої освіти / В. Ю. Биков // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб.наук. пр.: Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Вип. 29. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 32-40.
3. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія / В. Ю. Биков. – К.: Атіка, 2008. – 684 с.
4. Бужиков Р. П. Дидактичний потенціал Інтернет-технологій в сучасній системі освіти / Р. П. Бужиков // Проблеми освіти – 2011. – № 66. – С. 40 – 44.
5. Вдовичин Т.Я. Застосування технологій відкритої освіти для інформатизації навчального процесу / Т. Я. Вдовичин, А. В. Яцишин // Інформаційні технології в освіті: зб. наук. пр. – Вип. 16. – Херсон:ХДУ, 2013. – С. 134 – 140.
6. Виноградова Л. А. Инновационные формы и методы изучения курса «Органическая химия» в рамках заочной (открытой) формы образования / Л. А. Виноградова, Н. Е. Драница, Т. И. // Современные наукоемкие технологии. – 2010. – №9. – С. 78 – 79.
7. Висоцька О. Є. Відкрита освіта як чинник випереджаючого розвитку суспільства [електронний ресурс] / О. Є. Висоцька // Веб-кафедра менеджменту освіти та психології. – Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.-ua/el_gurnal/pages.pdf
8. Відкрита освіта: колективний розвиток освіти через відкриті технології, відкритий контент і відкрите знання / За ред. Торі Ійосі та М. С. Віджая Кумара; пер. з англ. А. Іщенко, А. Носика. – К.: Наука, 2009. – 256 с.
9. Захарова О. А. Открытые системы в дистанционном образовании / О. А. Захарова // Мир образования – образование в мире. – 2011. – № 2. – С. 111 – 116.

10. Капустян І. Шведський досвід проектної організації інформаційно-комп'ютерної освіти / І. Капустян // Імідж сучасного педагога. – 2011. – № 1(110). – С. 40 – 41.

11. Королёва Е. Г. Открытое образование как условие самореализации личности: социально-психологический аспект / Е. Г. Королёва // Человек и образование. – 2011. – № 2 (27). – С. 27 – 30.

12. Лещенко М. П. Информатизация непрерывного педагогического образования в Швеции [электронный ресурс] / М. П. Лещенко., И. И. Капустян // Международный журнал «Образовательные технологии и общество». – 2013. – №1. – С. 800-845. – Режим доступа: http://ifets.ieee.org/russian/periodical/V_161_2013EE.html – 11.11.2013.

13. Лунячек В. Е. Актуальні питання розвитку освіти в Україні / В. Е. Лунячек// Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. – Вип. 20. – Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2008. – С. 259-265.

14. Лупанов В. Н. Социология открытого образования: актуальные проблемы становления и развития / В. Н. Лупанов // Современные проблемы науки и образования. – Российская Академия Естествознания. – 2008. – №3. – Режим доступа : www.rae.ru

15. Моисеев В. Открытое образование: идеология формирования сети / В. Моисеев // Высшее образование в России – 2002. – № 6. – С. 78 – 83.

16. Основы открытого образования: монография / отв. ред. В. И. Солдаткин. – Российский государственный институт открытого образования. – Т. 1. – М.: НИИЦ РАО, 2002. – 676 с.

17. Пронина Л. А. Открытое информационно-образовательное пространство как компонент современного образования / Л. А. Пронина // Психолого-педагогический журнал Гаудеамус. – 2012. – №2 (20) – С. 28-30.

18. Проценко Г. О. Проектування інформаційного простору загальноосвітнього навчального закладу: дис. ... канд.пед.наук.; 13.00.10 - інформаційно-комунікаційні технології в освіті / Г. О. Проценко. – К.: КМУ імені Бориса Грінченка, 2012. – 268 с. ISSN Online: 2076-8184. Інформаційні технології і засоби навчання, 2014, Том 39, №1. 13.

19. Роберт И. В. Теория и методика информатизации образования (психолого-педагогический и технологический аспекты) / И. В. Роберт. – М. : ИИОРАО, 2008. – 274 с.

20. Рубан Л. Комунікативна дидактика дорослих у педагогічній спадщині Джона Холта [електронний ресурс]/ Л. Рубан // Калейдоскоп мов. – 2011. – № 1/8. – С. 66-68. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/isp/2011_1/8_kaleydoskop.pdf.

21. Смирнов С. И. Открытая система профессионального образования как системообразующий фактор современной организации практикоориентированного образования / С. И. Смирнов, Д. В. Чаплыгин // Проблемы и перспективы СПО, 2007. – № 11. – С.12 – 15.

22. Соколов В. И. К вопросу о предмете исследования опережающего и открытого образования взрослых [электронный ресурс]/ В. И. Соколов // Акад.

вестник Ин-та образования взрослых РАО. – 2009. – С. 140 – 146. – Режим доступа: http://obrazovanie21.narod.ru/Files/2009-1_p140-146.pdf

23. Солдаткин В. И. Проблемы создания информационно-образовательной среды открытого образования (По материалам выступления) / В. И. Солдаткин // Университетское управление: практика и анализ. – 2001. – № 4(19). – С. 14 – 17.

24. Формування єдиного відкритого освітньо-наукового простору України: оптимальне використання засобів забезпечення випереджального розвитку: аналітична доповідь [електронний ресурс] / С. І. Здіорук, А. Ю. Іщенко, М. М. Карпенко – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles-/files.pdf>

25. Чванова М. С. Синергетический подход к модернизации образовательных технологий в системе открытого образования / М. С. Чванова, М. В. Храмова // Вестник ТГУ. – 2011. – Выпуск 11 (103). – С. 95 – 109.

26. Чупахина Ж. Н. Перспективы формирования открытого образования в России / Ж. Н. Чупахина // Информационные системы и технологии. – 2004. – № 4 (5). – С. 62 – 65.

27. Шишкіна М. П. Проблеми інформатизації освіти України в контексті розвитку досліджень оцінювання засобів ІКТ [електронний ресурс] / М. П. Шишкіна, О. М. Спирін, Ю. Г. Запорожченко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №1 (27). – Режим доступу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>

28. Bornstein David. Open education for a global economy [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://opinionator.blogs.nytimes.com/2012/07/11/open-education-for-a-global-economy>.

29. Budapest Open Access Initiative [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.opensocietyfoundations.org/openaccess/boai-10-recommendations>

30. Community College Consortium for Open Educational Resources (CCCOER) [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://oerconsortium.org/about/>

31. Gutek I. Gerald. Philosophical and ideological perspectives on education / Gerald I. Gutek. – Published by person education, Inc, publishing as Allyn & Bacon, 2003. – 348 p

32. Open Education – The Classroom, Philosophical Underpinnings, English Beginnings, The American Experience, Controversies Questions and Criticisms [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://education.stateuniversity.com/pages/2303/Open-Education.html>

33. Open Education 2030. A joint space for developing visions on the future of Open Education in Europe [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://blogs.ec.europa.eu/openeducation2030/>

Додаткова

1. Боженюк А. В. Интеллектуальные интернет-технологии : учебник для вузов / А. В. Боженюк, Э. М. Котов, А. А. Целых. Ростов-на-Дону : Феникс , 2009. – 382 с.

2. Киселев Г. М. Информационные технологии в педагогическом образовании : учебник для вузов / Г. М. Киселев, Р. В. Бочкова. Москва : Дашков и К, 2012. – 305 с.

3. Ковалева Т. М. Организация тьюторского сопровождения в образовательном учреждении: содержание, нормирование и стандартизация деятельности тьютора.

Материалы Всероссийского научно-методического семинара «Стандарты деятельности тьютора: теория и практика», М. 18-19 мая 2009 г. / Науч. ред. Т. М. Ковалева, М.: АПКиППРО, 2009. – 188 с.

4. Колосова Е. Б. Тьютор как новая педагогическая профессия / Е. Б. Колосова. – М.: Чистые пруды, 2008. – 32 с.

5. Ле Гофф Ж. Рождение Европы / Ж. Ле Гофф. – М.: Александрия, 2007 – 400 с.

6. Материалы курса «Основы тьюторского сопровождения в общем образовании»: лекции 1–4. – М. : Педагогический университет «Первое сентября», 2010. – 56 с.

7. Мачехина О. Н. Технология социально-контекстного образования // Тьюторское сопровождение и открытые образовательные технологии в современном образовании / О. Н. Мачехина. – М. : МИОО, 2008. – С. 36-49.

8. Муромцева А.В. Искусство презентации. Основные правила и практические рекомендации /А. В. Муромцева. Москва : Флинта : Наука , 2011. – 109 с.

9. Рефлексивный практикум как средство личностно-позиционного обучения: учебное пособие / [сост. Т. И. Боровкова]. – Владивосток : Изд-во Дальневосточного университета, 2009. – 278 с.

10. Технологии непрерывного образования в детском саду и школе : метод. пособие / [О. В. Буданова, А. В. Булышкина, Ф. С. Гайнуллова и др. ; под ред. Н. В. Микляевой]. – М. : ТЦ Сфера, 2011. – 123 с.

11. Тьюторство в университетском дискурсе / Отв. ред. С. Ф. Сироткин, М. Л. Мельникова. – Ижевск : Удмуртский государственный университет, ERGO, 2010. – 208 с.

12. Харин А. З. Информационные технологии в учебном процессе вуза : учеб. пособие /А. З. Харин, И. Н. Мутылина, В. В. Андреев. – Владивосток : Изд-во Дальневосточного университета, 2010. – 128 с.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://www.pidruchniki.ws>
2. <http://www.ebooktime.net>
3. <http://www.posibnyky.vntu.edu.ua>
4. <http://www.twirpx.com>
5. <http://www.google.com.ua>
6. <http://www.nbu.gov.ua>
7. <http://www.osvita.ua>
8. <http://www.vocabulary.ru>
9. <http://www.mgu.com.ua>

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»**

М.І. Скрипник

**МЕТОДОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ ТА
ПРАКТИЧНОЇ АНДРАГОГІКИ**

Навчальна програма освітньо-наукової підготовки доктора філософії зі
спеціалізацією в теорії та методиці професійної освіти
за педагогічною галуззю науки
Шифр 13.00.04

Київ – 2014

Навчальна програма «Методологія педагогічного дослідження та практичної андрагогіки» для здобувачів і аспірантів за освітньо-науковою програмою підготовки доктора філософії зі спеціалізацією 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти за педагогічною галуззю науки.

Розробники: **М.І. Скрипник** – кандидат педагогічних наук, доцент, за участю членів тимчасової дослідницької групи під науковим керівництвом Є. Р. Чернишової, доктора педагогічних наук, професора

Вступ

Програма вивчення елективної вибіркової дисципліни «Методологія педагогічного дослідження та практичної андрагогіки» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки аспірантів, здобувачів, науково-педагогічних працівників за освітньо-науковою програмою підготовки доктора філософії зі спеціалізацією 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти за педагогічною галуззю науки. Предметом вивчення дисципліни є методологія педагогічного дослідження та праксеологічні аспекти професійної діяльності науково-педагогічного працівника як організатора навчання дорослих.

Міждисциплінарні зв'язки: «Історія підготовки наукових, науково-педагогічних працівників України та тенденції розвитку»; «Відкриті системи освіти та праксеологічні засади впровадження змісту навчання»; «Аксіологічний підхід у післядипломній освіті та науковий етос»; «Наука як професія: формування інтелектуального потенціалу науково-педагогічних кадрів»; «Теорія порівняльної післядипломної освіти»; «Підготовка педагога-дослідника: крок за кроком»; «Школа молодого науковця»; «Розвиток науково-дослідницької діяльності вченого у технології Т-менеджменту».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Педагогічна наука та її методологія.
2. Методологія практичної андрагогіки.

1. Мета та завдання елективної варіативної дисципліни

1.1. **Метою викладання елективної варіативної дисципліни** «Методологія педагогічного дослідження та практичної андрагогіки» є розвиток у науково-педагогічних працівників системи методологічних знань, умінь і навичок із організації наукового дослідження; оволодіння основними закономірностями і принципами практичної андрагогіки.

1.2. **Основними завданнями вивчення дисципліни** «Методологія педагогічного дослідження та практичної андрагогіки» є:

- систематизація науково-педагогічними працівниками основних різновидів наукової методології в педагогіці та андрагогічних дослідженнях;
- вивчення розвитку парадигм, теорій та концепцій у педагогіці та андрагогіці;
- освоєння вимог до сучасних наукових досліджень у педагогіці та андрагогіці;
- формування умінь розробляти програму дослідження;
- оволодіння методологією практичної андрагогіки.

1.3. Аспіранти, здобувачі повинні

знати:

- специфіку наукової термінології з педагогіки й андрагогіки, професійної діяльності науково-педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти;
- основні підходи до розуміння сутності педагогічної науки;
- рівні методології педагогічної науки;

- класифікацію парадигм у педагогічній науці;
- співвідношення між парадигмою та теорією і концепцією;
- відмінність педагогічної теорії від ідей, гіпотез, концепцій;
- структуру педагогічної теорії (синтезуючий принцип (принципи), понятійний апарат, закони);
- вимоги до педагогічної теорії;
- проблеми педагогічної теорії (формування та становлення; закріплення та поширення; перевірки, верифікації і фальсифікації; впливу на практику);
  - функції педагогічної теорії (пояснювальна, інформаційна, системоутворювальна, прогностична);
  - різновиди теорії в педагогіці (логіко-математичні, змістовні, феноменологічні, нефеноменологічні, динамічні, стохастичні);
  - характеристику розділів програми дослідження (методологічний; процедурний);
  - технологію роботи над: методологічним розділом програми дослідження (обґрунтування актуальності; формулювання проблеми дослідження на основі обґрунтування протиріччя між існуючим та бажаним; обґрунтування об'єкта дослідження; визначення предмета дослідження; обґрунтування мети дослідження; визначення завдань дослідження; обґрунтування гіпотези); над процедурним розділом програми (розроблення стратегічного плану дослідження; розроблення плану та основних процедур відбору й аналізу первинних даних);
  - класифікацію методів педагогічного дослідження;
  - історію андрагогіки, генезис (за А. Марон, С. Вершловським, С. Змійовим, С. Прийми, М. Скрипник), предмет та завдання історії андрагогіки;
  - соціально-економічні, культурологічні, сцієнтистські, едукологічні чинники, що зумовили виникнення андрагогіки як науки;
  - основні ідеї засновників андрагогіки (М. Ноулза, Р. Сміта, Д. Савічевича, П. Джарвіса та ін.);
  - рівні усвідомлення андрагогіки як науки;
  - педагогічну та андрагогічну моделі навчання;
  - вікову періодизацію життя людини як класифікацію за часовими відрізками людського життя;
  - поняття «вік окремої людини», «час життя», «життєвий шлях»; «дорослість»;
  - визначальні фактори розвитку інтелекту дорослого;
  - життєві стратегії особистості дорослого;
  - історичні умови і тенденції розвитку освіти дорослих у різних соціокультурних контекстах;
  - онтологічні, гносеологічні, аксіологічні, праксеологічні характеристики та проблеми освіти дорослих;
  - особливості проектування освітнього процесу в системі освіти дорослих;

- поняття «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання» та проектування технологій навчання дорослих у різних моделях навчання;

- основні андрагогічні принципи навчання;
- джерела формування змісту навчання дорослих;
- критерії, форми, методи і процедури оцінювання досягнень у процесі навчання дорослих;

- технології самостійного навчання дорослого;
- інтерактивні технології навчання дорослих;
- вимоги до андрагога, відмінності діяльності педагога від андрагога;
- специфіку дослідницької та аналітичної діяльності андрагога;
- технології: наукової творчості, швидкісного читання, запам'ятовування інформації;

- особливості організації простору наукової комунікації в андрагогіці.

ВМІТИ:

- формулювати термінологічний апарат дослідження;
- визначати: рівні методології педагогічної науки; співвідношення між парадигмою та теорією і концепцією;

- інтерпретувати функції педагогічної теорії (пояснювальну, інформаційну, системоутворювальну, прогностичну);

- обґрунтовувати: проблеми педагогічної теорії; генезис історії андрагогіки, її предмет та завдання; поняття «вік окремої людини», «час життя», «життєвий шлях»; «дорослість»; визначальні фактори розвитку інтелекту дорослого; життєві стратегії особистості дорослого; історичні умови і тенденції розвитку освіти дорослих у різних соціокультурних контекстах; онтологічні,

- визначати: гносеологічні, аксіологічні, праксеологічні характеристики та проблеми освіти дорослих; особливості проектування освітнього процесу в системі освіти дорослих; поняття «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання» та проектування технологій навчання дорослих у різних моделях навчання; джерела формування змісту навчання дорослих;

- аналізувати: відмінність педагогічної теорії від ідей, гіпотез, концепцій; соціально-економічні, культурологічні, сцієнтистські, едукологічні чинники, що зумовили виникнення андрагогіки як науки;

- класифікувати: основні підходи до розуміння сутності педагогічної науки; парадигми у педагогічній науці; педагогічні теорії; методи педагогічного дослідження; розділи програми дослідження; педагогічну та андрагогічну моделі навчання; вікову періодизацію життя людини; вимоги до андрагога, специфіку дослідницької та аналітичної діяльності андрагога;

- застосовувати: різні теорії в педагогіці; основні ідеї засновників андрагогіки (М. Ноулза, Р. Сміта, Д. Савічевича, П. Джарвіса та ін.) у власних дослідженнях; основні андрагогічні принципи навчання; технології наукової творчості, швидкісного читання, запам'ятовування інформації;

- розробляти: педагогічні теорії; методологічний, процедурний розділи програми дослідження; критерії, форми, методи і процедури оцінювання досягнень у процесі навчання дорослих; технології самостійного навчання дорослого; інтерактивні технології навчання дорослих;

- системно організовувати простір наукової комунікації в андрагогії.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 години /2 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Педагогічна наука та її методологія

Тема 1. Сутність і структура методології педагогічної науки.

Тема 2. Роль парадигм у процесі наукового пізнання педагогічних явищ і процесів. Педагогічні теорії і концепції.

Тема 3. Програма педагогічного дослідження.

Тема 4. Теорія методів педагогічного дослідження.

Змістовий модуль 2. Методологія практичної андрагогіки

Тема 5. Андрагогіка як наука: історичні витоки та рівні усвідомлення.

Тема 6. Категорія «дорослість» у практичній андрагогії.

Тема 7. Технології навчання дорослих.

Тема 8. Особистість андрагога і технології наукової творчості

3. Рекомендована література

1. Андрагогіка постдипломного педагогического образования : науч.-метод. пособие / под ред. С.Г. Вершловского, Г.С. Сухобской. – СПб: СПбАППО, 2007. – 196 с.

2. Андрагогіка: историко-педагогический процесс и языковая личность XXI века: учеб. пособие / Р.А. Исламшин, В.Ф. Габдулхаков. Москва – Воронеж:–МОДЭК, 2005. – 286 с.

3. Андреев Б. Образование взрослых на рубеже веков: вопросы методологии, теории и практики: в 4 т. / Б.Андреев, Т.Бочкарева, В.Зубков та ін. — СПб. : ИОВ РАО, 2000. — Т. 1. — 233 с.

4. Архипова С.П. Основы андрагогіки: навч. посіб. / С.П. Архипова. – Черкаси, 2002. – 150 с.

5. Болтівець С. Український андрагогічний словник / С. Болтівець // Освіта і управління. – 1999. – № 4. – С.129 – 138.

6. Булатов М. А. Логические категории и понятия / М. А. Булатов. – К. : Наук. думка, 1981. – 163 с.

7. Булгакова Н. Б. Використання в педагогічній системі принципів розвитку природних систем / Н. Б. Булгакова // Педагогіка і психологія. – 2000. – № 3. – С. 72–79.

8. Бургин М. С. Введение в современную точную методологию науки / М. С. Бургин, В. И. Кузнецов. – М. : Аспект-Пресс, 1994. – 304 с.

9. Буренко В. М. Як навчити дорослих? : удосконалення професійної підготовки вчителів на курсах підвищення кваліфікації на андрагогічних засадах / В. М. Буренко // Гуманітарні науки. – 2009. – №2. – С. 67–79.

10. Василькова Т.А. Андрагогіка: учеб.-метод. пособие / Т.А. Василькова. – М.: ВППЦ профориентации, 2002. – 136 с.

11. Вершловский С.Г. Становление андрагогики как науки / С. Г. Вершловский // Педагогика. – 2012. – №5. – С.35– 44.
12. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века / Б. С. Гершунский. – М. : Совершенства, 1998. – 608 с.
13. Городова Н. Андрагогіка, або Еліксир професіоналізму... : Модель особистісно орієнтованої технології підготовки пед. кадрів до творчої діяльності / Н. Городова, О. Кучерявий // Управління освітою. – 2002. – №17.
14. Громкова М.Т. Андрагогика: теория и практика образования взрослых: учеб. пособие для системы доп. проф. образования; учеб. пособие для студентов вузов / М.Т. Громкова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 495 с. – (Серия «Высшее профессиональное образование: Педагогика»).
15. Загвязинский В. И. Исследовательская деятельность педагога: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.И. Загвязинский. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 176 с.
16. Змеев С. И. Андрагогика: основы теории, истории и технологии обучения взрослых / С. И.Змеев. – М.: ПЕР СЭ, 2007. – 272 с.
17. Змеев С.И. Технология обучения взрослых: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / С. И. Змеев. – М.: Академия, 2002.
18. Иванищева Н. А. Андрагогические концепции в цикле гуманитарных дисциплин высшей школы // Известия РГПУ им. А.И. Герцена. – 2011. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/andragogicheskie-kontseptsii-v-tsikle-gumanitarnyh-distsiplin-vysshey-shkoly>
19. Ильенков Э. В. Диалектическая логика / Э. В. Ильенков. – М. : Политиздат, 1984. – 320 с.
20. Каган М. С. Системный подход и гуманитарное знание / М. С. Каган. – Л. : Изд. Ленинград. ун-та, 1991. – 384 с.
21. Кант И. О педагогике / И. Кант; пер. с нем. С. Любомудрова. – М. : тип. Э. Лиснера и Ю. Романа, 1896. – Вып. 7. – 96 с. – (Педагогическая б-ка).
22. Карпов А. О. Принципы научного образования / А. О. Карпов // Вопросы философии. – 2004. – № 11. – С. 89–101.
23. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс ; пер. с англ. науч. ред. О. И. Шкаратана. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
24. Колесникова И. А. Основы андрагогики: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений /И. А. Колесникова, А.Е. Марон, Е.П. Тонконогая и др.; под ред. И.А. Колесниковой. – М.: Академия, 2003. – 240 с.
25. Копнин П. В. Гносеологические и логические основы науки / П. В Копнин. – М.: Прогресс, 1982. – 368 с.
26. Копнин П. В. Диалектика как логика и теория познания / П. В. Копнин. – М. : Наука, 1973. – 140 с.
27. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шлях модернізації: факти, розділи, перспективи / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 215 с.
28. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта, Соціум / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2007. – 576 с.

29. Кузьмінський А.І. Теоретико-методологічні засади післядипломної педагогічної освіти в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А.І. Кузьмінський. – К., 2003. – 42 с.
30. Кукуев А. И. Андрагогическая подготовка преподавателя мегавуза:содержательный аспект: учеб.-метод. пособие // Режим доступа: rspu.edu.ru/rspu/structure/university_departments/.../Kukuev_metod.pdf
31. Кун Т. Структура научных революций / Томас Кун. Нормальная наука и опасности, связанные с ней / Карл Поппер. Ответ на критику / Имре Лакатос ; [пер. с англ. : И. З. Налетов и др.]. - М. : АСТ, 2002. – С. 9 – 268.
32. Маралова Е.А. Педагог в постдипломном образовании: праксеологический поход к профессиональному и личностному развитию / Е. А. Маралова//Наука и школа. – 2006. – № 3. – С. 5–7.
33. Марон А.Е. Развитие андрагогики как области профессионально-педагогического знания и социальной практики : [электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.raop.ru/content/otdelenie_professionalnogo_obrazovaniya 2009.
34. Ничкало Н. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія / Н. Ничкало // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. — 2001. — Вип. 1. — С. 9–12.
35. Ноулз М. Ш. Современная практика образования взрослых. Андрагогика против педагогики / М. Ш. Ноулз. – М., 1980.
36. Образование взрослых на рубеже веков: вопросы методологии, теории и практики : [Моногр. сер.В 4 т.]. - СПб. : ИОВ РАО, 2000 – Т. 1 : Социально-экономические и правовые предпосылки развития образования взрослых, кн.1: История развития образования взрослых в России / Е. П. Тонконогая, Ф. Н. Литке, Б. И. Любимов, М. Д. Махлин ; Ин-т образования взрослых, Рос. акад. образования. – 2000. – 151 с. кн. 2: Политика в области образования взрослых / Авт. кол.: Н. Г. Виноградова, Е. В. Кузьмич, Н. П. Литвинова и др ; Ин-т образования взрослых, Рос. акад. образования. – 2001. – 123 с. кн. 3: Законодательство в области образования взрослых / Кол. авт.: Е. И. Огарев, М. Д. Махлин, К. А. Пшенко, Е. Н. Елизарова; Ин-т образования взрослых, Рос. акад. образования. – 2000. – 132 с. кн.4: Экономика в области образования взрослых / Кол. авт.: В. И. Андреев, Т. Н. Бочкарева, В. А. Зубков и др ; Ин-т образования взрослых, Рос. акад. образования. – 2001. – 223 с. Т.3 : Психологические основы образования взрослых, кн.2: Психологические и нейропсихологические основы обучения взрослых / В.Д. Еремеева, А.И. Канатов ; Ин-т образования взрослых, Рос. акад. образования. – 2000. – 111 с. Т.4 : Технологии обучения взрослых в различных образовательных системах, кн.2: Проектирование новых институциональных форм образования педагогов / Л. А. Выговский, М. Б. Есаулова, Л. Н. Лесохина и др ; Ин-т образования взрослых, Рос. акад. образования. – 2000. – 199 с.
37. Олесницкий М. Полный курс педагогики: руководство для занимающихся воспитанием и обучением. Вып. 1: Теория воспитания / М. Олесницкий. – 2-е изд. – К., 1885. – 341 с.

38. Онушкин В.Г. Образование взрослых: междисциплинарный словарь терминологии / В. Г. Онушкин, Е. И. Огарев; Рос. акад. образования, Ин-т образования взрослых. – СПб: Воронеж : Б.и., 1995. – 231 с.
39. Основы андрагогики / под ред. И. А. Колесниковой. – М.: АCADEMA, 2007.
40. Основы андрагогики: терминологический словарь-справочник для студентов социально-гуманитарных специальностей / сост. В.В. Маслова. – Мариуполь, 2004. – 19 с.
41. Подобед В. И. Системное управление образованием взрослых : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / В.И. Подобед; Ин-т образования взрослых Рос. акад. образования. – Ярославль, 2000. – 38 с.
42. Полякова М.В. Особенности образования взрослых : [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://unoc.urorao.ru/konf/2005/obrazov/27>
43. Протасова Н. Г. Теоретико-методичні основи функціонування післядипломної освіти педагогів в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. доктора пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / Н. Г. Протасова. – К., 1999. – 33 с.
44. Професійна освіта: словник: навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. – 380 с.
45. Пуцов В. Теоретичні основи розвитку післядипломної освіти як невід'ємної складової неперервної освіти / В.Пуцов // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – №2. – С.7–11.
46. Рабочая книга андрагога / под ред. С. Г. Вершловского. – СПб., 2000. – 145 с.
47. Садовский В. Основания общей теории систем: логико-методологический анализ / В. Садовский. – М. : Наука, 1971. – 150 с.
48. Салімов Р. М. Погодження термінології в галузі післядипломної освіти як необхідний етап інтеграції до європейської системи освіти [електронний ресурс] / Р. М. Салімов, О. М. Савінов. – Режим доступу : <http://ipn.nau.edu.ua/content/view/199/94/lang,ua/>
49. Сисоева С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навч.-метод. посіб. / С.О. Сисоева; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ЕКМО, 2011. – 324 с.
50. Скрипник М. І. Дослідження проблем професіоналізму науково-педагогічних працівників у андрагогіці / М. І. Скрипник // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. / Гол. ред.. В.С.Пазенок. – К: КУТЕП, 2013. – Випуск 15. – 305 с. – С. 165 – 177. (Серія: «Філософські науки».
51. Сорочан Т. Професійна діяльність андрагогів : сучасний погляд / Т. Сорочан // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2008. – №4. – С. 27–32.
52. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: Підручник для науковця / Ю. П. Сурмін. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. – 302 с.
53. Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання, багатство, сила / Е. Тоффлер. – Х., 2003. – 89 с.

54. Юнацкевич Р.И. Теория образования взрослых: становление, проблемы, задачи: монография / Р.И. Юнацкевич. – СПб.: ИОВ ПАНИ, 2009 – 90 с.

55. Continuity, consolidation and change // Towards a European era of vocational education and training. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. – VI. – 149 p. – Режим доступа : http://www.cedefop.europa.eu/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/528/3055_en.pdf

56. Continuity, consolidation and change // Towards a European era of vocational education and training. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. – VI. – 149 p. – Режим доступа : http://www.cedefop.europa.eu/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/528/3055_en.pdf

57. Knowles M. S. The Modern Practice of Adult Education From Pedagogy to Andragogy [Text] / M. S. Knowles. – Chicago, 1980. – 273 p.

58. Knowles, M.S., Holton, E.E., Swanson, R.A. The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development. 6th edition. London, New York: ELSEVIER Butterworth Heinemann, 2005. – 378 p.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ ТА
ПРАКТИЧНОЇ АНДРАГОГІКИ»

Робоча програма освітньо-наукової підготовки доктора філософії зі
спеціалізацією в теорії та методиці професійної освіти
за педагогічною галуззю науки
Шифр 13.00.04

Київ – 2014

Робоча програма «Методологія педагогічного дослідження та практичної андрагогіки» для здобувачів і аспірантів за освітньо-науковою програмою підготовки доктора філософії зі спеціалізацією 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти за педагогічною галуззю науки.

Розробники: **М.І. Скрипник** – кандидат педагогічних наук, доцент, за участю членів тимчасової дослідницької групи під науковим керівництвом Є. Р. Чернишової, доктора педагогічних наук, професора

©Скрипник М. І., 2014 рік

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>	<i>Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</i>
Кількість кредитів – 2	Галузь науки – педагогічна
Модулів – 2	Освітньо-наукова програма підготовки доктора філософії зі спеціалізацією в теорії та методиці професійної освіти за педагогічною галуззю науки Шифр 13.00.04
Змістових модулів – 2	
Індивідуальне науково-дослідне завдання Наукові студії	
Загальна кількість годин – 60	
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: 7, 8 за НРК

2. Мета та завдання елективної варіативної дисципліни

Мета – розвиток у науково-педагогічних працівників системи методологічних знань, умінь і навичок з організації наукового дослідження; оволодіння основними закономірностями і принципами практичної андрагогіки.

Завдання:

- систематизація науково-педагогічними працівниками основних різновидів наукової методології в педагогіці та андрагогічних дослідженнях;
- вивчення розвитку парадигм, теорій та концепцій у педагогіці та андрагогіці;
- освоєння вимог до сучасних наукових досліджень у педагогіці та андрагогіці;
- формування умінь розробляти програму дослідження;
- оволодіння методологією практичної андрагогіки.

У результаті вивчення елективної варіативної дисципліни здобувач, аспірант повинен **знати:**

- специфіку наукової термінології з педагогіки й андрагогіки, професійної діяльності науково-педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти;
- основні підходи до розуміння сутності педагогічної науки;
- рівні методології педагогічної науки;

- класифікацію парадигм у педагогічній науці;
- співвідношення між парадигмою та теорією і концепцією;
- відмінність педагогічної теорії від ідей, гіпотез, концепцій;
- структуру педагогічної теорії (синтезуючий принцип (принципи), понятійний апарат, закони);
- вимоги до педагогічної теорії;
- проблеми педагогічної теорії (формування та становлення; закріплення та поширення; перевірки, верифікації і фальсифікації; впливу на практику);
  - функції педагогічної теорії (пояснювальна, інформаційна, системоутворювальна, прогностична);
  - різновиди теорії в педагогіці (логіко-математичні, змістовні, феноменологічні, нефеноменологічні, динамічні, стохастичні);
  - характеристику розділів програми дослідження (методологічний; процедурний);
  - технологію роботи над: методологічним розділом програми дослідження (обґрунтування актуальності; формулювання проблеми дослідження на основі обґрунтування протиріччя між існуючим та бажаним; обґрунтування об'єкта дослідження; визначення предмета дослідження; обґрунтування мети дослідження; визначення завдань дослідження; обґрунтування гіпотези); процедурним розділом програми (розроблення стратегічного плану дослідження; розроблення плану та основних процедур відбору й аналізу первинних даних);
  - класифікацію методів педагогічного дослідження;
  - історію андрагогіки, генезис (за А. Марон, С. Вершловським, С. Змійовим, С. Прийми, М. Скрипник), предмет та завдання історії андрагогіки;
  - соціально-економічні, культурологічні, сцієнтистські, едукологічні чинники, що зумовили виникнення андрагогіки як науки;
  - основні ідеї засновників андрагогіки (М. Ноулза, Р. Сміта, Д. Савічевича, П. Джарвіса та ін.);
  - рівні усвідомлення андрагогіки як науки;
  - педагогічну та андрагогічну моделі навчання;
  - вікову періодизацію життя людини як класифікацію за часовими відрізками людського життя;
  - поняття «вік окремої людини», «час життя», «життєвий шлях»; «дорослість»;
  - визначальні фактори розвитку інтелекту дорослого;
  - життєві стратегії особистості дорослого;
  - історичні умови і тенденції розвитку освіти дорослих у різних соціокультурних контекстах;
  - онтологічні, гносеологічні, аксіологічні, праксеологічні характеристики та проблеми освіти дорослих;
  - особливості проектування освітнього процесу в системі освіти дорослих;

- поняття «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання» та проектування технологій навчання дорослих у різних моделях навчання;

- основні андрагогічні принципи навчання;
- джерела формування змісту навчання дорослих;
- критерії, форми, методи і процедури оцінювання досягнень у процесі навчання дорослих;

- технології самостійного навчання дорослого;
- інтерактивні технології навчання дорослих;
- вимоги до андрагога, відмінності діяльності педагога від андрагога;
- специфіку дослідницької та аналітичної діяльності андрагога;
- технології: наукової творчості, швидкісного читання, запам'ятовування інформації;

- особливості організації простору наукової комунікації в андрагогії.

вміти:

- формулювати: термінологічний апарат дослідження;
- визначати: рівні методології педагогічної науки; співвідношення між парадигмою та теорією і концепцією;

- інтерпретувати функції педагогічної теорії (пояснювальну, інформаційну, системоутворювальну, прогностичну);

- обґрунтовувати: проблеми педагогічної теорії; генезис історії андрагогіки, її предмет та завдання; поняття «вік окремої людини», «час життя», «життєвий шлях»; «дорослість»; визначальні фактори розвитку інтелекту дорослого; життєві стратегії особистості дорослого; історичні умови і тенденції розвитку освіти дорослих у різних соціокультурних контекстах; онтологічні,

- визначати: гносеологічні, аксіологічні, праксеологічні характеристики та проблеми освіти дорослих; особливості проектування освітнього процесу в системі освіти дорослих; поняття «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання» та проектування технологій навчання дорослих у різних моделях навчання; джерела формування змісту навчання дорослих;

- аналізувати: відмінність педагогічної теорії від ідей, гіпотез, концепцій; соціально-економічні, культурологічні, сцієнтистські, едукологічні чинники, що зумовили виникнення андрагогіки як науки;

- класифікувати: основні підходи до розуміння сутності педагогічної науки; парадигми у педагогічній науці; педагогічні теорії; методи педагогічного дослідження; розділи програми дослідження; педагогічну та андрагогічну моделі навчання; вікову періодизацію життя людини; вимоги до андрагога, специфіку дослідницької та аналітичної діяльності андрагога;

- застосовувати: різні теорії в педагогії; основні ідеї засновників андрагогіки (М. Ноулза, Р. Сміта, Д. Савічевича, П. Джарвіса та ін.) у власних дослідженнях; основні андрагогічні принципи навчання; технології наукової творчості, швидкісного читання, запам'ятовування інформації;

- розробляти: педагогічні теорії; методологічний, процедурний розділи програми дослідження; критерії, форми, методи і процедури оцінювання досягнень у процесі навчання дорослих; технології самостійного навчання дорослого; інтерактивні технології навчання дорослих;

- системно організовувати простір наукової комунікації в андрагогії.

3. Програма елективної вибіркової дисципліни

Змістовий модуль 1. Педагогічна наука та її методологія

Тема 1. Сутність і структура методології педагогічної науки

Наука як соціальний інститут. Структура педагогічної науки як системи.

Специфіка науково-дослідної діяльності в педагогії.

Методологія педагогічної науки та її структура.

Основні різновиди наукової методології в педагогії.

Закономірності та принципи педагогічного дослідження.

Тема 2. Роль парадигм у процесі наукового пізнання педагогічних явищ і процесів. Педагогічні теорії і концепції

Введення терміну «парадигма» німецьким філософом позитивістом Г. Бергманом (1840 – 1904) для характеристики нормативної методології.

Парадигма як дисциплінарна матриця (за Томасом Куном (1922 – 1904).

Класифікація наук за Томасом Куном (праця «Структура наукових революцій» (1962).

Сучасне трактування парадигми (система основних наукових досягнень (теорій, методів), за зразком яких організується дослідницька практика вчених у певній галузі знань (дисципліні) в певний історичний період).

Характеристика парадигмальних змін у сучасній педагогічній науці.

Співвідношення понять «наукова парадигма» та «педагогічна парадигма». Сутність педагогічної парадигми (основа, ідея, підхід до проектування освітніх систем, базова модель або стратегія освіти).

Класифікація парадигм в педагогічній науці (авторитарно-імперативна та гуманна (Ш. Амонашвілі); когнітивна та особистісна (Є. Ямбург); педагогічна парадигма традиції, науково-технократична та гуманітарна (І. Колеснікова); авторитарна, маніпуляційна та педагогічна парадигми (Г. Корнетов); ліберально-раціоналістична, культуроцентрична та глобально-історична (Н. Розов); консервативно-просвітницька, ліберально-раціоналістична та гуманістично-феноменологічна (Х. Тхагансоєв); консервативна, культурознавча та культуротворча (А. Валицька); функціоналістична, гуманістична та езотерична (Б. Родіонов і А. Татур); природознавча, технократична, езотерична, гуманістична й поліфонічна (О. Прікот).

Мультипарадигмальність сучасної педагогічної науки. Проблеми релятивізму в сучасній педагогічній науці.

Проблеми мови в сучасній педагогічній парадигмі та проблеми концептуалізації.

Співвідношення між парадигмою та теорією і концепцією.

Педагогічна теорія як абстрактна система узагальненого достовірного знання, яка описує і пояснює певну сукупність педагогічних об'єктів.

Концепція (лат. *conceptio* — розуміння, система) як система концептів (наукових понять, виокремлених як значущих), обґрунтована у наукових ідеях (положеннях, постулатах, законах, гіпотезах).

Відмінність педагогічної теорії від ідей, гіпотез, концепцій.

Структура педагогічної теорії: синтезуючий принцип (принципи), понятійний апарат, закони.

Вимоги до педагогічної теорії.

Проблеми педагогічної теорії: формування та становлення; закріплення та поширення; перевірки, верифікації і фальсифікації; впливу на практику.

Функції педагогічної теорії: пояснювальна, інформаційна, системоутворювальна і прогностична.

Різновиди теорії в педагогіці: логіко-математичні, змістовні, феноменологічні, нефеноменологічні, динамічні, стохастичні.

Тема 3. Програма педагогічного дослідження

Методологія педагогічного дослідження як вчення про принципи, побудову, форми та способи діяльності в педагогічних дослідженнях. Регулятивна та нормативна функції методології.

Розділи програми дослідження: методологічний (включає обґрунтування актуальності теми, формулювання проблеми, визначення об'єкта і предмета, мети і завдань дослідження, формулювання основних понять (категоріального апарату), попередній системний аналіз об'єкта дослідження та формулювання робочої гіпотези); процедурний (розкриває стратегічний план дослідження, а також план та основні процедури відбору й аналізу первинних даних).

Технологія роботи над методологічним розділом програми дослідження:

- обґрунтування актуальності як характеристики міри розбіжності між попитом на наукові ідеї та практичними рекомендаціями і пропозиціями, які може надати наука і практика сьогодні;
- формулювання проблеми дослідження на основі обґрунтування протиріччя між існуючим та бажаним;
- обґрунтування об'єкта дослідження (того, на що спрямований процес пізнання): педагогічний процес; сфера педагогічної дійсності; будь-які педагогічні відносини, які містять у собі суперечність.
- визначення предмета дослідження як конкретної частини об'єкта, що буде детально вивчатися у процесі дослідження;
- обґрунтування мети дослідження (уявлення про результати);
- визначення завдань дослідження як конкретизація мети, своєрідний алгоритм, система запланованих (очікуваних) дій для розв'язання мети (досягнення результату);
- обґрунтування гіпотези (передбачення причини, що викликають будь-який наслідок, суттєвих зв'язків між явищами, сутності явища).

Технологія роботи над процедурним розділом програми:

- розроблення стратегічного плану дослідження;
- розроблення плану та основних процедур відбору й аналізу первинних даних.

Тема 4. Теорія методів педагогічного дослідження

Поняття методу дослідження. Класифікація методів педагогічного дослідження.

Обґрунтування методів дослідження у педагогіці:

- загальнологічні методи пізнання (аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, аналогія, моделювання);
- методи емпіричного дослідження (спостереження, опис, вимірювання, експеримент);
- методи теоретичного дослідження: мисленнєвий експеримент, ідеалізація, аксіоматичний метод, гіпотетико-дедуктивний метод, сходження від абстрактного до конкретного.

Системний аналіз та системний підхід у педагогіці.

Синергетичний аналіз.

Модуль 2. Методологія практичної андрагогіки

Тема 1. Андрагогіка як наука: історичні витоки та рівні усвідомлення

Синергія історії андрагогіки з іншими історіями педагогік. Взаємодія історії андрагогіки із різними видами соціогуманітарної діяльності: філософською, психологічною, педагогічною, культурологічною, соціологічною.

Історія андрагогіки як окремий вид-потік гуманітарного знання. Предмет та завдання історії андрагогіки.

Термін та поняття андрагогіка. Соціально-економічні, культурологічні, сцієнтистські, едукологічні чинники, що зумовили виникнення андрагогіки як науки. Основні ідеї засновників андрагогіки (М. Ноулза, Р. Сміта, Д. Савічевича, П. Джарвіса та ін.).

Генезис історії андрагогіки (за А. Марон, С. Вершловським, С. Змійовим, С. Прийми, М. Скрипник).

Історична біографістика в андрагогічних розвідках.

Андрагогіка в системі педагогічних наук. Андрагогіка як наукове знання, соціальна практика, навчальна дисципліна. Рівні усвідомлення андрагогіки як науки.

Педагогічна та андрагогічна моделі навчання.

Тема 2. Категорія «дорослість» у практичній андрагогіці

Вікова періодизація життя людини як класифікація за часовими відрізками людського життя. Поняття «вік окремої людини» як часова характеристика онтогенетичного розвитку людини.

Поняття «час життя» як тривалість або простір життя. Лінійний час; циклічний та топологічний режими часу.

Поняття «життєвий шлях» як історія розвитку людини у взаємозв'язку біологічного, історичного та психічного проходження (переживання) часу.

Дорослість як період, що характеризується специфічними закономірностями розвитку психофізіологічних функцій. Визначальні фактори розвитку інтелекту дорослого.

Життя як творчість. Життєві стратегії особистості дорослого. Акмеологія про «вершинні» досягнення на життєвому шляху. Історичні умови і тенденції розвитку освіти дорослих у різних соціокультурних контекстах.

Онтологічні, гносеологічні, аксіологічні, праксеологічні характеристики та проблеми освіти дорослих. Проектування освітнього процесу в системі освіти дорослих як сумісної діяльності суб'єктів навчання та учіння. Мотиваційні основи навчально-пізнавальної діяльності дорослих.

Тема 3. Технології навчання дорослих

Поняття «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання».

Проектування технологій навчання дорослих у різних моделях навчання: ресурсно-технологічній, мета якої – розвиток технологічного стилю мислення; прогресивно-продуктивній – зорієнтована на розвиток аналітичного мислення; науково-креативній – спрямована на розвиток аналітико-технологічного стилю мислення.

Основні андрагогічні принципи навчання. Планування процесу навчання дорослого. Визначення цілей, стратегії навчання. Розроблення навчальних та навчально-творчих завдань.

Проектування змісту навчання. Джерела формування змісту навчання.

Визначення критеріїв, форм, методів і процедур оцінювання досягнень у процесі навчання. Діагностика зміни особистісних якостей і мотиваційно-ціннісних установок дорослого.

Технології самостійного навчання дорослого. Можливості та умови учіння на різних вікових етапах. Види учіння. Поняття «технології учіння», «уміння навчатися».

Теоретичні основи і практичні уміння щодо визначення дорослими освітніх потреб, цілей, основного змісту, стратегії навчання, відбору моделі навчання.

Характеристика інтерактивних технологій навчання дорослих.

Тема 4. Особистість андрагога і технології наукової творчості

Вимоги до андрагога. Відмінність діяльності педагога від андрагога.

Характеристика особистості андрагога; структура професійної діяльності андрагога: аналітична, дослідницька, проектувальна (конструктивна), організаційна, комунікативна. Наукова спільнота та її роль у розвитку андрагогічних знань.

Навички наукової діяльності андрагога.

Специфіка дослідницької та аналітичної діяльності андрагога.

Етос науки. Цінності вченого-андрагога.

Наукове мислення.

Технології наукової творчості. Технології швидкісного читання. Технології запам'ятовування інформації.

Організація простору наукової комунікації в андрагогіці.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма		Заочна форма	
	усьог	у тому числі	усьог	у тому числі

	о	л	п	ла	ін	с.р	о	л	п	ла	ін	с.р.
1	2	3	4	б	д	.	8	9	1	б	д	13
				5	6	7		0		11	12	
<i>Змістовий модуль 1. Педагогічна наука та її методологія</i>												
Тема 1. Сутність і структура методології педагогічної науки	2	2					2	2				
Тема 2. Роль парадигм у процесі наукового пізнання педагогічних явищ і процесів. Педагогічні теорії і концепції	8		2			6	8		2			6
Тема 3. Програма педагогічного дослідження	10		2			8	10		2			8
Тема 4. Теорія методів педагогічного дослідження	10		2			8	10		2			8
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	<i>30</i>	<i>2</i>	<i>6</i>			<i>22</i>	<i>30</i>	<i>2</i>	<i>6</i>			<i>22</i>
<i>Змістовий модуль 2. Методологія практичної андрагогіки</i>												
Тема 1. Андрагогіка як наука: історичні витоки та рівні усвідомлення	10		2			8	10		2			8
Тема 2. Категорія «дорослість» у практичній андрагогіці	8		2			6	8		2			6
Тема 3. Технології навчання дорослих	6		4			2	6		4			2
Тема 4. Особистість андрагога і технології наукової творчості	6		2			4	6		2			4
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	<i>30</i>		<i>10</i>			<i>20</i>	<i>30</i>		<i>10</i>			<i>20</i>
<i>Усього годин</i>	<i>60</i>	<i>2</i>	<i>16</i>			<i>42</i>	<i>60</i>	<i>2</i>	<i>16</i>			<i>42</i>

Теми практичних занять

Тема 1. Роль парадигм у процесі наукового пізнання педагогічних явищ і процесів.

1. Педагогічні теорії і концепції

2. Введення терміну «парадигма» німецьким філософом позитивістом Г. Бергманом (1840 – 1904) для характеристики нормативної методології.
3. Парадигма як дисциплінарна матриця (за Томасом Куном (1922 – 1904).
4. Класифікація наук за Томасом Куном (праця «Структура наукових революцій» (1962).
5. Сучасне трактування парадигми (система основних наукових досягнень (теорій, методів), за зразком яких організовується дослідницька практика вчених у певній галузі знань (дисципліні) в певний історичний період).
6. Характеристика парадигмальних змін у сучасній педагогічній науці.
7. Співвідношення понять «наукова парадигма» та «педагогічна парадигма». Сутність педагогічної парадигми (основа, ідея, підхід до проектування освітніх систем, базова модель або стратегія освіти).
8. Класифікація парадигм в педагогічній науці (авторитарно-імперативна та гуманна (Ш. Амонашвілі); когнітивна та особистісна (Є. Ямбург); педагогічна парадигма традиції, науково-технократична та гуманітарна (І. Колеснікова); авторитарна, маніпуляційна та педагогічна парадигми (Г. Корнетов); ліберально-раціоналістична, культуроцентрична та глобально-історична (Н. Розов); консервативно-просвітницька, ліберально-раціоналістична та гуманістично-феноменологічна (Х. Тхагансоєв); консервативна, культурознавча та культуротворча (А. Валицька); функціоналістична, гуманістична та езотерична (Б. Родіонов і А. Татур); природознавча, технократична, езотерична, гуманістична й поліфонічна (О. Прікот).
9. Мультипарадигмальність сучасної педагогічної науки. Проблеми релятивізму в сучасній педагогічній науці.
10. Проблеми мови в сучасній педагогічній парадигмі та проблеми концептуалізації.
11. Співвідношення між парадигмою та теорією і концепцією.
12. Педагогічна теорія як абстрактна система узагальненого достовірного знання, яка описує і пояснює певну сукупність педагогічних об'єктів.
13. Концепція (лат. conceptio — розуміння, система) як система концептів (наукових понять, виокремлених як значущих), обґрунтована у наукових ідеях (положеннях, постулатах, законах, гіпотезах).
14. Відмінність педагогічної теорії від ідей, гіпотез, концепцій.
15. Структура педагогічної теорії: синтезуючий принцип (принципи), понятійний апарат, закони.
16. Вимоги до педагогічної теорії.
17. Проблеми педагогічної теорії: формування та становлення; закріплення та поширення; перевірки, верифікації і фальсифікації; впливу на практику.
18. Функції педагогічної теорії: пояснювальна, інформаційна, системоутворювальна і прогностична.
19. Різновиди теорії в педагогіці: логіко-математичні, змістовні, феноменологічні, нефеноменологічні, динамічні, стохастичні.

Завдання для самоконтролю

1. Найдіть співвідношення між поняттям «наукова парадигма» та його змістом:

Об'єктивістська парадигма	об'єктивна система істинного знання, яке не залежить від волі та бажань людей
Біхевіористська парадигма	описує процес наукової творчості, роль психологічних чинників та інтуїції у формуванні наукового знання
Символічна парадигма	наука виступає як складна система понять і символів, що розвивається відповідно до своїх закономірностей
Практична, або прагматична парадигма	сучасна наука виступає як сфера діяльності, що підлягає вирішенню практичних завдань, які виникають у різних сферах життя суспільства
Інституційна парадигма	являє собою сукупність інститутів, що виробляють, поширюють та реалізують на практиці знання
Діяльнісна парадигма	належить розглядати як діяльну систему, складну сукупність різновидів діяльності зі створення та використання знання
Саєнтистсько-наукометрична парадигма	розглядається як самодостатня сфера людської діяльності, яка має внутрішні закономірності розвитку
Системна парадигма	являє собою складну інформаційно-діяльну систему, яка потребує системної регуляції
Інструментальна парадигма	виступає як певний набір методів, прийомів, алгоритмів, тобто інструментів пізнавальної діяльності
Інноваційна парадигма	виступає як найважливіший механізм реалізації, оновлення всіх сфер суспільства
Постмодерністська парадигма	формується на основних постулатах філософії постмодернізму, яка заперечує закладені у європейській методологічній традиції Рене Декартом, Бенедиктом Спінозою, Еммануїлом Кантом, Георгом Гегелем, Карлом Марксом традиції модернізму, базується на визнанні різноманіття, плюралізму істини, використання прийомів дискурсу і реконструкції об'єктів

2. Найдіть співвідношення між назвою функції теорії та її характеристикою:

Функція теорії	Характеристика
Описова	а) дає опис певної сукупності фактів
Інформативна	б) дає потрібну інформацію про суть відображення теорією об'єктів
Системоутворювальна	в) упорядковує певну сукупність фактів, являє собою системне бачення об'єктів
Пояснювальна	г) пояснює об'єкти і факти, виділяючи закономірності, причинно-наслідкові зв'язки, кореляційну залежність
Прогностична	д) дає змогу на підставі закономірностей передбачати майбутній стан об'єктів

Методологічна	е) виступає як метод здобування нового знання
Практична	є) засіб практичної зміни дійсності, побудови технології

3. Проаналізуйте поняття «наукова парадигма» та «педагогічна парадигма» у різних дослідженнях. Що в них спільне і відмінне?

4. Порівняйте поняття «наукова парадигма» і «синтагма». Що розуміють під «синтагматичною революцією»?

5. Охарактеризуйте основні педагогічні парадигми? Які парадигми найістотніше відповідають постановці та розв'язанню проблем в сучасній освіті. Обґрунтуйте свою позицію.

6. На прикладі педагогічного дослідження проілюструйте особливості мультипарадигмальності в сучасній педагогічній науці.

7. Як співвідносяться між собою парадигма, теорія і концепція?

8. Визначте поняття «педагогічна теорія», «концепція», «ідея», «гіпотеза».

9. Порівняйте дві концепції, виходячи із домінуючих в їх текстах поняттях:

Перша концепція: людина, особистість, індивідуальність, особистісний розвиток.

Друга концепція: людський фактор; людські ресурси, людський капітал.

10. Розкрийте структуру педагогічної теорії та її функції.

11. Охарактеризуйте різновиди теорії в педагогіці.

Основна рекомендована література: 6; 7; 8; 12; 19; 21; 23; 25; 26; 27; 28; 31; 47; 52.

Тема 2. Програма педагогічного дослідження

1. Методологія педагогічного дослідження як вчення про принципи, побудову, форми та способи діяльності в педагогічних дослідженнях. Регулятивна та нормативна функції методології.

2. Розділи програми дослідження: методологічний (включає обґрунтування актуальності теми, формулювання проблеми, визначення об'єкта і предмета, мети і завдань дослідження, формулювання основних понять (категоріального апарату), попередній системний аналіз об'єкта дослідження та формулювання робочої гіпотези); процедурний (розкриває стратегічний план дослідження, а також план та основні процедури відбору й аналізу первинних даних).

3. Технологія роботи над методологічним розділом програми дослідження:

– обґрунтування актуальності як характеристики міри розбіжності між попитом на наукові ідеї та практичними рекомендаціями і пропозиціями, які може надати наука і практика сьогодні;

– формулювання проблеми дослідження на основі обґрунтування протиріччя між існуючим та бажаним;

– обґрунтування об'єкта дослідження (того, на що спрямований процес пізнання): педагогічний процес; сфера педагогічної дійсності; будь-які педагогічні відносини, які містять у собі суперечність.

– визначення предмета дослідження як конкретної частини об'єкта, що буде детально вивчатися у процесі дослідження;

– обґрунтування мети дослідження (уявлення про результати);

– визначення завдань дослідження як конкретизація мети, своєрідний алгоритм, система запланованих (очікуваних) дій для розв'язання мети (досягнення результату);

– обґрунтування гіпотези (передбачення причин, що викликають будь-який наслідок, суттєвих зв'язків між явищами, сутності явища).

4. Технологія роботи над процедурним розділом програми:

– розроблення стратегічного плану дослідження;

– розроблення плану та основних процедур відбору й аналізу первинних даних.

Завдання для самоконтролю

1. Як співвідносяться регулятивна та нормативна функції методології?

2. Наскільки алгоритмізується процес творчого пошуку? Чи можливо запропонувати алгоритм творчості, технологію відкриття?

3. Вкажіть відмінності наукового факту від явища і події, що спостерігаються в дійсності або зафіксовані в різних джерелах?

4. На прикладі власного дослідження розкрийте сутність розділів програми дослідження.

5. Які вимоги до формулювання мети та завдань дослідження?

6. Розкрийте особливості формулювання гіпотези.

Основна рекомендована література: 3; 6; 8; 52.

Тема 3. Теорія методів педагогічного дослідження

1. Поняття методу дослідження. Класифікація методів педагогічного дослідження.

2. Обґрунтування методів дослідження у педагогіці:

– загальнологічні методи пізнання (аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, аналогія, моделювання);

– методи емпіричного дослідження (спостереження, опис, вимірювання, експеримент);

– методи теоретичного дослідження: мисленнєвий експеримент, ідеалізація, аксіоматичний метод, гіпотетико-дедуктивний метод, сходження від абстрактного до конкретного.

3. Системний аналіз та системний підхід у педагогіці.

4. Синергетичний аналіз.

Завдання для самоконтролю

1. Визначте поняття «метод педагогічного дослідження» та обґрунтуйте вимоги до нього.

2. Розкрийте класифікацію методів дослідження у педагогіці.

3. Чим різняться методи емпіричного і теоретичного рівнів дослідження?

4. Чи будь-яку схему, таблицю, рисунок можна назвати моделлю? У чому сутність моделювання? Які функції виконує модель?

5. У чому переваги, які обмеження та труднощі у використанні методу моделювання?

6. Охарактеризуйте аналіз і синтез як метод наукового пізнання. На прикладі власного дослідження продемонструйте ці методи.

7. Розкрийте зміст системного та синергетичного аналізу в педагогіці.
Основна рекомендована література: 3; 6; 8; 52.

Модуль 2. Методологія практичної андрагогіки

Тема 1. Андрагогіка як наука: історичні витоки та рівні усвідомлення

1. Синергія історії андрагогіки з іншими історіями педагогік. Взаємодія історії андрагогіки із різними видами соціогуманітарної діяльності: філософською, психологічною, педагогічною, культурологічною, соціологічною.

2. Історія андрагогіки як окремий вид-потік гуманітарного знання. Предмет та завдання історії андрагогіки.

3. Термін та поняття андрагогіка. Соціально-економічні, культурологічні, сцієнтистські, едукологічні чинники, що зумовили виникнення андрагогіки як науки. Основні ідеї засновників андрагогіки (М. Ноулза, Р. Сміта, Д. Савічевича, П. Джарвіса та ін.).

4. Генезис історії андрагогіки (за А. Марон, С. Вершловським, С. Змійовим, С. Прийми, М. Скрипник).

5. Історична біографістика в андрагогічних розвідках.

6. Андрагогіка в системі педагогічних наук. Андрагогіка як наукове знання, соціальна практика, навчальна дисципліна. Рівні усвідомлення андрагогіки як науки.

7. Педагогічна та андрагогічна моделі навчання.

Завдання для самоконтролю

1. Розкрийте генезис історії андрагогіки.

2. Порівняйте визначення поняття «андрагогіка» в дослідженнях різних вчених.

3. Розкрийте рівні усвідомлення андрагогіки як науки.

4. Н. Ничкало в роботі «Андрагогіка в системі педагогічних наук» наводить систематизацію педагогічних наук польського вченого З. Вятровського:

«І. Фундаментальні педагогічні дисципліни – педагогіка загальна; історія освіти і виховання та педагогічних доктрин; теорія виховання; дидактика (і технологія навчання).

ІІ. Основні педагогічні дисципліни, зумовлені лінією розвитку людини – педагогіка сім'ї; педагогіка дошкільна і молодшого шкільного віку; педагогіка шкільна (в тому числі загальноосвітньої і професійної школи); педагогіка вищої школи; педагогіка дорослих (андрагогіка); педагогіка спеціальна (ревалідаційна, ресоціалізаційна, реабілітаційна та ін.); теорія подальшого навчання; теорія попереднього навчання (навчання перманентне); педагогіка людей третього віку (педагогічна геронтологія).

ІІІ. Педагогічні дисципліни, що відповідають головним напрямом діяльності людини – педагогіка соціальна; педагогіка культури; педагогіка праці; педагогіка здоров'я; теорія загальнотехнічного виховання; теорія військового виховання; педагогіка вільного часу і рекреації.

ІV. Допоміжні та пограничні дисципліни – педагогіка порівняльна; педевтологія; освітня політика; економіка освіти; організація освіти і виховання;

філософія виховання; психологія виховання; соціологія виховання; біологія виховання; освітня інформатика і кібернетика».

Порівняйте запропоновану систематизацію педагогічних наук з традиційною.

5. Визначте джерело тем і проблематики сукупності проблем для дослідницького пошуку в андрагогії. Чим визначається актуальність і перспективність теми?

6. Чи можуть мати практичну значущість результати історико-андрагогічного дослідження?

7. Підготуйте наукове повідомлення «Історична біографістика в андрагогічних розвідках».

Основна рекомендована література: 1; 2; 3; 4; 5; 11; 15; 16; 33; 37; 54.

Тема 2. Категорія «дорослість» у практичній андрагогії

1. Вікова періодизація життя людини як класифікація за часовими відрізками людського життя. Поняття «вік окремої людини» як часова характеристика онтогенетичного розвитку людини.

2. Поняття «час життя» як тривалість або простір життя. Лінійний час; циклічний та топологічний режим часу.

3. Поняття «життєвий шлях» як історія розвитку людини у взаємозв'язку біологічного, історичного та психічного проходження (переживання) часу.

4. Дорослість як період, що характеризується специфічними закономірностями розвитку психофізіологічних функцій. Визначальні фактори розвитку інтелекту дорослого.

5. Життя як творчість. Життєві стратегії особистості дорослого. Акмеологія про «вершинні» досягнення на життєвому шляху. Історичні умови і тенденції розвитку освіти дорослих у різних соціокультурних контекстах.

6. Онтологічні, гносеологічні, аксіологічні, праксеологічні характеристики та проблеми освіти дорослих. Проектування освітнього процесу в системі освіти дорослих як сумісної діяльності суб'єктів навчання та учіння. Мотиваційні основи навчально-пізнавальної діяльності дорослих.

Завдання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст понять «вік окремої людини», «час життя», «життєвий шлях».

2. Порівняйте підходи різних вчених до вікової періодизації життя людини.

3. На основі досліджень школи Б. Ананьєва обґрунтуйте специфічні закономірності розвитку психофізіологічних функцій дорослого.

4. Розкрийте поняття «інтелект дорослого» та обґрунтуйте визначальні фактори його розвитку.

5. Розкрийте акмеологічні підходи до вивчення життя як творчості та життєвих стратегій особистості дорослого.

6. Обґрунтуйте онтологічні, гносеологічні, аксіологічні, праксеологічні характеристики освіти дорослих.

7. Підготуйте рецензію на одну із праць Б. Ананьєва (Ананьєв Б. Г. Человек как предмет познания. – Л., 1968; Ананьєв Б. Г., Степанова Е. И. (ред.). Развитие психофизиологических функций взрослых людей. – М., 1972; Ананьєв Б. Г. Некоторые проблемы психологии взрослых. – М., 1972; Ананьєв Б. Г. О проблемах современного человекознания. – М., 1977).

Основна рекомендована література: 5; 9; 13;14; 24; 30; 35; 36.

Тема 3. Технології навчання дорослих

1. Поняття «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання».

2. Проектування технологій навчання дорослих у різних моделях навчання:

- ресурсно-технологічній, мета якої – розвиток технологічного стилю мислення;

- прогресивно-продуктивній – зорієнтована на розвиток аналітичного мислення;

- науково-креативній – спрямована на розвиток аналітико-технологічного стилю мислення.

3. Основні андрагогічні принципи навчання. Планування процесу навчання дорослого. Визначення цілей, стратегії навчання. Розроблення навчальних та навчально-творчих завдань.

4. Проектування змісту навчання. Джерела формування змісту навчання.

5. Визначення критеріїв, форм, методів і процедур оцінювання досягнень у процесі навчання. Діагностика зміни особистісних якостей і мотиваційно-ціннісних установок дорослого.

6. Технології самостійного навчання дорослого. Можливості та умови учіння на різних вікових етапах. Види учіння. Поняття «технології учіння», «уміння навчатися».

7. Теоретичні основи і практичні уміння щодо визначення дорослими освітніх потреб, цілей, основного змісту, стратегії навчання, відбору моделі навчання.

8. Характеристика інтерактивних технологій навчання дорослих.

Завдання для самоконтролю

1. Порівняйте підходи різних учених до визначення понять «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання».

2. Розкрийте особливості відбору технологій навчання дорослих у різних моделях навчання.

3. Порівняйте основні андрагогічні принципи навчання з педагогічними принципами навчання.

4. У чому різниця навчальних завдань від та навчально-творчих. Наведіть приклади різних типів навчальних та навчально-творчих завдань.

5. Обґрунтуйте закономірності та принципи проектування змісту навчання дорослих. Визначте джерела його формування.

6. Розкрийте зміст поняття «інтерактивні технології навчання дорослих». Змодельуйте заняття для системи післядипломної педагогічної освіти з використання інтерактивних технологій.

57.

Тема 4. Особистість андрагога і технології наукової творчості

1. Вимоги до андрагога. Відмінність діяльності педагога від андрагога.
2. Характеристика особистості андрагога; структура професійної діяльності андрагога: аналітична, дослідницька, проектувальна (конструктивна), організаційна, комунікативна.
3. Наукова спільнота та її роль у розвитку андрагогічних знань.
4. Навички наукової діяльності андрагога.
5. Специфіка дослідницької та аналітичної діяльності андрагога.
6. Етос науки. Цінності вченого-андрагога.
7. Наукове мислення.
8. Технології наукової творчості. Технології швидкісного читання.

Технології запам'ятовування інформації.

9. Організація простору наукової комунікації в андрагогії.
Завдання для самоконтролю
  1. Які вимови до андрагога?
  2. Розкрийте сутність аналітичної, дослідницької, проектувальної, організаційної, комунікативної діяльності андрагога.
  3. Охарактеризуйте технології наукової творчості.
  4. Дослідіть, які існують наукові школи з проблем андрагогіки. У чому їх різниця?
  5. Охарактеризуйте види та методи аналітичної діяльності.
  6. Дослідники часто відчують труднощі, пов'язані з визначенням різниці між науковою новизною та теоретичною значущістю. Як ви розрізняєте новизну і теоретичну значущість підходів, результатів, рекомендацій?
  7. Розробіть рекомендації ученому-читачеві та правила ефективного запам'ятовування.
  8. Підготуйте тези: «Тенденції розвитку андрагогіки».

Основна рекомендована література: 1; 18; 30; 32; 50; 54.

Самостійна робота

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Познайомтеся із працею з проблем історії андрагогіки, наведених у списку літератури: складіть розгорнуту рецензію цієї роботи; окресліть ті ідеї статті, які залишаються дотепер актуальними.
2. Розробіть аксіоматичну матрицю андрагога.
3. На прикладі власного дослідження розкрийте особливості двох способів оформлення наукової новизни: опис новизни та її змістовий виклад.
4. Визначте логічні помилки у формулюванні протиріч:
«існує необхідність у застосуванні елементів комп'ютерної технології в середній школі, однак відсутня науково обґрунтована методика навчання з застосуванням комп'ютерів»;

«протиріччя між нагальною необхідністю подолання ізольованості змісту основ наук і ...відсутністю наукового обґрунтованого підходу до інтеграції змісту навчальних предметів»;

«суперечність між об'єктивною соціальною потребою в необхідності формування в майбутніх учителів педагогічної майстерності і недостатнім опрацюванням даної проблеми».

5. Підготуйте кластер з проблем:

- структура наукового експерименту;
- побудова методологічного розділу програми експерименту;
- побудова методики експерименту.

6. З проблеми власного дослідження розробіть для опитування основні та неосновні запитання (контактні; буферні; контрольні; заохочувальні; провокуючі; запитання, що знімають напругу; запитання-фільтри).

7. З проблеми андрагогіки розробіть тестові завдання для науково-педагогічних працівників системи післядипломної педагогічної освіти.

8. Поясніть зміст поняття «Бритва Оккама». На прикладі аналізу дисертаційного дослідження з андрагогіки проілюструйте «Бритву Оккама».

Індивідуальні завдання

1. Зміни у структурі особистості вченого-андрагога у зв'язку з постіндустріалізацією суспільства.

2. Наукові школи андрагогіки: вітчизняний і зарубіжний досвід.

3. Віртуальні наукові спільноти з андрагогіки.

4. Технології наукової творчості та їх розвиток.

5. Анатомія відкриттів у педагогіці та андрагогіці.

6. Долі педагогічних та андрагогічних ідей.

7. Верифікація і фальсифікація наукового знання в педагогіці та андрагогіці.

8. Вплив постмодерну на сучасну педагогіку й андрагогіку.

9. Основні тенденції розвитку методології.

10. Математика в педагогічних науках: специфіка і можливість.

11. Діалектика в педагогічних дослідженнях.

12. Конкуренція кількісних і якісних методів у сучасній педагогічній науці.

13. Методологічний потенціал синергетики для педагогічної науки.

14. Розвиток наукової комунікації в умовах глобалізації.

15. Атестація науково-педагогічних кадрів та Болонський процес.

16. Презентаційні технології.

17. Шляхи етизації сучасної педагогічної науки.

Рекомендована література

1. Андрагогика постдипломного педагогического образования : науч.-метод. пособие / под ред. С. Г. Вершловского, Г. С. Сухобской. – СПб: СПБАППО, 2007. – 196 с.

2. Андрагогика: историко-педагогический процесс и языковая личность XXI века: учеб. пособие / Р. А. Исламшин, В. Ф. Габдулхаков. – Москва – Воронеж:–МОДЭК, 2005. – 286 с.

3. Андреев Б. Образование взрослых на рубеже веков: вопросы методологии, теории и практики: в 4 т. / Б. Андреев, Т. Бочкарева, В. Зубков и др. — СПб. : ИОВ РАО, 2000. — Т. 1. — 233 с.
4. Архипова С. П. Основы андрагогики: навч. посіб. / С. П. Архипова. — Черкаси, 2002. — 150 с.
5. Болтівець С. Український андрагогічний словник / С. Болтівець // Освіта і управління. — 1999. — № 4. — С.129 – 138.
6. Булатов М. А. Логические категории и понятия / М. А. Булатов. — К. : Наук. думка, 1981. — 163 с.
7. Булгакова Н. Б. Використання в педагогічній системі принципів розвитку природних систем / Н. Б. Булгакова // Педагогіка і психологія. — 2000. — № 3. — С. 72–79.
8. Бургин М. С. Введение в современную точную методологию науки / М. С. Бургин, В. И. Кузнецов. — М. : Аспект-Пресс, 1994. — 304 с.
9. Буренко В. М. Як навчити дорослих? : удосконалення професійної підготовки вчителів на курсах підвищення кваліфікації на андрагогічних засадах / В. М. Буренко // Гуманітарні науки. — 2009. — №2. — С. 67–79.
10. Василькова Т.А. Андрагогика: учеб.-метод. пособие / Т.А. Василькова. — М.: ВНПЦ профориентации, 2002. — 136 с.
11. Вершловский С.Г. Становление андрагогики как науки / С. Г. Вершловский // Педагогика. — 2012. — №5. — С.35– 44.
12. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века / Б. С. Гершунский. — М. : Совершенство, 1998. — 608 с.
13. Городова Н. Андрагогіка, або Еліксир професіоналізму... : Модель особистісно орієнтованої технології підготовки пед. кадрів до творчої діяльності / Н. Городова, О. Кучерявий // Управління освітою. — 2002. — №17.
14. Громкова М.Т. Андрагогика: теория и практика образования взрослых: учеб. пособие для системы доп. проф. образования; учеб. пособие для студентов вузов / М. Т. Громкова. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. — 495 с. — (Серия «Высшее профессиональное образование: Педагогика»).
15. Загвязинский В. И. Исследовательская деятельность педагога: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. И. Загвязинский. — М.: Издательский центр «Академия», 2006. — 176 с.
16. Змеев С. И. Андрагогика: основы теории, истории и технологии обучения взрослых / С. И.Змеев. — М.: ПЕР СЭ, 2007. — 272 с.
17. Змеев С.И. Технология обучения взрослых: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / С. И. Змеев. — М.: Академия, 2002.
18. Ильенков Э. В. Диалектическая логика / Э. В. Ильенков. — М. : Политиздат, 1984. — 320 с.
19. Каган М. С. Системный подход и гуманитарное знание / М. С. Каган. — Л. : Изд. Ленинград. ун-та, 1991. — 384 с.
20. Кант И. О педагогике / И. Кант; пер. с нем. С. Любомудрова. — М. : тип. Э. Лиснера и Ю. Романа, 1896. — Вып. 7. — 96 с. — (Педагогическая б-ка).

21. Карпов А. О. Принципы научного образования / А. О. Карпов // Вопросы философии. – 2004. – № 11. – С. 89–101.
22. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс ; пер. с англ. науч. ред. О. И. Шкаратана. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
23. Колесникова И.А. Основы андрагогики: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений /И. А. Колесникова, А. Е. Марон, Е. П. Тонконогая и др.; под ред. И. А. Колесниковой. – М.: Академия, 2003. – 240 с.
24. Копнин П. В. Гносеологические и логические основы науки / П. В. Копнин. – М.: Прогресс, 1982. – 368 с.
25. Копнин П. В. Диалектика как логика и теория познания / П. В. Копнин. – М. : Наука, 1973. – 140 с.
26. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шлях модернізації: факти, розділи, перспективи / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 215 с.
27. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта, Соціум / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2007. – 576 с.
28. Кузьмінський А.І. Теоретико-методологічні засади післядипломної педагогічної освіти в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А. І. Кузьмінський. – К., 2003. – 42 с.
29. Кукуев А. И. Андрагогическая подготовка преподавателя мегавуза:содержательный аспект: учеб.-метод. пособие // Режим доступа: rspu.edu.ru/rspu/structure/university_departments/.../Kukuev_metod.pdf
30. Кун Т. Структура научных революций / Томас Кун. Нормальная наука и опасности, связанные с ней / Карл Поппер. Ответ на критику / Имре Лакатос ; [пер. с англ. : И. З. Налетов и др.]. - М. : АСТ, 2002. – С. 9 – 268.
31. Маралова Е.А. Педагог в постдипломном образовании: праксеологический поход к профессиональному и личностному развитию / Е. А.Маралова // Наука и школа. – 2006. – № 3. – С. 5–7.
32. Ничкало Н. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія / Н. Ничкало // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. — 2001. — Вип. 1. — С. 9–12.
33. Ноулз М.Ш. Современная практика образования взрослых. Андрагогика против педагогики / М.Ш. Ноулз. – М., 1980.
34. Образование взрослых на рубеже веков: вопросы методологии, теории и практики : [Моногр. сер.В 4 т.]. – СПб. : ИОВ РАО, 2000 – Т. 1 : Социально-экономические и правовые предпосылки развития образования взрослых, кн.1: История развития образования взрослых в России / Е. П. Тонконогая, Ф. Н. Литке, Б. И. Любимов, М. Д. Махлин ; Ин-т образования взрослых, Рос. акад. образования. – 2000. – 151 с. кн. 2: Политика в области образования взрослых / Авт. кол.: Н.Г. Виноградова, Е.В. Кузьмич, Н.П. Литвинова и др ; Ин-т образования взрослых, Рос. акад. образования. – 2001. – 123 с. кн. 3: Законодательство в области образования взрослых / Кол. авт.: Е. И. Огарев, М. Д. Махлин, К. А. Пшенко, Е. Н. Елизарова; Ин-т образования взрослых, Рос. акад. образования. – 2000. – 132 с. кн.4: Экономика в области образования взрослых / Кол. авт.: В. И. Андреев, Т. Н.

Бочкарева, В. А. Зубков и др ; Ин-т образования взрослых, Рос. акад. образования. – 2001. – 223 с. Т.3 : Психологические основы образования взрослых, кн. 2: Психологические и нейропсихологические основы обучения взрослых / В. Д. Еремеева, А. И. Канатов ; Ин-т образования взрослых, Рос. акад. образования. – 2000. – 111 с. Т.4 : Технологии обучения взрослых в различных образовательных системах, кн. 2: Проектирование новых институциональных форм образования педагогов / Л. А. Выговский, М. Б. Есаулова, Л. Н. Лесохина и др ; Ин-т образования взрослых, Рос. акад. образования. – 2000. – 199 с.

35. Олесницкий М. Полный курс педагогики: руководство для занимающихся воспитанием и обучением. Вып. 1: Теория воспитания / М. Олесницкий. – 2-е изд. – К., 1885. – 341 с.

36. Онушкин В. Г. Образование взрослых: междисциплинарный словарь терминологии / В. Г. Онушкин, Е. И. Огарев; Рос. акад. образования, Ин-т образования взрослых. – СПб:Воронеж : Б.и., 1995. – 231 с.

37. Основы андрагогики / под ред. И. А. Колесниковой. – М.: АСАДЕМА, 2007.

38. Основы андрагогики: терминологический словарь-справочник для студентов социально-гуманитарных специальностей / сост. В. В. Маслова. – Мариуполь, 2004. – 19 с.

39. Подобед В. И. Системное управление образованием взрослых : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.01 / В. И. Подобед; Ин-т образования взрослых Рос. акад. образования. – Ярославль, 2000. – 38 с.

40. Полякова М.В. Особенности образования взрослых : [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://unos.urogo.ru/konf/2005/obrazov/27>

41. Протасова Н. Г. Теоретико-методичні основи функціонування післядипломної освіти педагогів в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / Н. Г. Протасова. – К., 1999. – 33 с.

42. Професійна освіта: словник: навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. – 380 с.

43. Пуцов В. Теоретичні основи розвитку післядипломної освіти як невід'ємної складової неперервної освіти / В.Пуцов // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – №2. – С.7–11.

44. Рабочая книга андрагога / под ред. С.Г. Вершловского. – СПб., 2000. – 145 с.

45. Садовский В. Основания общей теории систем: логико-методологический анализ / В. Садовский. – М. : Наука, 1971. – 150 с.

46. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навч.-метод. посіб. / С.О. Сисоєва; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ЕКМО, 2011. – 324 с.

47. Скрипник М. І. Дослідження проблем професіоналізму науково-педагогічних працівників у андрагогіці / М. І. Скрипник // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. / Гол. ред.. В.С.Пазенок. – К: КУТЕП, 2013. – Випуск 15. – 305 с. – С. 165 – 177. (Серія: «Філософські науки»).

48. Сорочан Т. Професійна діяльність андрагогів : сучасний погляд / Т. Сорочан // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2008. – №4. – С. 27–32.
49. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: Підручник для науковця / Ю. П. Сурмін. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. – 302 с.
50. Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання, багатство, сила / Е. Тоффлер. – Х., 2003. – 89 с.
51. Юнацкевич Р. И. Теория образования взрослых: становление, проблемы, задачи: монография / Р. И. Юнацкевич. - СПб.: ИОВ ПАНИ, 2009 – 90 с.
52. Continuity, consolidation and change // Towards a European era of vocational education and training. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. – VI. – 149 p. – Режим доступа : http://www.cedefop.europa.eu/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/528/3055_en.pdf
53. Knowles M. S. The Modern Practice of Adult Education From Pedagogy to Andragogy [Text] / M. S. Knowles. – Chicago, 1980. – 273 p.
54. Knowles, M.S., Holton, E.E., Swanson, R.A. The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development. 6th edition. London, New York: ELSEVIER Butterworth Heinemann, 2005. – 378 p.

Інформаційні ресурси

1. [Бим-Бад Б. М. Методология и методика исследовательской работы: программа курса](http://eknigi.org/Наука и учеба/...-osnovy-andragogiki.html) Рабочая программа : [электронный ресурс]. – Режим доступа: eknigi.org/Наука и учеба/...-osnovy-andragogiki.html
2. Змеёв С.И. Андрагогика: основы теории и технологии обучения взрослых [Электронный ресурс] / С. И. Змеёв. - Москва : Per Se, 2007. - 272 с. – Режим доступа: <http://www.biblioclub.ru/book/86329/>
3. Иванищева Н. А. Андрагогические концепции в цикле гуманитарных дисциплин высшей школы // Известия РГПУ им. А.И. Герцена. – 2011. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/andragogicheskie-kontseptsii-v-tsikle-gumanitarnyh-distiplin-vysshey-shkoly>
4. Как цитировать в курсовых и дипломных работах, а также в научных публикациях материалы электронной библиотеки : [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://doc-style.ru/SPR/?id=1.22>
5. Колесникова И.А. (ред.) Основы андрагогики //Режим доступа eknigi.org/Наука и учеба/...-osnovy-andragogiki.html
6. Марон А.Е. Развитие андрагогики как области профессионально-педагогического знания и социальной практики : [электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.raop.ru/content/otdelenie_professionalnogo_obrazovaniya, 2009
7. Салімов Р. М. Погодження термінології в галузі післядипломної освіти як необхідний етап інтеграції до європейської системи освіти [Електронний ресурс] / Р. М. Салімов, О. М. Савінов. – Режим доступа : <http://ipn.nau.edu.ua/content/view/199/94/lang,ua/>
8. Continuity, consolidation and change // Towards a European era of vocational education and training. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European

Communities, 2009. – VI. – 149 p. – Режим доступа : http://www.cedefop.europa.eu/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/528/3055_en.pdf

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

М. І. Скрипник

**ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА-
ДОСЛІДНИКА:
КРОК ЗА КРОКОМ**

Навчальна програма освітньо-наукової підготовки доктора філософії зі
спеціалізацією в теорії та методиці професійної освіти
за педагогічною галуззю науки
Шифр 13.00.04

Київ – 2014

Навчальна програма «Підготовка педагога-дослідника: крок за кроком» для здобувачів і аспірантів за освітньо-науковою програмою підготовки доктора філософії зі спеціалізацією 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти за педагогічною галуззю науки.

Розробники: **М. І. Скрипник** – кандидат педагогічних наук, доцент, за участю членів тимчасової дослідницької групи під науковим керівництвом **Є. Р. Чернишової**, доктора педагогічних наук, професора

Вступ

Програма вивчення елективної вибіркової дисципліни «Підготовка педагога-дослідника: крок за кроком» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки аспірантів, здобувачів, науково-педагогічних працівників за освітньо-науковою програмою підготовки доктора філософії зі спеціалізацією 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти за педагогічною галуззю науки. **Предметом вивчення дисципліни** є технологія дослідно-експериментальної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі (далі – ЗНЗ) та практичні аспекти професійної діяльності педагога-дослідника з планування, організації та узагальнення дослідно-експериментальної роботи в сучасній школі.

Міждисциплінарні зв'язки: «Історія підготовки наукових, науково-педагогічних працівників України та тенденції розвитку»; «Відкриті системи освіти та праксеологічні засади впровадження змісту навчання»; «Методологія педагогічного дослідження та практичної андрагогіки», «Аксіологічний підхід у післядипломній освіті та науковий етос»; «Наука як професія: формування інтелектуального потенціалу науково-педагогічних кадрів»; «Теорія порівняльної післядипломної освіти»; «Школа молодого науковця»; «Розвиток науково-дослідницької діяльності вченого у технології Т-менеджменту».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Потенціал дослідно-експериментальних практик у загальноосвітніх навчальних закладах
2. Розроблення програми дослідно-експериментальної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі: крок за кроком.
3. Мовно-фахові компетенції молодого дослідника в узагальненні результатів експериментальної роботи

1. Мета та завдання елективної варіативної дисципліни

1.1. Метою викладання елективної варіативної дисципліни «Підготовка педагога-дослідника: крок за кроком» є формування у педагогів-дослідників системи методологічних знань, умінь і навичок із організації дослідно-експериментальної роботи в ЗНЗ; оволодіння молодими дослідниками мовно-фаховими компетенціями в узагальненні результатів експериментальної роботи.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Підготовка педагога-дослідника: крок за кроком» є:

- систематизація понять «перспективний педагогічний досвід», «дослідно-пошукова робота» та «дослідно-експериментальна робота»;
- освоєння технології розроблення програми дослідно-експериментальної роботи у ЗНЗ;
- освоєння вимог до оформлення основних результатів дослідно-експериментальної роботи в ЗНЗ;
- формування умінь оформляти та репрезентувати основні результати наукової роботи.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі, аспіранти повинні

ЗНАТИ:

- цінності наукової діяльності;
- роль і місце науково–дослідної роботи в сучасній школі;
- специфіку понять «перспективний педагогічний досвід», «дослідно-пошукова робота» та «дослідно-експериментальна робота»;
- критерії перспективного педагогічного досвіду;
- ознаки педагогічного експерименту;
- нормативно-правову базу управління дослідно-експериментальною роботою;
- види нових результатів педагогічного дослідження та їх характеристику: педагогічні факти; педагогічні поняття; відомі наукові поняття у контексті нових істотних ознак; закономірності, причинно-наслідкові зв'язки; способи діяльності (педагогічної, управлінської, дослідницької тощо); концепція як теоретична основа розв'язання важливого практичного завдання; теорія, що пояснює сутність і прогнозує розвиток складних процесів у сфері освіти (виховання);
- характеристику розділів програми дослідження (методологічний; процедурний);
- технологію роботи над методологічним розділом програми дослідження;
- порядок організації та проведення дослідно-експериментальної роботи;
- алгоритм визначення актуальних педагогічних проблем;
- вимоги до вибору теми дослідно-експериментальної роботи;
- правила формулювання теми дослідно-експериментальної роботи;
- вимоги до визначення об'єкта і предмета, цілей та завдань педагогічного дослідження;
- особливості обґрунтування задуму та гіпотези;
- критерії успішності та фактори ризику дослідно-експериментальної роботи;
- вимоги до особистості науковця;
- специфіку наукового діалогу;
- основні соціальні фактори впливу на формування української мовної особистості педагога-дослідника;
- підстилі наукового стилю, його жанри та вимоги до оформлення основних жанрових різновидів;
- правила мовного оформлення результатів наукової роботи;
- специфіку окремих видів наукових публікацій (наукової статті, навчальної книги, методичні рекомендації);
- вимоги до наукового повідомлення;
- правила комп'ютерної презентації наукового виступу.

ВМІТИ:

- формулювати: наукову проблему, тему дослідно-експериментальної роботи, термінологічний апарат дослідження;
- інтерпретувати поняття «перспективний педагогічний досвід», «дослідно-пошукова робота» та «дослідно-експериментальна робота»;

- визначати: цінності наукової діяльності; роль і місце науково–дослідної роботи в сучасній школі; критерії перспективного педагогічного досвіду; ознаки педагогічного експерименту; види нових результатів педагогічного дослідження; критерії успішності та фактори ризику дослідно-експериментальної роботи; вимоги до особистості науковця; специфіку наукового діалогу; підстилі наукового стилю, його жанри та вимоги до оформлення основних жанрових різновидів; специфіку окремих видів наукових публікацій (наукової статті, навчальної книги, методичні рекомендації); вимоги до наукового повідомлення;
- обґрунтовувати: тему дослідно-експериментальної роботи, об'єкт і предмет, мету та завдання, задум та гіпотезу педагогічного дослідження;
- аналізувати: нормативно-правову базу управління дослідно-експериментальною роботою; розділи програми дослідження (методологічний; процедурний);
- класифікувати: традиційні стильові ознаки наукової мови; мовні недоліки наукових робіт;
- застосовувати: різні педагогічні теорії в практиці; технології дослідно-експериментальної роботи, технології розролення окремих видів наукових публікацій (методичні рекомендації, стаття, навчальна книга);
- розробляти: програму дослідно-експериментальної роботи в ЗНЗ;
- системно організовувати простір наукової комунікації в педагогічній діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 години /1 кредит ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Потенціал дослідно-експериментальних практик у загальноосвітніх навчальних закладах

Тема 1. Перспективний педагогічний досвід, дослідно-пошукова та дослідно-експериментальна робота в соціокультурній парадигмі XXI ст.

Тема 2. Нові результати педагогічного дослідження.

Тема 3. Програма педагогічного дослідження.

Тема 4. Порядок організації та проведення дослідно-експериментальної роботи.

Змістовий модуль 2. Розроблення програми дослідно-експериментальної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі: крок за кроком

Тема 5. Методологія формулювання педагогічних проблем.

Тема 6. Науковий апарат дослідження.

Тема 7. Критерії успішності та фактори ризику дослідно-експериментальної роботи.

Змістовий модуль 3. Мовно–фахові компетенції молодого дослідника в узагальненні результатів експериментальної роботи

Тема 8. Мовна особистість науковця.

Тема 9. Підстилі наукового стилю.

Тема 10. Мовне оформлення результатів наукової роботи.

Тема 11. Вимоги до окремих видів наукових публікацій.

Тема 12. Наукове повідомлення.

3. Рекомендована література

1. Білоус М. Екологія українського слова. Практичний словник–довідник / М. Білоус, О. Сербенська. – Львів : Вид. центр ЛНУ імені Франка, 2005. – 88 с.
2. Ботвина Н. В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови : навч. посіб. / Н. В. Ботвина. – К. : Артк, 1998. – 190 с.
3. Введение в научное исследование по педагогике: Учеб. пособие / Ю. К. Бабанский, В. И. Журавлев, В. К. Розов и др. / Под ред. В. И. Журавлева. – М.: Просвещение, 1988.
4. Вопросы методологии в педагогике и педагогическом образовании: сборник научных статей. – СПб. – Тюмень: Учреждение РАО ИПО – ТОГИРРО, 2011- 140 с.
5. Гончаренко С. У. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі / С. У. Гончаренко. – Київ: Вища школа, 2003. – 323 с.
6. Давыдов В. П. Методология и методика психолого-педагогического исследования / В. П. Давыдов, П. И. Образцов, А. И. Уман. – М. : Логос, 2006. – 128 с.
7. Загвязинский В. И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования. – 2-е изд.: М.: Академия, 2005. – 208 с.
8. Загвязинский В. И., Поташник М. М. Как учителю подготовить и провести эксперимент: Методическое пособие. – М.: Педагогическое общество России, 2004. – 144 с. (Серия: [Образование XXI в.](#))
9. Кловак Г. Т. Педагогіка наукової школи : навч.-метод. посіб. / Г. Т. Кловак. – Чернігів : Чернігівський державний центр науково-технічної і економічної інформації, 2004. – 208 с.
10. Кожухова Т. В. Основи психолого-педагогічного дослідження. – Харків: вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2002. – 240 с.
11. Колесников, А.С. Тезаурус педагогического образования. Т.1.: Философия и методология образования: компаративный аспект /А.С. Колесников; под общ. ред. И.И. Соколовой. – СПб.: ФГНУ ИПООВ РАО, 2012. – 166 с.
12. Коновалова Н.Д. Повышение профессиональной компетенции учителя через исследовательскую деятельность [Электронный ресурс] / URL: <http://www.profistart.ru/ps/blog/19522.html>
13. Котюрова М. П. Культура научной речи: Текст и его редактирование : учеб. пособие / Котюрова М. П. – Пермь, 2005. – 125 с.
14. Методология исследования в профессиональном педагогическом образовании: сб. материалов / под общ. ред. И.И. Соколовой. – СПб.: ФГНУ ИПООВ РАО, 2013.
15. Михайлова О. Г. Українське наукове мовлення. Лексичні та граматичні особливості : навч. посіб. / Михайлова О. Г., Сидоренко А. А., Сухопар В. Ф.– Х., 2000. – 97 с.
16. Образование и педагогика. Тезаурус. – ИНИНФО-2006. – [WWW document]. http://www.mgopu.ru/ininfo/r1_thesaurus.htm (20 січня 2007 р.).
17. Овчинникова Е.Г. Обучение учителей планированию опытно-экспериментальной работы: Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : Москва.1998. – 209 с.
18. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навч. посіб. / Г. С. Онуфрієнко. – К. : «Центр навчальної літератури», 2006. – 312 с

19. Педагогическое образование: современные проблемы, концепции, теории и практика: сб. науч. ст. / под общ. ред. И.И. Соколовой. – СПб.: Учреждение РАО ИПО, 2010. – 492 с.
20. Практичний словничок нормативних висловів / Упоряд. А. Сербенська. – Львів : НТШ, 2002. – 35с.
21. Сербенська О. Культура усного мовлення : практикум : навч. посіб. / О. Сербенська. – К. : Центр навч. літератури, 2004. – 216 с.
22. Синельникова Л. Н. Современный научный дискурс (рассуждения с пристрастием). [Электронный ресурс] – Режим доступа: <<http://russia.org.ua/fair/forumruss/reports/3e4b8b54cb15f/>>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
23. Струганець Л. Культура мови. Словник термінів / Л. Струганець. – Тернопіль : Навч. книга – Богдан. – 2000. – 87 с.
24. Українська мова: Енциклопедія / НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови / В. М. Русанівський (голова ред. кол.). – 2. вид., випр. і доп. – К. : Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
25. Українсько-російський словник наукової термінології /за заг. ред. Л. О. Симоненко. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун» , 2004. – 416 с.
26. Успешный педагог: монография / О. Б. Даутова, С. Ф. Касаткин, Н. П. Колесник, А. С.. Мищенко, Л. Г. Панфилова, Н. М. Полетаева, Н. В. Циммерман ; под. общ. ред. И. И. Соколовой, О. Б Даутовой – СПб.: ФГНУ ИПООВ РАО, 2013. – 112 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА-
ДОСЛІДНИКА:
КРОК ЗА КРОКОМ»**

Робоча програма освітньо-наукової підготовки доктора філософії зі
спеціалізацією в теорії та методиці професійної освіти
за педагогічною галуззю науки
Шифр 13.00.04

Київ – 2014

Робоча програма «Підготовка педагога-дослідника: крок за кроком» для здобувачів і аспірантів за освітньо-науковою програмою підготовки доктора філософії зі спеціалізацією 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти за педагогічною галуззю науки.

Розробники: **М.І. Скрипник** – кандидат педагогічних наук, доцент, за участю членів тимчасової дослідницької групи під науковим керівництвом Є. Р. Чернишової, доктора педагогічних наук, професора

©Скрипник М. І., 2014 рік

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>	<i>Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</i>
Кількість кредитів – 1	Галузь науки – педагогічна
Модулів – 3	Освітньо-наукова програма підготовки доктора філософії зі спеціалізацією в теорії та методиці професійної освіти за педагогічною галуззю науки Шифр 13.00.04
Змістових модулів – 3	
Індивідуальне науково-дослідне завдання	
Загальна кількість годин – 30	
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: 7, 8 за НРК

2. Мета та завдання елективної варіативної дисципліни

Мета – формування у педагогів-дослідників системи методологічних знань, умінь і навичок із організації дослідно-експериментальної роботи в ЗНЗ; оволодіння молодими дослідниками мовно-фаховими компетенціями в узагальненні результатів експериментальної роботи.

Завдання:

систематизація понять «перспективний педагогічний досвід», «дослідно-пошукова робота» та «дослідно-експериментальна робота»;

освоєння технології розроблення програми дослідно-експериментальної роботи у ЗНЗ;

освоєння вимог до оформлення основних результатів дослідно-експериментальної роботи в ЗНЗ;

формування умінь оформляти та репрезентувати основні результати наукової роботи.

У результаті вивчення елективної варіативної дисципліни здобувач, аспірант повинен **знати**:

- цінності наукової діяльності;
- роль і місце науково-дослідної роботи в сучасній школі;

- специфіку понять «перспективний педагогічний досвід», «дослідно-пошукова робота» та «дослідно-експериментальна робота»;
- критерії перспективного педагогічного досвіду;
- ознаки педагогічного експерименту;
- нормативно-правову базу управління дослідно-експериментальною роботою;
- види нових результатів педагогічного дослідження та їх характеристику: педагогічні факти; педагогічні поняття; відомі наукові поняття у контексті нових істотних ознак; закономірності, причинно-наслідкові зв'язки; способи діяльності (педагогічної, управлінської, дослідницької тощо); концепція як теоретична основа розв'язання важливого практичного завдання; теорія, що пояснює сутність і прогнозує розвиток складних процесів у сфері освіти (виховання);
- характеристику розділів програми дослідження (методологічний; процедурний);
- технологію роботи над методологічним розділом програми дослідження;
- порядок організації та проведення дослідно-експериментальної роботи;
- алгоритм визначення актуальних педагогічних проблем;
- вимоги до вибору теми дослідно-експериментальної роботи;
- правила формулювання теми дослідно-експериментальної роботи;
- вимоги до визначення об'єкта і предмета, цілей та завдань педагогічного дослідження;
- особливості обґрунтування задуму та гіпотези;
- критерії успішності та фактори ризику дослідно-експериментальної роботи;
- вимоги до особистості науковця;
- специфіку наукового діалогу;
- основні соціальні фактори впливу на формування української мовної особистості педагога-дослідника;
- підстилі наукового стилю, його жанри та вимоги до оформлення основних жанрових різновидів;
- правила мовного оформлення результатів наукової роботи;
- специфіку окремих видів наукових публікацій (наукової статті, навчальної книги, методичні рекомендації);
- вимоги до наукового повідомлення;
- правила комп'ютерної презентації наукового виступу.

вміти:

- формулювати: наукову проблему, тему дослідно-експериментальної роботи, термінологічний апарат дослідження;
- інтерпретувати поняття «перспективний педагогічний досвід», «дослідно-пошукова робота» та «дослідно-експериментальна робота»;
- визначати: цінності наукової діяльності; роль і місце науково–дослідної роботи в сучасній школі; критерії перспективного педагогічного досвіду; ознаки педагогічного експерименту; види нових результатів педагогічного дослідження;

критерії успішності та фактори ризику дослідно-експериментальної роботи; вимоги до особистості науковця; специфіку наукового діалогу; підстилі наукового стилю, його жанри та вимоги до оформлення основних жанрових різновидів; специфіку окремих видів наукових публікацій (наукової статті, навчальної книги, методичні рекомендації); вимоги до наукового повідомлення;

– обґрунтовувати: тему дослідно-експериментальної роботи, об'єкт і предмет, мету та завдання, задум та гіпотезу педагогічного дослідження;

– аналізувати: нормативно-правову базу управління дослідно-експериментальною роботою; розділи програми дослідження (методологічний; процедурний);

– класифікувати: традиційні стильові ознаки наукової мови; мовні недоліки наукових робіт;

– застосовувати: різні педагогічні теорії в практиці; технології дослідно-експериментальної роботи, технології розролення окремих видів наукових публікацій (методичні рекомендації, стаття, навчальна книга);

- розробляти: програму дослідно-експериментальної роботи в ЗНЗ;

- системно організовувати простір наукової комунікації в педагогічній діяльності.

3. Програма елективної вибіркової дисципліни

Змістовий модуль 1. Потенціал дослідно-експериментальних практик у загальноосвітніх навчальних закладах

Тема 1. Перспективний педагогічний досвід, дослідно-пошукова та дослідно-експериментальна робота в соціокультурній парадигмі ХХІ ст.

– Пріоритети початку третього тисячоліття. Наука як феномен культури. Цінності наукової діяльності.

– Роль і місце науково–дослідної роботи в сучасній школі.

– Критерії перспективного педагогічного досвіду.

– Дослідно-пошукова робота педагога.

– Дослідно-експериментальна робота в ЗНЗ. Якісні зміни в науково–дослідній роботі педагога.

– Наука як вища форма інтелектуальної самореалізації особистості. Культурологічний, антропоцентричний підходи до науково–дослідницької діяльності.

– Ознаки педагогічного експерименту.

– Нормативно-правова база управління дослідно-експериментальною роботою.

Тема 2. Нові результати педагогічного дослідження

– Види нових результатів педагогічного дослідження та їх характеристика:

a) педагогічні факти;

b) педагогічні поняття;

c) відомі наукові поняття у контексті нових істотних ознак;

d) закономірності, причинно-наслідкові зв'язки;

e) способи діяльності (педагогічної, управлінської, дослідницької тощо);

f) концепція як теоретична основа розв'язання важливого практичного завдання;

g) теорія, що пояснює сутність і прогнозує розвиток складних процесів у сфері освіти (виховання).

Тема 3. Програма педагогічного дослідження

– Розділи програми дослідження:

a) методологічний – обґрунтування актуальності теми, формулювання проблеми, визначення об'єкта і предмета, мети і завдань дослідження, формулювання основних понять (категоріального апарату), попередній системний аналіз об'єкта дослідження та формулювання робочої гіпотези);

b) процедурний – стратегічний план дослідження, а також план та основні процедури відбору й аналізу первинних даних.

– Технологія роботи над методологічним розділом програми дослідження:

a) обґрунтування актуальності;

b) формулювання проблеми дослідження;

c) обґрунтування об'єкта дослідження;

d) визначення предмета дослідження;

e) обґрунтування мети дослідження (уявлення про результати);

f) визначення завдань дослідження;

g) обґрунтування гіпотези.

– Технологія роботи над процедурним розділом програми:

a) розроблення стратегічного плану дослідження;

b) розроблення плану та основних процедур відбору й аналізу первинних даних.

Тема 4. Порядок організації та проведення дослідно-експериментальної роботи

– Характеристика етапів організації та проведення дослідно-експериментальної роботи:

a) підготовчий (постановка проблеми);

b) вихідна діагностика, збір інформації;

c) моделювання і проектування;

d) проведення дослідно-експериментальної роботи у ЗНЗ;

e) підсумкове діагностування;

f) завершальний.

Змістовий модуль 2. Розроблення програми дослідно-експериментальної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі: крок за кроком

Тема 5. Методологія формулювання педагогічної проблеми

– Визначення практичних труднощів у педагогічній діяльності.

– Опрацювання науково-методичної, психолого-педагогічної літератури.

– Класифікація педагогічних проблем.

– Алгоритм визначення актуальних педагогічних проблем:

a) переконатися в наявності проблеми (з'ясувати достовірність показників, що фіксують проблему; наявність конкретних фактів, підтверджених

документально, наприклад, аналізування контрольних зрізів, моніторингового дослідження тощо);

b) виокремити найважливіші факти, що відображають суть педагогічної проблеми;

c) визначити складові проблемної ситуації, які є інформативними під час розгляду проблеми (наприклад, результати моніторингового дослідження якості викладання конкретного предмета);

d) виокремити у проблемній ситуації основні та допоміжні компоненти для з'ясування основного напрямку дослідницького аналізу;

e) проаналізувати розв'язання аналогічних проблем, які виникають у подібних ситуаціях, в інших навчальних закладах (опрацювати психолого-педагогічну та методичну літературу, проконсультуватися з фахівцями) тощо;

f) визначити важливість проблеми — наявність чи відсутність затрат часу або фінансів, відповідність критеріям досягнення результатів у навчальній, спортивній, творчо-дослідницькій сферах (залежно від типу і спрямованості освітнього закладу або напрямку, що вивчають), а також відповідність допоміжним критеріям (здоров'я; психологічного комфорту; соціальної адаптації);

g) з'ясувати тимчасові межі педагогічної проблеми, періодичність її проявів і прогресування;

h) сформулювати педагогічну проблему.

Тема 6. Науковий апарат дослідження

– Вимоги до вибору теми дослідно-експериментальної роботи (актуальність; важливість для теорії та практики; перспективність; проблемність; відповідність сучасним концепціям розвитку суспільства та людини; досвід і зацікавленість дослідника).

– Правила формулювання теми дослідно-експериментальної роботи.

– Визначення об'єкта і предмета, цілей та завдань педагогічного дослідження.

– Обґрунтування задуму та гіпотези, контр-гіпотези.

– Класифікація гіпотез:

a) причинно-наслідкові (припущення про те, що певне явище є причиною появи іншого);

b) статистичні (припущення про те, що явища знаходяться у певних кількісних взаємозв'язках);

c) віртуальні (припущення про саму можливість існування явища).

– Конструювання та реалізація методики перевірки гіпотези.

Тема 7. Критерії успішності та фактори ризику дослідно-експериментальної роботи

– Критерій оцінки динаміки і результатів педагогічного експерименту (актуальність; наукова обґрунтованість; новизна; практична спрямованість; ресурсне забезпечення).

– Критерій успішності протікання перетворень (нормативно-правове та ресурсне забезпечення; ступінь мотиваційної готовності; ефективність заходів;

психологічна комфортність учасників; динаміка просування до запланованих результатів).

– Критерій досягнення (результативності) основної діяльності: навчальної, спортивної, творчо-дослідницької (залежно від типу і спрямованості освітнього закладу або напрямку, що вивчається). Підкритерії: рівень розвитку; вихованості; здоров'я; психологічного комфорту; соціальної адаптації або готовності жити у відкритому суспільстві.

– З'ясування проблем проектування дослідно-експериментальної роботи в ЗНЗ:

а) відсутність ініціативного колективу (група як тимчасове явище, а не реальні учасники);

б) неможливість залучення до роботи над програмою експерименту незацікавлених педагогів;

в) неознайомленість або фрагментарна ознайомленість авторів проекту із ситуацією в загальноосвітньому навчальному закладі, регіоні, країні з визначеної теми;

г) необізнаність із теоретичною базою роботи педагогів;

д) за можливої небезпеки негативного перебігу експерименту чи втрати актуальності теми для освітньої установи, з'ясування іншої проблеми та переключення на іншу тему;

е) невміння педагогів трактувати негативний результат експерименту як позитивний, адже він застерігає інших педагогів від неправильного шляху.

– Методологічні помилки в педагогічних дослідженнях, їх класифікація за видами:

а) дослідницьких дій і процедур (помилки: конструювання дослідницького апарату, гіпотез і прогнозів, аналізу й висновків, аргументації та інтерпретації, систематизації та класифікації тощо);

б) наукових норм або норм наукової діяльності (логічні, етичні, фактичні (фактологічні), текстові (текстуальні)).

Змістовий модуль 3. Мовно-фахові компетенції молодого дослідника в узагальненні результатів експериментальної роботи

Тема 8. Мовна особистість науковця

– Концепція «людини культури» М.Бахтіна. Вимоги до особистості науковця: наукова послідовність, інтелектуальна незалежність, наукова одержимість, наполегливість, нестандартність мислення, антипатія до догматизму і суб'єктивізму, наукова скромність, наукова коректність, стриманість, терпимість, комунікабельність, критично-рефлексивний стиль наукового мислення, наукова дисципліна, наукова толерантність.

– Авторське право. Наукова сумлінність і етика вченого.

– Особливості індивідуального стилю науковця та наукова позиція педагога-дослідника.

– Науковий діалог. Діалогова позиція наукового наставника. Роль ученого-наставника у формуванні мовної особистості молодого дослідника.

– Основні соціальні фактори впливу на формування української мовної особистості педагога-дослідника.

– Вияв рівнів мовної культури науковця (рівня мовної правильності, інтеріоризації, мовної насиченості, адекватного вибору, володіння фаховою метамовою (за класифікацією Л.І.Мацько).

– Мовно-фахові компетенції молодого дослідника:

a) Мовнокомунікативна компетенція молодого дослідника як сукупність особистісних властивостей, мовних знань і вмінь, рис мовця, що складають прагматикон, комунікативних потреб, настанов, професійно-комунікативних умінь особистості спілкуватися в типових умовах професійної діяльності.

b) Мовнотермінологічна компетенція. Іномовна комунікативна компетенція як комплекс умінь і знань особистості, що забезпечує повноцінну взаємодію з іншими суб'єктами у процесі наукового спілкування іноземною мовою.

c) Дослідницька компетенція як сукупність умінь виконувати пошукове, наукове, експериментальне дослідження.

d) Складові дослідницької компетенції:

– Мовно-інформаційна компетенція дослідника. Словники, довідникові матеріали, бібліотека фахової літератури – невід'ємна складова професійного кола майбутнього дослідника. Робота з інформаційно-пошуковими системами і каталогами бібліотек. Продуктивність сприйняття, осмислення інформації.

– Лексикографічна компетенція як сукупність загальних і спеціальних теоретичних знань, умінь і навичок роботи зі словниково-довідковими виданнями з науково-дослідною метою. Електронна енциклопедична і словникова література. Інтегрована лексикографічна система «Словники України» Українського мовно-інформаційного фонду.

Тема 9. Підстилі наукового стилю

– Традиційна класифікація підстилів та їх жанрові різновиди.

– Власне науковий підстиль, його жанри, вимоги до:

a) наукової статті,

b) наукової монографії,

c) кваліфікаційної роботи (курсової, дипломної, магістерської),

d) дисертації,

e) доповіді,

f) тез;

– Науково-популярний підстиль і його жанри.

– Навчально-науковий підстиль, його жанри, вимоги до:

a) лекції,

b) навчально-методичних видань (підручник, посібник, навчально-методичний збірник, конспект, хрестоматія тощо).

– Науково-діловий підстиль, його жанри, вимоги:

a) технічна документація (контракти та інструкції, резюме, повідомлення про дослід, інструкція, науковий звіт, аналітична записка, службовий лист, устав, положення).

– Науково-інформативний підстиль, його жанри, вимоги:

a) реферат, реферативний огляд, анотація, патентний опис.

– Науково–довідковий підстиль, його жанри, вимоги:

a) словники, довідники, каталоги,

b) термінологічний словник,

c) наукова замітка, наукова рецензія, відгук,

d) науковий огляд, науковий портрет, наукова біографія та ін.

– Традиційні стильові ознаки наукової мови (абстрагованість, інформаційна насиченість, ясність і об'єктивність викладу, конкретність, логічна послідовність, монологічний характер викладу, діалогічність, лінійність, точність і однозначність, лаконічність, доказовість, переконливість, аналіз, синтез, аргументованість, нейтральність, безособовість тощо).

– Образність та експресивність у науковому стилі.

Тема 10. Мовне оформлення результатів наукової роботи

– План наукового тексту. Типи планів. Принципи складання плану наукового тексту: членування тексту на смислові блоки; визначення основної думки кожного виділеного смислового блоку; формулювання пунктів плану. Графічна культура оформлення плану. План розгорнутого змісту наукового тексту і його композиційні блоки: вступ, основна частина, висновки. План згорнутого (стисло) змісту наукового тексту і його композиційні блоки: заголовок, анотація, зміст.

– Заголовок наукового тексту. Можливі варіанти заголовків (у вигляді питання, окличного, розповідного речення). Вимоги до заголовка: відповідність означеній проблемі, лаконічність, однозначність, конкретність. Номінативна, інформативна, експресивно–апелятивна функції заголовка.

– Узгодження назви і змісту розділів з темою дослідження. Змістова насиченість і змістова коректність наукової інформації в основній частині. Збереження концептуальної ідеї дослідження. Логіка переходів від одного параграфа до наступного.

– Стилістична одноманітність формулювань.

– Дотримання принципу авторської скромності.

– Перевірка «чорнового» варіанту тексту наукової роботи: уточнення, доповнення, редагування.

– Посилання як сукупність бібліографічних відомостей про цитовану працю. Роль посилань у тексті, їх кількість і потреба. Вимоги до посилань. Цитування. Види цитат: цитати–тези або докази; цитати-аргументи. Загальні вимоги до цитування. Цитування зпершоджерел. «Непряме» цитування. Типові помилки при цитуванні. «Некоректне цитування» з наукових джерел. Компіляція і плагіат. Мовні кліше при цитуванні наукових джерел.

– Умовні позначення. Скорочення.

– Оформлення прізвищ та ініціалів у науковому тексті та у списку використаних джерел. Оформлення списку використаних джерел: у порядку появи посилань у тексті; в алфавітному порядку. Оформлення електронних джерел інформації.

– Мовні недоліки наукових робіт. Причини мовних огріхів. «Екологія» наукової мови (О.Сербенська).

Тема 11. Вимоги до окремих видів наукових публікацій

– Наукова стаття як один із видів наукових публікацій. Вимоги до змісту, форми, мови наукової статті. Основні компоненти наукової статті. Обсяг наукової статті. Види наукової статті: за змістом, читацьким призначенням, кількістю авторів. Методи написання статті: конструктивно–синтетичний; критико–аналітичний. Етапи роботи над науковою статтею, визначення мети написання статті. Відображення ключових слів назви в науковому тексті. Межі теми й обсяги наукової інформації у статті. План статті. Концептуальна інформація у вступі та у висновках. Аналіз наукового тексту. Критична оцінка результатів роботи. Компоненти вступу: постановка проблеми, її актуальність; науково-практичне значення того, що досліджуватиметься в основній частині, методи дослідження, джерельна база; аналіз останніх публікацій, в яких започатковано розв'язання означеної проблеми і на які спирається автор; виділення питань, яким присвячується стаття; формулювання мети і завдання статті. Основні тези-відповіді на завдання статті. Визначення використовуваних у статті термінів. Основна частина статті: повне обґрунтування отриманих результатів. Висновки статті: узгодженість між назвою, метою, завданнями і висновками. Досягнення мети статті. Перспективи наступних розвідок з питань, що розглядаються. Самоконтроль виконаної роботи на змістовому, логічному, мовностилістичному рівнях. Цитування у статті. Мовні кліше в науковій статті: для передачі мотивації актуальності теми і важливості дослідження; розгляду історії та сучасного стану розробки питання в науковій літературі; формулювання мети і завдань, викладу суті дослідження. Лексико–граматичні конструкції для оформлення власного бачення проблеми. Мовні засоби для передачі впевненості, критики, незгоди, спростування, припущення. Мовні кліше для висновків, пропозицій. Мовні огріхи в науковій статті.

– Навчальна книга: алгоритм створення та характеристика структури. Функції навчальної книги (управління процесом засвоєння змісту освіти; інформаційна; систематизаційна; трансформування; стимулювальна; координаційна; закріплення матеріалу та самоконтроль; раціоналізації; самоосвіти; виховна. Методи викладення: індуктивний; дедуктивний; евристичний; алгоритмічний. Основні вимоги до навчальної книги: точність, послідовність, переконливість; фундаментальність, науковість і доступність викладу матеріалу; цільова спрямованість; системність; добір фактичного матеріалу; безперервність (послідовність) окремих видів підготовки протягом усього терміну навчання. Алгоритм роботи автора над створенням навчальної книги. Структура підручників та навчальних посібників: назва; анотація; зміст (перелік розділів); передмова; вступ; основний текст; післямова; додатки; словник базових та основних понять; література; питання, тести для самоконтролю; предметний, іменний покажчики (апарат для орієнтації в матеріалах книги). Особливості подачі кожного структурного елемента навчальної книги.

– Методичні рекомендації: структура, оцінка якості. Вимоги до оформлення передового педагогічного досвіду.

Тема 12. Наукове повідомлення

- Усна наукова комунікація. Мовні відмінності усної і письмової форм наукового мовлення. Тема як предмет наукової розмови (доповіді, виступу).
- Композиційно–логічна побудова усної наукової доповіді, повідомлення, виступу.
- Основні структурні елементи виступу. Ілюстративний матеріал, сухі факти й цифри «вголос». Етапи підготовки наукового виступу. Іntenція, диспозиція, елокуція, меморія, акція, релаксація. Іntenція (винайдення). Формування задуму, визначення мотивації виступу. Тема, ідея, концепція виступу. Вимоги до назви теми виступу: лаконічність, зрозумілість, конкретність. Мета виступу. Збір, систематизація, критичне осмислення науково–довідкового друкованого й електронного матеріалів. Запис прочитаного. Вимоги до записів. Посилання на літературні джерела. Етапи виступу. Прийоми контакту з аудиторією. Аналіз відповідей на питання аудиторії. Спільне і відмінне в науковій статті та науковому виступі. Недоліки наукових виступів.
- Наукові конференції, наукові дискусії, творчі диспути як апробація результатів експериментального дослідження. Правила коректного ведення дискусії. Наукова полеміка. Коректні полемічні прийоми. Етикет публічного захисту наукової роботи. Мовна поведінка здобувача (виклад змісту, переконання опонентів, висловлення згоди /незгоди, вдячності).
- Комп'ютерна презентація наукового виступу. Комп'ютерний дискурс. Мета і ознаки електронної презентації наукового виступу: поліадресатність; варіативність. Підкреслення, виділення тексту кольором, великими буквами, шрифтами (курсивом, жирним, напівжирним, підкресленим), використання рисунків, фотографій, художніх ілюстрацій. Комунікативні стратегії: стратегія привернення уваги, стратегія інформування. Комунікативне завдання адресата при сприйнятті електронного тексту, розташованого в мережі Інтернет: перехід від пасивного до активного засвоєння наданої в тексті інформації. Інтерактивне спілкування з авторами наукових текстів

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	ла б	ін д	с.р .	л		п	ла б	ін д	с.р	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<i>Змістовий модуль 1. Потенціал дослідно-експериментальних практик у загальноосвітніх навчальних закладах</i>												
Тема Перспективний педагогічний досвід, дослідно-пошукова та дослідно-експериментальна	1.	2	2				2	2				

робота в соціокультурній парадигмі XXI ст.												
Тема 2. Нові результати педагогічного дослідження	4		2			2	4		2			2
Тема 3. Програма педагогічного дослідження	4		2			2	4		2			2
Тема 4. Порядок організації та проведення дослідно-експериментальної роботи	2		2				2		2			
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	<i>12</i>	<i>2</i>	<i>6</i>			<i>4</i>	<i>12</i>	<i>2</i>	<i>6</i>			<i>4</i>
<i>Змістовий модуль 2. Розроблення програми дослідно-експериментальної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі: крок за кроком</i>												
Тема 5. Методологія формулювання педагогічної проблеми	2		2				2		2			
Тема 6. Науковий апарат дослідження	4		2			2	4		2			2
Тема 7. Критерії успішності та фактори ризику дослідно-експериментальної роботи	2		2				2		2			
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	<i>8</i>		<i>6</i>			<i>4</i>	<i>8</i>		<i>6</i>			<i>2</i>
<i>Змістовий модуль 3. Мовно-фахові компетенції молодого дослідника в узагальненні результатів експериментальної роботи</i>												
Тема 8. Мовна особистість науковця	2		2			2			2			
Тема 9. Підстилі наукового стилю	2		2			2			2			
Тема 10. Мовне оформлення результатів наукової роботи	2		2			2			2			
Тема 11. Вимоги до окремих видів наукових публікацій	2		2			2			2			

Тема 12. Наукове повідомлення	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	<i>10</i>	<i>10</i>			2			<i>10</i>				
<i>Усього годин</i>	<i>30</i>	<i>20</i>			8							

Теми практичних занять

Тема 1. Нові результати педагогічного дослідження

1. Результат педагогічного дослідження.
2. Види нових результатів педагогічного дослідження та їх характеристика:
  - a) педагогічні факти;
  - b) педагогічні поняття;
  - c) відомі наукові поняття у контексті нових істотних ознак;
  - d) закономірності, причинно-наслідкові зв'язки;
  - e) способи діяльності (педагогічної, управлінської, дослідницької тощо);
  - f) концепція як теоретична основа розв'язання важливого практичного завдання;
  - g) теорія, що пояснює сутність і прогнозує розвиток складних процесів у сфері освіти (виховання).

Завдання для самоконтролю

1. Визначте поняття «педагогічне дослідження», «види нових результатів педагогічного дослідження», «педагогічні факти», «педагогічні поняття», «педагогічні закономірності», «концепція», «теорія».
  2. Охарактеризуйте види нових результатів педагогічного дослідження.
  3. Підготуйте схему-таблицю (у довільній формі) основних педагогічних теорій.
  4. Визначте основні ідеї «педагогіки співробітництва» та обґрунтуйте установки співробітництва, значущі у вашій практичній діяльності.
  5. Обґрунтуйте основні проблеми вітчизняної педагогічної терміносистеми.
  6. Розкрийте структуру педагогічної теорії та її функції.
- Основна рекомендована література: 3; 4; 5; :4; 5; 6; 7; 8; 10; 17; 26.*

Тема 2. Програма педагогічного дослідження

1. Розділи програми дослідження:
  - a) методологічний – обґрунтування актуальності теми, формулювання проблеми, визначення об'єкта і предмета, мети і завдань дослідження, формулювання основних понять (категоріального апарату), попередній системний аналіз об'єкта дослідження та формулювання робочої гіпотези);
  - b) процедурний – стратегічний план дослідження, а також план та основні процедури відбору й аналізу первинних даних.
2. Технологія роботи над методологічним розділом програми дослідження:
  - a) обґрунтування актуальності;
  - b) формулювання проблеми дослідження;
  - c) обґрунтування об'єкта дослідження;

- d) визначення предмета дослідження;
- e) обґрунтування мети дослідження (уявлення про результати);
- f) визначення завдань дослідження;
- g) обґрунтування гіпотези.

3. Технологія роботи над процедурним розділом програми:

- a) розроблення стратегічного плану дослідження;
- b) розроблення плану та основних процедур відбору й аналізу первинних даних.

Завдання для самоконтролю

1. Визначте поняття «програма педагогічного дослідження», «актуальність дослідження», «проблема дослідження», «об'єкт дослідження», «предмет дослідження», «мета дослідження», «завдання дослідження», «гіпотеза».

2. Порівняйте методологічний та процедурний розділи програми дослідження.

3. Проілюструйте розділи програми педагогічного дослідження на прикладі власного дослідження.

4. Сформулюйте правила формулювання: об'єкта дослідження; предмета дослідження; мети дослідження; завдань дослідження; гіпотези.

Основна рекомендована література: 3; 4; 5; :4; 5; 6; 7; 8; 12; 17.

Тема 3. Порядок організації та проведення дослідно-експериментальної роботи

1. Характеристика етапів організації та проведення дослідно-експериментальної роботи:

- a) підготовчий (постановка проблеми);
- b) вихідна діагностика, збір інформації;
- c) моделювання і проектування;
- d) проведення дослідно-експериментальної роботи у ЗНЗ;
- e) підсумкове діагностування;
- f) завершальний.

2. Основні завдання кожного етапу та його результати.

Завдання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст понять «моделювання», «програмування», «проектування».

2. Визначте зміст роботи, основні завдання та результат підготовчого етапу організації та проведення дослідно-експериментальної роботи.

3. Визначте, якому етапу організації та проведення дослідно-експериментальної роботи властиві такі завдання: з'ясування та усвідомлення труднощів у педагогічній діяльності; опрацювання науково-методичної, психолого-педагогічної літератури; з'ясування актуальних педагогічних проблем, класифікація їх; формулювання актуальних педагогічних проблем; визначення учасників педагогічного експерименту.

4. На якому етапі здійснюється методичний супровід організації та проведення дослідно-експериментальної роботи.

5. У чому різниця між моделлю та проектом? На якому етапі вони розробляються?

6. Розкрийте сутність етапу «Проведення дослідно-експериментальної роботи».

7. Порівняйте підсумкове діагностування та завершальний етап організації та проведення дослідно-експериментальної роботи.

Основна рекомендована література: 3; 4; 5; :4; 5; 6; 7; 8; 12.

Змістовий модуль 2. Розроблення програми дослідно-експериментальної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі: крок за кроком

Тема 5. Методологія формулювання педагогічної проблеми

1. Визначення практичних труднощів у педагогічній діяльності.
2. Опрацювання науково-методичної, психолого-педагогічної літератури.
3. Класифікація педагогічних проблем.
4. Алгоритм визначення актуальних педагогічних проблем:
  - a) переконатися в наявності проблеми (з'ясувати достовірність показників, що фіксують проблему; наявність конкретних фактів, підтверджених документально, наприклад, аналізування контрольних зрізів, моніторингового дослідження тощо);
  - b) виокремити найважливіші факти, що відображають суть педагогічної проблеми;
  - c) визначити складові проблемної ситуації, які є інформативними під час розгляду проблеми (наприклад, результати моніторингового дослідження якості викладання конкретного предмета);
  - d) виокремити у проблемній ситуації основні та допоміжні компоненти для з'ясування основного напрямку дослідницького аналізу;
  - e) проаналізувати розв'язання аналогічних проблем, які виникають у подібних ситуаціях, в інших навчальних закладах (опрацювати психолого-педагогічну та методичну літературу, проконсультуватися з фахівцями) тощо;
  - f) визначити важливість проблеми — наявність чи відсутність затрат часу або фінансів, відповідність критеріям досягнення результатів у навчальній, спортивній, творчо-дослідницькій сферах (залежно від типу і спрямованості освітнього закладу або напрямку, що вивчають), а також відповідність допоміжним критеріям (здоров'я; психологічного комфорту; соціальної адаптації);
  - g) з'ясувати тимчасові межі педагогічної проблеми, періодичність її проявів і прогресування;
  - h) сформулювати педагогічну проблему.

Завдання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст понять «проблема», «проблемна ситуація».
2. Порівняйте поняття «методологія», «метод», «методика».
3. Вкажіть джерела визначення практичних труднощів у педагогічній діяльності.
4. Розкрийте сутність актуальних методичних, педагогічних, соціально-педагогічних, освітньо-валеологічних труднощів, що існують у практиці загальноосвітніх навчальних закладів.

5. Визначте, які проблеми педагогічної культурології практично значущі для експериментального дослідження.

6. Назвіть джерела збору науково-педагогічної інформації та опишіть алгоритм роботи з науково-педагогічною інформацією.

7. Обґрунтуйте актуальні педагогічні проблеми для ЗНЗ та класифікуйте їх за такими параметрами: масштаб, гострота, тип тенденції, швидкість розвитку.

Основна рекомендована література: 3; 4; 5; :4; 5; 6; 7; 8; 12.

Тема 6. Науковий апарат дослідження

1. Вимоги до вибору теми дослідно-експериментальної роботи (актуальність; важливість для теорії та практики; перспективність; проблемність; відповідність сучасним концепціям розвитку суспільства та людини; досвід і зацікавленість дослідника).

2. Правила формулювання теми дослідно-експериментальної роботи.

3. Визначення об'єкта і предмета педагогічного дослідження.

4. Формулювання цілей та завдань педагогічного дослідження.

5. Обґрунтування задуму, гіпотези, контргіпотези.

6. Класифікація гіпотез:

а) причинно-наслідкові (припущення про те, що певне явище є причиною появи іншого);

б) статистичні (припущення про те, що явища перебувають у певних кількісних взаємовідносинах);

в) віртуальні (припущення про саму можливість існування явища).

7. Конструювання та реалізація методики перевірки гіпотези.

Завдання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст понять «правило обсягу гіпотези», «анкетування», «тест», «опитування».

2. Порівняйте поняття «проблема педагогічного дослідження» та «тема педагогічного дослідження».

3. Розкрийте вимоги до вибору теми дослідно-експериментальної роботи.

4. Визначте правила формулювання теми дослідно-експериментальної роботи.

5. На прикладі актуальної педагогічної проблеми – функціонування малокомплектної школи – сформулюйте теми для науково-експериментального дослідження.

6. Обґрунтуйте об'єкт, предмет, мету, завдання, задум та гіпотезу власного педагогічного дослідження.

7. До теми «Моделювання технології навчання в малих різновікових групах у малокомплектній школі» сформулюйте гіпотезу та контргіпотезу. Визначте, до якого виду належать запропоновані гіпотези.

8. Вкажіть шляхи визначення гіпотези.

9. Обґрунтуйте призначення головної та альтернативної гіпотез.

Основна рекомендована література: 3; 4; 5; :4; 5; 6; 7; 8; 12.

Тема 7. Критерії успішності та фактори ризику дослідно-експериментальної роботи

1. Критерій оцінки динаміки і результатів педагогічного експерименту.
2. Критерій успішності перебігу перетворень.
3. Критерій досягнення (результативності) основної діяльності.
4. Проблеми проектування дослідно-експериментальної роботи в ЗНЗ:
5. Методологічні помилки в педагогічних дослідженнях, їх класифікація за видами:
  - a) дослідницьких дій і процедур (помилки: конструювання дослідницького апарату, гіпотез і прогнозів, аналізу й висновків, аргументації та інтерпретації, систематизації та класифікації тощо);
  - b) наукових норм або норм наукової діяльності (логічні, етичні, фактичні (фактологічні), текстові (текстуальні)).

Завдання для самоконтролю

1. Визначте критерії, за якими здійснюється аналіз успішності дослідно-експериментальної роботи.
2. Доповніть перелік підкритеріїв критерію досягнення (результативності) основної діяльності: а) рівень розвитку школярів; .....
3. Розкрийте фактори ризику дослідно-експериментальної роботи та запропонуйте шляхи їх профілактики.
4. Наведіть приклади методологічних помилок у педагогічних дослідженнях, класифікуйте їх за видами.
5. Обгрунтуйте логічні правила формулювання понять.
6. Розкрийте сутність методологічної помилки джерела.

Основна рекомендована література: 3; 4; 5; :4; 5; 6; 7; 8; 12; 14; 26.

Змістовий модуль 3. Мовно-фахові компетенції молодого дослідника в узагальненні результатів експериментальної роботи

Тема 8. Мовна особистість науковця

1. Концепція «людини культури» М. Бахтіна. Вимоги до особистості науковця: наукова послідовність, інтелектуальна незалежність, наукова одержимість, наполегливість, нестандартність мислення, антипатія до догматизму і суб'єктивізму, наукова скромність, наукова коректність, стриманість, терпимість, комунікабельність, критично-рефлексивний стиль наукового мислення, наукова дисципліна, наукова толерантність.
2. Авторське право. Наукова сумлінність і етика вченого.
3. Особливості індивідуального стилю науковця та наукова позиція педагога-дослідника.
4. Науковий діалог. Діалогова позиція наукового наставника. Роль ученого-наставника у формуванні мовної особистості молодого дослідника.
5. Основні соціальні фактори впливу на формування української мовної особистості педагога-дослідника.
6. Вияв рівнів мовної культури науковця (рівня мовної правильності, інтеріоризації, мовної насиченості, адекватного вибору, володіння фаховою метамовою (за класифікацією Л. Мацько).
7. Мовнофахові компетенції молодого дослідника:

a) Мовнокомунікативна компетенція молодого дослідника як сукупність особистісних властивостей, мовних знань і вмінь, рис мовця, що становлять прагматикон, комунікативних потреб, настанов, професійно–комунікативних умінь особистості спілкуватися в типових умовах професійної діяльності.

b) Мовні здібності, мовне чуття, мовний смак.

c) Мовнотермінологічна компетенція. Іномовна комунікативна компетенція як комплекс умінь і знань особистості, що забезпечує повноцінну взаємодію з іншими суб'єктами у процесі наукового спілкування іноземною мовою.

d) Дослідницька компетенція як сукупність умінь виконувати пошукове, наукове, експериментальне дослідження. Складові дослідницької компетенції:

- Мовно–інформаційна компетенція дослідника. Словники, довідникові матеріали, бібліотека фахової літератури – невід'ємна складова професійного кола майбутнього дослідника. Робота з інформаційно–пошуковими системами і каталогами бібліотек. Продуктивність сприйняття, осмислення інформації.

- Лексикографічна компетенція як сукупність загальних і спеціальних теоретичних знань, умінь і навичок роботи зі словниково–довідковими виданнями з науково–дослідною метою. Електронна енциклопедична і словникова література. Інтегрована лексикографічна система «Словники України» Українського мовно–інформаційного фонду.

Завдання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте вимоги до особистості науковця.
2. У чому спільне і відмінне в методологічній культурі педагога–дослідника та педагога–практика.
3. Розкрийте зміст понять «мовна особистість науковця», «авторське право», «наукова сумлінність», «етика вченого».
4. Розкрийте стан мовної наукової культури.
5. Обґрунтуйте основні соціальні фактори впливу на формування української мовної особистості педагога–дослідника.
6. Розкрийте сутність мовно–фахових компетенцій молодого дослідника.
7. Обґрунтуйте алгоритм роботи зі словниково–довідковими виданнями з науково–дослідною метою.

Основна рекомендована література: 1; 2; 13; 15; 18; 21; 23; 24; 25.

Тема 9. Підстилі наукового стилю

1. Традиційна класифікація підстилів та їх жанрові різновиди.
2. Власне науковий підстиль, його жанри, вимоги до:
  - a) наукової статті,
  - b) наукової монографії,
  - c) кваліфікаційної роботи (курсової, дипломної, магістерської),
  - d) дисертації,
  - e) доповіді,
  - f) тез;
3. Науково–популярний підстиль і його жанри.
4. Навчально–науковий підстиль, його жанри, вимоги до:
  - a) лекції,

б) навчально–методичних видань (підручник, посібник, навчально–методичний збірник, конспект, хрестоматія тощо).

5. Науково–діловий підстиль, його жанри, вимоги до: технічної документації (контракти та інструкції, резюме, повідомлення про дослід, інструкція, науковий звіт, аналітична записка, службовий лист, устав, положення).

6. Науково–інформативний підстиль, його жанри, вимоги до:

а) реферату, реферативного огляду, анотації, патентного опису.

7. Науково–довідковий підстиль, його жанри, вимоги до:

а) словників, довідників, каталогів,

б) термінологічного словника,

с) наукової замітки, наукової рецензії, відгуку,

д) наукового огляду, наукового портрету, наукової біографії тощо.

8. Традиційні стильові ознаки наукової мови (абстрагованість, інформаційна насиченість, ясність і об'єктивність викладу, конкретність, логічна послідовність, монологічний характер викладу, діалогічність, лінійність, точність і однозначність, лаконічність, доказовість, переконливість, аналіз, синтез, аргументованість, нейтральність, безособовість тощо).

9. Образність та експресивність у науковому стилі.

Завдання для самоконтролю

1. Розкрийте основні функції та різновиди наукового стилю.

2. Охарактеризуйте основні жанри наукових досліджень.

3. Визначте традиційні стильові ознаки.

4. Розкрийте фонетико–інтонаційні особливості усної форми наукового стилю.

5. Класифікуйте поняття «наукова та технічна термінологія».

6. Розкрийте основні вимоги до термінів.

7. Визначте особливості синонімії в термінології.

8. Вкажіть відмінність професіоналізмів від термінів і професійних жаргонізмів.

9. Наведіть приклади використання засобів увиразнення наукового викладу (епітети, порівняння, метафора, іронія, трансформація усталених виразів).

10. Розкрийте особливості використання форм передачі чужої мови (пряма, непряма мова, цитата) у науковому тексті.

Основна рекомендована література: 1; 2; 13; 15; 18; 21; 23; 24; 25.

Тема 10. Мовне оформлення результатів наукової роботи

1. План наукового тексту. Типи планів. Принципи складання плану наукового тексту: членування тексту на смислові блоки; визначення основної думки кожного виділеного смислового блоку; формулювання пунктів плану. Графічна культура оформлення плану. План розгорнутого змісту наукового тексту і його композиційні блоки: вступ, основна частина, висновки. План згорнутого (стислового) змісту наукового тексту і його композиційні блоки: заголовок, анотація, зміст.

2. Заголовок наукового тексту. Можливі варіанти заголовків (у вигляді питання, окличного, розповідного речення). Вимоги до заголовка: відповідність

означеній проблемі, лаконічність, однозначність, конкретність. Номінативна, інформативна, експресивно-апелятивна функції заголовка.

3. Узгодження назви і змісту розділів з темою дослідження. Змістова насиченість і змістова коректність наукової інформації в основній частині. Збереження концептуальної ідеї дослідження. Логіка переходів від одного параграфу до наступного.

4. Стилiстична одноманiтнiсть формулювань.

5. Дотримання принципу авторської скромності.

6. Перевірка «чорнового» варіанту тексту наукової роботи: уточнення, доповнення, редагування.

7. Посилання як сукупність бібліографічних відомостей про цитовану працю. Роль посилань у тексті, їх кількість і потреба. Вимоги до посилань. Цитування. Види цитат: цитати-тези або докази; цитати-аргументи. Загальні вимоги до цитування. Цитування зпершоджерел. «Непряме» цитування. Типові помилки при цитуванні. «Некоректне цитування» з наукових джерел. Компіляція і плагіат. Мовні кліше при цитуванні наукових джерел.

8. Умовні позначення. Скорочення.

9. Оформлення прізвищ та ініціалів у науковому тексті та у списку використаних джерел. Оформлення списку використаних джерел: у порядку появи посилань у тексті; в алфавітному порядку. Оформлення електронних джерел інформації.

10. Мовні недоліки наукових робіт. Причини мовних огріхів. "Екологія" наукової мови (О. Сербенська).

Завдання для самоконтролю

1. Розкрийте типи планів та принципи складання плану наукового тексту.

2. Обґрунтуйте правила побудови наукового тексту.

3. Наведіть приклади можливих варіантів заголовків. Сформулюйте вимоги до заголовка.

4. Обґрунтуйте особливості логіки переходів від одного параграфу до наступного для збереження концептуальної ідеї дослідження.

5. Розкрийте принцип авторської скромності.

6. Визначте поняття «компіляція», «плагіат», «науковий етос».

7. Розкрийте особливості посилання в науковому тексті. Які обов'язкові вимоги до оформлення цитат у науковій роботі?

Основна рекомендована література: 1; 2; 13; 15; 18; 21; 23; 24; 25.

Тема 11. Вимоги до окремих видів наукових публікацій

1. Наукова стаття як один із видів наукових публікацій. Вимоги до змісту, форми, мови наукової статті.

2. Основні компоненти наукової статті. Обсяг наукової статті.

3. Види наукової статті: за змістом, читацьким призначенням, кількістю авторів.

4. Методи написання статті: конструктивно-синтетичний; критико-аналітичний.

5. Етапи роботи над науковою статтею, визначення мети написання статті. Відображення ключових слів назви в науковому тексті. Межі теми і обсяги наукової інформації у статті. План статті. Концептуальна інформація у вступі і у висновках.

6. Аналіз наукового тексту. Критична оцінка результатів роботи. Компоненти вступу: постановка проблеми, її актуальність; науково-практичне значення того, що досліджуватиметься в основній частині, методи дослідження, джерельна база; аналіз останніх публікацій, в яких започатковано розв'язання означеної проблеми і на які спирається автор; виділення питань, яким присвячується стаття; формулювання мети і завдання статті. Основні тези-відповіді на завдання статті. Визначення використовуваних у статті термінів. Основна частина статті: повне обґрунтування отриманих результатів. Висновки статті: узгодженість між назвою, метою, завданнями і висновками. Досягнення мети статті. Перспективи наступних розвідок з питань, що розглядаються. Самоконтроль виконаної роботи на змістовому, логічному, мовностилістичному рівнях.

7. Цитування у статті. Мовні кліше в науковій статті: для передачі мотивації актуальності теми і важливості дослідження; розгляду історії та сучасного стану розробки питання в науковій літературі; формулювання мети і завдань, викладу суті дослідження. Лексико-граматичні конструкції для оформлення власного бачення проблеми. Мовні засоби для передачі впевненості, критики, незгоди, спростування, припущення. Мовні кліше для висновків, пропозицій. Мовні огріхи в науковій статті.

8. Навчальна книга: алгоритм створення та характеристика структури.

9. Функції навчальної книги (управління процесом засвоєння змісту освіти; інформаційна; систематизаційна; трансформувальна; стимулювальна; координаційна; закріплення матеріалу та самоконтроль; раціоналізація; самоосвіти; виховна)

10. Методи викладення: індуктивний; дедуктивний; евристичний; алгоритмічний.

11. Основні вимоги до навчальної книги: точність, послідовність, переконливість; фундаментальність, науковість і доступність викладу матеріалу; цільова спрямованість; системність; добір фактичного матеріалу; безперервність (послідовність) окремих видів підготовки протягом усього терміну навчання.

12. Алгоритм роботи автора над створенням навчальної книги.

13. Структура підручників та навчальних посібників: назва; анотація; зміст (перелік розділів); передмова; вступ; основний текст; післямова; додатки; словник базових та основних понять; література; питання, тести для самоконтролю; предметний, іменний покажчик (апарат для орієнтації в матеріалах книги).

14. Особливості подачі кожного структурного елемента навчальної книги.

15. Методичні рекомендації: структура, оцінка якості.

16. Вимоги до оформлення передового педагогічного досвіду.

Завдання для самоконтролю

1. Вкажіть спільне і відмінне між текстом наукової статті та анотацією, рефератом і рецензією.

2. Порівняйте методи написання статті (конструктивно-синтетичний та критико-аналітичний).

3. Обугрунтуйте алгоритм роботи над науковою статтею.
4. Наведіть приклади мовних кліше в науковій статті.
5. Наведіть приклади лексико–граматичних конструкцій для оформлення власного бачення проблеми.
6. Наведіть приклади мовних огріхів у науковій статті.
7. Розкрийте алгоритм створення навчальної книги та охарактеризуйте її структуру.
8. Проілюструйте можливості різних методів викладення в навчальній книзі.
9. Розкрийте особливості подачі кожного структурного елемента навчальної книги.
10. Порівняйте оформлення методичних рекомендацій та передового педагогічного досвіду.

Основна рекомендована література: 1; 2; 13; 15; 18; 21; 23; 24; 25.

Тема 12. Наукове повідомлення

1. Усна наукова комунікація. Мовні відмінності усної і письмової форм наукового мовлення. Тема як предмет наукової розмови (доповіді, виступу).
2. Композиційно–логічна побудова усної наукової доповіді, повідомлення, виступу.
3. Основні структурні елементи виступу. Ілюстративний матеріал, сухі факти й цифри «вголос».
4. Етапи підготовки наукового виступу. Іntenція, диспозиція, елокуція, меморія, акція, релаксація. Іntenція (винайдення). Формування задуму, визначення мотивації виступу. Тема, ідея, концепція виступу. Вимоги до назви теми виступу: лаконічність, зрозумілість, конкретність. Мета виступу. Збір, систематизація, критичне осмислення науково-довідкового друкованого й електронного матеріалу. Запис прочитаного. Вимоги до записів. Посилання на літературні джерела. Етапи виступу. Прийоми контакту з аудиторією. Аналіз відповідей на запитання аудиторії. Спільне і відмінне в науковій статті і науковому виступі. Недоліки наукових виступів.
5. Наукові конференції, наукові дискусії, творчі диспути як апробація результатів експериментального дослідження.
6. Правила коректного ведення дискусії. Наукова полеміка. Коректні полемічні прийоми. Етикет публічного захисту наукової роботи. Мовна поведінка здобувача (виклад змісту, переконання опонентів, вираження згоди /незгоди, вдячності).
7. Комп'ютерна презентація наукового виступу. Комп'ютерний дискурс. Мета і ознаки електронної презентації наукового виступу: поліадресатність; варіативність. Підкреслення, виділення тексту кольором, великими буквами, шрифтами (курсивом, жирним, напівжирним, підкресленим), використання рисунків, фотографій, художніх ілюстрацій. Комунікативні стратегії: стратегія привернення уваги, стратегія інформування. Комунікативне завдання адресата при сприйнятті електронного тексту, розташованого в мережі Інтернет: перехід від

пасивного до активного засвоєння наданої в тексті інформації. Інтерактивне спілкування з авторами наукових текстів

Завдання для самоконтролю

1. Визначте мовні відмінності усної і письмової форм наукового мовлення.
  2. Розкрийте комопозиційно-логічну побудову усної наукової доповіді, повідомлення, виступу.
  3. Обґрунтуйте основні структурні елементи виступу.
  4. Наведіть приклади лексико-граматичних конструкцій у науковій доповіді.
  5. Розкрийте правила коректного ведення дискусії.
  6. Визначте сутність наукової полеміки.
  7. Розкрийте сутність поняття суперечка як основа професійної дискусивно-полемічної мови.
  8. Визначте некоректні прийоми суперечки.
  9. Розкрийте особливості комп'ютерної презентації наукового виступу.
- Основна рекомендована література: 1; 2; 13; 15; 18; 21; 22; 23; 24; 25.*

Самостійна робота

Завдання для самоконтролю

1. Підберіть необхідні нормативно-правові матеріали для управління дослідно-експериментальною роботою. Класифікуйте їх на різних рівнях управління: державному, регіональному, ЗНЗ.
2. Оформіть перспективний педагогічний досвід (власний чи за аналізом діяльності педагога ЗНЗ).
3. Розробіть опорний конспект на тему «Розроблення програми дослідно-експериментальної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі: крок за кроком».
4. Розробіть програму педагогічного дослідження на індивідуальну тему.
5. Укладіть словник термінів із теми наукового дослідження.
6. Підготуйте рецензію на наукову статтю з науково-педагогічної проблеми.
7. Підготуйте наукову статтю з фахової проблематики.
8. Підготуйте презентацію результатів експериментальної роботи.
9. Підготуйте науковий виступ за результатами експериментальної роботи.
10. Розробіть структуру навчальної книги з проблеми дослідження.
11. Підготуйте методичні рекомендації за результатами експериментальної роботи.

Індивідуальні завдання

18. Актуальні проблеми для експериментальних досліджень у ЗНЗ.
19. Технологія педагогічного дослідження з точки зору педагогів-дослідників: порівняльний аналіз.
20. Віртуальні наукові спільноти з педагогічних досліджень.
21. Анотація методів педагогічного дослідження.
22. Робочий зошит педагога-експериментатора.

23. Приклади програм педагогічних досліджень.
24. Порядок організації та проведення дослідно-експериментальної роботи у схемах.
25. Найтипівіші методологічні помилки в педагогічних дослідженнях.
26. Порадник «Як підготувати наукову статтю, навчальну книгу, методичні рекомендації».
27. Ефективні прийоми презентації результатів наукового дослідження.
28. Плагіат у науковому тексті.
29. Культура читання наукової статті.

Рекомендована література

1. Білоус М. Екологія українського слова. Практичний словник-довідник / М.Білоус, О. Сербенська. – Львів : Вид. центр ЛНУ імені Франка, 2005. – 88 с.
2. Ботвина Н. В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови : навч. посіб. / Н. В. Ботвина. – К. : Арттек, 1998. – 190 с.
3. Введение в научное исследование по педагогике: Учеб. пособие / Ю.К.Бабанский, В.И.Журавлев, В.К.Розов и др. / Под ред. В.И.Журавлева. – М.: Просвещение, 1988.
4. Вопросы методологии в педагогике и педагогическом образовании: сборник научных статей. – СПб. – Тюмень: Учреждение РАО ИПО – ТОГИРРО, 2011- 140 с.
5. Гончаренко С. У. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі / С. У. Гончаренко. – Київ: Вища школа, 2003. – 323 с.
6. Давыдов В. П. Методология и методика психолого-педагогического исследования / В. П. Давыдов, П. И. Образцов, А. И. Уман. – М. : Логос, 2006. – 128 с.
7. Загвязинский В. И. Методология и методы психолого-педагогического исследования / В. И. Загвязинский, Р. Атаханов. – 2-е изд.: М.: Академия, 2005. – 208 с.
8. Загвязинский В.И., Поташник М.М. Как учителю подготовить и провести эксперимент: Методическое пособие. – М.: - Педагогическое общество России, 2004. – 144 с. Серия: [Образование XXI в.](#)
9. Кловак Г. Т. Педагогіка наукової школи : навч.-метод. посіб. / Г. Т. Кловак. – Чернігів : Чернігівський державний центр науково-технічної і економічної інформації, 2004. – 208 с.
10. Кожухова Т. В. Основи психолого-педагогічного дослідження. – Харків: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2002. – 240 с.
11. Колесников А. С. Тезаурус педагогического образования. Т.1.: Философия и методология образования: компаративный аспект /А. С. Колесников; под общ. ред. И. И. Соколовой. – СПб.: ФГНУ ИПООВ РАО, 2012. – 166 с.
12. Коновалова Н. Д. Повышение профессиональной компетенции учителя через исследовательскую деятельность [Электронный ресурс] / URL: <http://www.profistart.ru/ps/blog/19522.html>

13. Котюрова М. П. Культура научной речи: Текст и его редактирование : учеб. пособие / Котюрова М. П. – Пермь, 2005. – 125 с.
14. Методология исследования в профессиональном педагогическом образовании: сб. материалов / под общ. ред. И.И. Соколовой. – СПб.: ФГНУ ИПООВ РАО, 2013.
15. Михайлова О. Г. Українське наукове мовлення. Лексичні та граматичні особливості : навч. посіб. / Михайлова О. Г., Сидоренко А. А., Сухопар В. Ф.– Х., 2000. – 97 с.
16. Образование и педагогика. Тезаурус. - ИНИНФО-2006. – [WWW document]. http://www.mgopu.ru/ininfo/r1_thesaurus.htm (20 січня 2007 р.).
17. Овчинникова Е.Г. Обучение учителей планированию опытно-экспериментальной работы: Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : Москва.1998. – 209 с.
18. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навч. посіб. / Г. С. Онуфрієнко. – К. : «Центр навчальної літератури», 2006. – 312 с
19. Педагогическое образование: современные проблемы, концепции, теории и практика: сб. науч. ст. / под общ. ред. И. И. Соколовой. – СПб.: Учреждение РАО ИПО, 2010. – 492 с.
20. Практичний словничок нормативних висловів / Упоряд. А. Сербенська. – Львів : НТШ, 2002. – 35с.
21. Сербенська О. Культура усного мовлення : практикум : навч. посіб. / О.Сербенська. – К. : Центр навч. літератури, 2004. – 216 с.
22. Синельникова Л. Н. Современный научный дискурс (рассуждения с пристрастием). [Электронный ресурс] – Режим доступа: <<http://russia.org.ua/fair/forumruss/reports/3e4b8b54cb15f/>>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
23. Струганець Л. Культура мови. Словник термінів / Л.Струганець. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан. – 2000. – 87 с.
24. Українська мова: Енциклопедія / НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови / В. М. Русанівський (голова ред. кол.). – 2. вид., випр. і доп. – К. : Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
25. Українсько-російський словник наукової термінології /за заг. ред. Л. О. Симоненко. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 416 с.
26. Успешный педагог: монография / О. Б. Даутова, С. Ф. Касаткин, Н. П. Колесник, А. С. Мищенко, Л. Г. Панфилова, Н. М. Полетаева, Н. В. Циммерман ; под. общ. ред. И. И. Соколовой, О. Б. Даутовой – СПб.: ФГНУ ИПООВ РАО, 2013. – 112 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

Г.О. Штомпель

ТЕОРІЯ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

освітньо-наукової підготовки доктора філософії
зі спеціалізацією в теорії та методиці професійної освіти
за педагогічною галуззю науки
Шифр 13.00.04

Київ – 2014

Розробники: Г.О. Штомпель, доктор філософії, доцент, за участю членів тимчасової дослідницької групи під науковим керівництвом Є. П. Чернишової, доктора педагогічних наук, професора

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри університетської та професійної освіти і права

Протокол від. “ ____ ” _____ 2014 __ року № ____

Завідувач кафедри (А. І. Чміль)
“ ____ ” _____ 2014 року

Схвалено Науково-методичною радою Університету менеджменту освіти

Протокол від. “ ____ ” _____ 2014 року № ____

Голова Науково-методичної ради Університету менеджменту освіти
(підпис) (Є.Р. Чернишова)

©УМО, 2014 рік

© Г. О. Штомпель, 2014 рік

ВСТУП

Програму вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Теорія порівняльної післядипломної освіти», складено відповідно до освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії зі спеціалізацією в теорії та методиці професійної освіти за педагогічною галуззю науки «Шифр 13.00.04».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є зіставлення понятійно-категоріального апарату професійної освіти після одержання ступеня бакалавра в національному та міжнародному контексті.

Міждисциплінарні зв'язки з: компаративістикою; міжнародною освітою; загальною та порівняльною педагогікою; дидактикою; теорією та методикою професійної освіти; методикою викладання загальнопрофільних і вузькоспеціальних дисциплін та відповідними фундаментальними й прикладними науками; загальною, соціальною, освітньою, розвивальною та іншими спеціальними галузями психології; філософією освіти; соціологією; онтологією; епістемологією; етикою; теорією культури; аксіологією; управлінням; кращою світовою практикою підготовки суб'єктів постдипломних кваліфікацій.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Предмет і проблеми теорії порівняльної післядипломної освіти за глобалізації.

2. Післядипломна освіта як підсистема терціарної.

3. Науково-педагогічні кадри системи післядипломної освіти.

4. Безперервний професійний розвиток післядипломників та його координація.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Теорія порівняльної післядипломної освіти» є формування у здобувачів, аспірантів та інших суб'єктів постдипломних кваліфікацій транснаціонального понятійно-категорійного апарату.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія порівняльної післядипломної освіти» є

- формування транснаціональних концептів за змістовими модулями дисципліни;

- вироблення здатності зіставляти вітчизняну систему освіти суб'єктів постдипломних кваліфікацій із зарубіжними;

- розвиток умінь долати методологічний націоналізм, етатизм, вищеосвітнянізм та просторовий фетишизм.

1.3. **Очікуваними результатами** засвоєння вибіркової навчальної дисципліни «Теорія порівняльної післядипломної освіти» освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії зі спеціалізацією в теорії та методиці професійної освіти є:

- ✚ з'ясування суттєвих рис *компаративізму глобалізації* в освіті суб'єктів *постдипломних кваліфікацій* (1);

- ✚ опис вихідних положень транснаціональної концептуалізації на окремих прикладах Тезаурусу ЮНЕСКО та ТЕЗЕ – Тезаурусу для систем освіти в Європі 2009 р. (2);

✚ вирізнення поняття *терціарна освіта* серед споріднених концептів, спираючись на Міжнародну стандартну класифікацію освіти 2011 р. та наукові публікації (3);

✚ застосування концепту *суб'єкти постдипломних кваліфікацій* для зіставлення та порівняльного аналізу національної та міжнародної освіти після присвоєння ступеня бакалавра (4);

✚ наведення прикладів *методологічного націоналізму, етатизму, вищеосвітязнizmu та просторового фетишизму*, зокрема з наукових публікацій про освіту, окремих положень закону України «Про вищу освіту» 1556-18 від 01.07.2014 тощо (5);

✚ розрізнення *мети вищої освіти* як формування фаховості й професійності та *післядипломної освіти* як розвиток професіоналізму (6);

✚ визначення основних етапів постдипломної підготовки: від бакалавра до магістра (бакалавро-магістерський), від магістра до доктора філософії (магістерсько-докторський) та постдокторський з урахуванням національної специфіки (7);

✚ характеристика *трикутника знань* як взаємодія вищої та післядипломної освіти з проведенням досліджень і впровадженням інновацій та шляхи його використання у професійно-посадовій діяльності *суб'єктів постдипломних кваліфікацій* (8);

✚ вибір маршрутів та траєкторій освітнього поступу суб'єктів постдипломних кваліфікацій (9);

✚ розкриття змісту поняття *науково-педагогічні кадри* з позиції транснаціональної концептуалізації (10);

✚ окреслення типів і видів науково-педагогічних кадрів та їх відмінностей від професорсько-викладацького складу (11);

✚ висвітлення інноваційно-підприємницьких та породжувально-зв'язувальних особливостей призначення професорсько-викладацького складу (12);

✚ розмежування характерних ознак *професійності* та *професіоналізму* науково-педагогічних кадрів у їхній освіті та підготовці за компаративізму глобалізації (13);

✚ встановлення спільного й відрізняльного між поняттями *нематеріальні активи, інтелектуальний, соціальний та людський капітал* (14);

✚ характеристика шляхів формування спеціалізованого людського капіталу через викладання, дослідження (створення баз даних), поширення знань (взаємодія з їх користувачами) та підтримку знань (передача новим поколінням) у системі післядипломної педагогічної освіти (15);

✚ застосування транснаціонального визначення *безперервного професійного розвитку* за алфавітною версією ТЕЗЕ – Тезаурусу для систем освіти в Європі 2009 р. в постдипломній практиці та висловлення припущення про стратегію *безперервного професійного розвитку фахівців у організації; що вчиться* (16);

✚ надання характеристики теоретичним конструктам *безперервного професійного розвитку* за А. Кеннеді (типові ключові моделі),

Н. Муқан та І. Грогодзою (концепцій та підходів), а також

Л. М. Десімон (концептуальна схема осердя) та іншими (17);

✚ індивідуалізація прогностичних засобів *розвитку професіоналізму* науково-педагогічних працівників на підставах полярного (знання / цінності, функціонування / зростання, автономія / контроль, дискурс зверху / знизу) й ступінчатого (де-, ре- та професіоналізація) континуумів на прикладах членів знайомої *організації, що вчиться* (18);

✚ встановлення місця координації серед управлінських процесів у знайомій *організації, що вчиться* з урахуванням динаміки тлумачення координації в теорії для окреслення меж її прогностичного потенціалу (19);

✚ окреслення переваг й недоліків первинної стандартизації пошуку науково-педагогічними працівниками професійної довершеності (20);

✚ підготовка для обговорення презентації основного понятійно-категоріального апарату власного дисертаційного дослідження, із застосуванням принципів транснаціональної концептуалізації Тезаурусу ЮНЕСКО та ТЕЗЕ - Тезаурусу для систем освіти в Європі 2009 р. (21).

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин /4 кредити ECTS/.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Предмет і проблеми теорії порівняльної післядипломної освіти

Тема 1. Предмет теорії порівняльної післядипломної освіти за глобалізації.

Тема 2. Транснаціональна концептуалізація категоріального апарату теорії післядипломної освіти за компаративізму глобалізації.

Тема 3. Проблема виокремлення післядипломної підсистеми в терціарній освіті.

Змістовий модуль 2. Післядипломна освіта як підсистема терціарної

Тема 4. Вища й післядипломна освіта в русі до економіки й суспільства знань.

Тема 5. Долання методологічної тенденційності в теорії порівняльної післядипломної освіти та практиці.

Тема 6. Формування спеціалізованого людського капіталу в постдипломній підготовці.

Змістовий модуль 3. Науково-педагогічні кадри системи післядипломної освіти

Тема 7. Концептуальні засади й законодавче відображення післядипломної освіти й підготовки науково-педагогічних кадрів.

Тема 8. Типи й види науково-педагогічних кадрів: транснаціональна концептуалізація.

Тема 9. Професійність, фаховість і професіоналізм науково-педагогічних кадрів за глобалізації.

Змістовий модуль 4. Безперервний професійний розвиток післядипломників та його координація

Тема 10. Теоретичні конструкти безперервного професійного розвитку.

Тема 11. Проблеми первинної стандартизації пошуку науково-педагогічними кадрами професійної довершеності.

Тема 12. Прогностичний потенціал координації в системах освіти та організації, що вчиться.

3. Рекомендована література

1. Акмеологический словарь / Рос. акад. гос. службы при Президенте РФ ; ред. А. А. Деркач. – М. : Изд-во РАГС, 2006. – 161 с.
2. Вища школа як соціальний інститут і механізм соціалізації молоді / кол. авт.: М. Михальченко (керівник), Т. Андрущенко, В. Баранівський, О. Бульвінська та ін. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 318 с.
3. Вульфсон Б. Л. Последипломное образование на Западе / Б. Л. Вульфсон // Вестник Московского университета. - Серия 20. Педагогическое образование – 2010. - № 2. – С. 72 - 81.
4. Гиралделли П. Теория образования: Герbart, Дьюи, Фрейд и постмодернисты: взгляд со стороны философии образования / П. Гиралделли // Философия. – 2002. – № 2. – С. 158 – 163.
5. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – К. і Вінниця : Планер, 2010. – 368 с.
6. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти / Н. В. Гузій. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. – 243 с.
7. Джемс У. Прагматизм: новое название для некоторых старых методов мышления / У. Джемс // Популярные лекции по философии; пер. с англ. — Изд. 3-е. — М. : ЛКИ, 2011. — 240 с.
8. Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук України ; відповід. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
9. Іванюк І. В. Освітня політика / І. В. Іванюк. - Київ : Університет економіки та права «КРОК», 2006. – 172 с.
10. Коломінський Н. Л. Психологія менеджменту в освіті: соціально-психологічний аспект: Монографія / Н. Л. Коломінський. – К.: МАУП, 2001. – 286 с.
11. Куценко В. І. Соціальний вектор економічного розвитку / Під наук. ред. доктора екон. наук, проф., академіка НАН України Б. М.Данилишина / В. І. Куценко. – К. : Наук.думка, 2010. – 735 с.
12. Луговий В. І. Фінансово-економічне забезпечення дослідницько-інноваційної діяльності вітчизняної та світової вищої освіти: порівняльний аналіз / В. І. Луговий, Ж. В. Таланова // Вісн. Київ. нац. ун-ту технологій та дизайну. – 2012. – № 4. – С. 9 – 18.
13. Лушин П. В. О психологии человека в переходной период: Как выживать, когда все рушится? / П.В. Лушин. – К. : Наук.світ, 2007. – 207 с.
14. Людина і соціум у глобалізованому світі: монографія / Чаплигін О. К., Корабльова Н. С., Дорошкевич А. С., Маркозова О. О. та інші. / за ред. проф. Чаплигіна О. К. — Х.: ХНАДУ, 2012. — 340 с.
15. Национальная рамка квалификаций Российской Федерации. Рекомендации /О. Ф. Батрова, В. И. Блинов, И. А. Волошина и др. – М.: Федеральный институт развития образования, 2008. – 14 с.
16. Ничкало Н. Порівняльна професійна педагогіка як галузь педагогічного знання / Н. Ничкало // Порівняльна професійна педагогіка. – 2011. - Вип. 1. – С. 6 – 18.

17. Олійник В. В. Модернізація системи післядипломної педагогічної освіти України в умовах змін / В. В. Олійник. // Післядипломна педагогічна освіта: європейські орієнтири та регіональні пріоритети: тези міжн. наук.-практ. конф., 10 – 11 вересня 2009 р., Біла Церква. / за наук. ред. В. В. Олійника, Л. М. Карамушки, Н. І. Клокар, Л. І. Даниленко. – Біла Церква: КОПОППК, 2009. – С. 20 – 22.
18. Олійник В. Наукові засади розроблення прогностичної моделі розвитку післядипломної освіти в Україні / В. Олійник, В. Семиченко, Л. Пуховська, Л. Даниленко // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 1. – С. 18 – 23.
19. Опис рівнів Міжнародної стандартної класифікації освіти (ISCED-2011). Проект. [переклад з англ. С. В. Мельник, К. Е. Ланчинська]. – Режим доступу : <http://www.lir.lg.ua/МСКО2010.pdf/>
20. Правові засади реалізації Болонського процесу в Україні: монографія / Колектив авторів: Бугров В., Гожик А., Жданова К., Зарубінська І., Захарченко В., Калашнікова С. Козієвська О., Линьова І., Луговий В., Оржель О., Рашкевич Ю., Таланова Ж., Шитікова С.; за заг. ред. В. Лугового, С. Калашнікової. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 156 с.
21. Протасова Н. Г. Післядипломної освіта педагогів як відкрита система / Н. Г. Протасова // Післядипломна освіта в Україні. – 2001. – № 12. – С. 10 – 13.
22. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності / Л. П. Пуховська. – К. : Вища шк., 1997. – 180 с.
23. Пуховська Л. П. Сучасні підходи до професіоналізму вчителя в різних освітніх системах / Л. П. Пуховська // Шлях освіти. – 2001. – № 1. – С. 20 - 25.
24. Пуховська Л. Теоретичні засади професійного розвитку вчителів : рух до концептуальної карти / Л. Пуховська // Порівняльна професійна педагогіка. – 2011. – Вип. 1. – С. 97 – 106.
25. Рибалка В. В. Професійний розвиток // Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук України ; відповід. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 733.
26. Рубинштейн С. Л. Принцип творческой самодеятельности (К философским основам современной педагогики) / С. Л. Рубинштейн // Вопросы психологии. – 1984. – № 4. – С. 101 – 108.
27. Руководство Осло. Рекомендации по сбору и анализу данных по инновациям / Пер. на русский язык с англ. и фр. языков гос. учреждения «Центр исследований и статистики науки». – М. : ЦИСН, 2010. – 107 с.
28. Словарь согласованных терминов и определений в области образования государств-участников Содружества Независимых Государств / Под науч. ред. доктора техн. наук, проф. Н. А. Селезневой. – М. : НИТУ «МИСиС», 2012. – 244 с.
29. Сухомлинський В. О. Поради про відвідування та аналіз уроків. Бесіда сьома. / В. О. Сухомлинський // Розмова з молодим директором школи. – Вибр. тв. у 5-ти т. – Т. 4. - К. : Рад. шк., 1977. – С. 576 – 598.
30. Тезаурус ЮНЕСКО. - Режим доступу : <http://databases.unesco.org/thesru/help.html#per>
31. Тихомиров А. А. Стили лидерства и успешность слияний: трансформационно-трансакционная концепция лидерства / А. А.

Тихомиров, У. Д. Спенглер // Российский журнал менеджмента. – 2005. – Т. 3. – № 2. – С. 71 – 98.

32. Чернишова Є. Управління процесом підготовки та професійного зростання науково-педагогічних кадрів в умовах євроінтеграції / Є. Чернишова, Г. Штомпель, В. Саюк // Шлях освіти. – 2010. – № 1. – С. 8 – 12.

33. Штомпель Г. А. Постдипломное образование научно-педагогических кадров и управление в условиях глобализации / Г. А. Штомпель. // Материалы межд. науч.-практ. конф. «Перспективные инновации в науке, образовании, производстве и транспорте '2012», 19-30 июня 2012 г. – Выпуск 2. Том 11 (Педагогика, психология и социология). – Одесса: КУПРИЕНКО, 2012. – С. 16 – 30.

34. Штомпель Г. Зіставність освітньої постдипломної політики як режим управління / Г. Штомпель // Педагогічна теорія і практика в контексті інтеграційних процесів. Матеріали Міжн. наук.-практ. конференції (25 – 26 квітня 2014 р.). – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – С. 210 – 216.

35. Штомпель Г. Методологія компаративізму глобалізації та тенденції розвитку академічної професії / Г. Штомпель // Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст: матеріали Всеукраїнського наук.-практ. семінару (Київ, 5 червні 2014 р.) / за заг. ред. О. І. Локшиної. – К. : Пед. думка, 2014. – С. 24 – 26.

36. Штомпель Г. О. Концептуалізація постдипломних кваліфікацій у новій редакції Міжнародної стандартної класифікації освіти / Г. О. Штомпель // Педагогіка і психологія. – 2013. – № 1. – С. 54 – 60.

37. Штомпель Г. О. Підготовка кадрів дослідницької кваліфікації у світі / Г. О. Штомпель // Основи наукових досліджень : навч. підручник ; за ред. В. І. Саюк, Є. Р. Чернишової. – К. : Педагог. думка, 2012. – С. 8 - 20.

38. Штомпель Г. О. Прогностичний потенціал координації для розвитку професіоналізму / Г. О. Штомпель // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Додаток 1 до Вип. 31, Том IX (51) : Темат. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Гнозис, 2013. – С. 105–120.

39. Штомпель Г. О. Сучасний менеджеризм і координація професійного зростання в освітній організації / Г. О. Штомпель // Вісник післядипломної освіти. – 2010. – № 14. – С. 216 – 232.

40. Штомпель Г. О. Сучасні світові тенденції розвитку вищої школи / Г. О. Штомпель // Основи організації праці керівних кадрів вищої школи : [навч. посібник для слухачів очно-дистанц. курсів підвищ. кваліфікації кер. кадрів вищої шк.] / В. А. Семиченко, О. С. Снісаренко, Л. П. Сніцар, Г. О. Штомпель. – К. : Педагог. думка, 2010. – С. 31 - 82.

41. Штомпель Г. О. Терціарні важелі освітньої та науково-освітньої політики / Г. О. Штомпель // Вища освіта України. – 2013. – № 3 (додаток 2). – С. 52 - 58.

42. Штомпель Г. О. Трансляція результатів дослідження у системі післядипломної освіти: метод. рек. щодо апробації та внесення змін у теоретико-

метод. аспекти підготовки наук.-пед. кадрів ; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти» / Г. О. Штомпель. – К., 2013. – 84 с.

43. Штомпель Г. Особливості призначення професорсько-викладацького складу щодо функціонування трикутника знань / Г. Штомпель. // Вища освіта України. – 2012. № 3 (додаток 2). С. 56 - 59.

44. Штомпель Г. О. Теоретико-методологічні перешкоди в еволюції постдипломних кваліфікацій / Г. О. Штомпель // Матеріали Всеукр. наук. конференції (21 – 22 червня 2013 р., м. Дніпропетровськ) ; наук. ред. О. Ю. Висоцький. – Дніпропетровськ : Роял Принт, 2013. – С. 114 – 116.

45. Штомпель Г. О. Рамкові стандарти в управлінському супроводі професійного самозростання науково-педагогічних працівників / Г. О. Штомпель // Вісник післядипломної освіти. – 2012. – Вип. № 6 (19). – С. 160 – 180.

46. Штомпель Г. О. Удосконалення фахівця як проблема теорії й управлінського супроводу в системі післядипломної освіти / Г. О. Штомпель // Вісник післядипломної освіти. – 2011. – № 3 (16). – С. 173 - 180.

47. Alexandrou A. Editorial / A. Alexandrou // Professional Development in Education. – 2010. – Vol. 36. - # 4 (December). – P. 543 - 546.

48. Arnove R. F. Introduction: Reframing Comparative Education: The Dialectic of the Global and the Local // Comparative Education. The Dialectic of the Global and the Local [ed. by R. F. Arnove, C. A. Torres & S. Franz]. - Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2013. – P. 1 – 25.

49. Barker Ch. The Sage Dictionary of Cultural Studies / Ch. Barker. - Thousand Oaks, California : Sage Publications, 2004. – 240 p.

50. Becker G. S. Human Capital, Effort, and the Sexual Division of Labor / G. S. Becker // Journal of Labor Economics. – 1985. – Vol. 3. – No. 1. – Part 2: Trends in Women's Work, Education, and Family Building – P. 33 – 58.

51. Bitusikova A. Quality Assurance in Postgraduate Education / A. Bitusikova, J. Bohrer, I. Borošić et al. – Helsinki : European Association for Quality Assurance in Higher Education. 2010. – 74 p.

52. Brinkley Ia. Knowledge Workers and Knowledge Work. A Knowledge Economy Programme Report / I. Brinkley, R. Fauth, M. Mahdon and S. Theodoropoulou. – London : The Work Foundation, 2009. – 88 p.

53. Bray M. Comparative education research: approaches and methods / M. Bray; B. Adamson; M. Mason. – Hong Kong, China : Comparative Education Research Centre, the University of Hong Kong : Springer, 2007. – 444 p.

54. Carr W. Education without Theory / Wilfred Carr. – 2006. – 14 p. - Режим доступу : <http://www.philosophy-of-education.org/pdfs/Saturday/Carr.pdf>

55. Coombs S. Whither Postgraduate Professional Development? Towards a theoretical framework to guide long-term teacher development in England / S. Coombs, N. Sorensen. // Professional Development in Education. – 2010. – Vol. 36. - # 4 (December). – P. 683 – 689.

56. Crossley M. Comparative and International Research in Education. Globalization, context and diffetrence. / Michael Crossley, Keith Watson. — London and New York: RoutledgePalmer, 2003. – 192 p.

57. Crowston K. J. Coordination theory and its application in HCI. Paper 485 / K. J. Crowston, J. Rubleske, and J. Howison. – Institute for Software Research. – 2006. – 39 p. – Режим доступа : <http://repository.cmu.edu/isr/485>
58. Cusso R. From development comparatism to globalization comparativism: towards more normative international education statistics / R. Cusso, S. D'Amico // *Comparative Education*. – 2005. – Vol. 41. – Is. 2. – P. 199 – 216.
59. Czarnecki K. Psychologia zawodowego rozwoju człowieka : (dzieci - mlodziezy - doroslych) / K. M. Czarnecki. – Krakow : Impuls, 1998. – 248 s.
60. Dale R. Beyond Methodological 'Isms' in Comparative Education in an Era of Globalisation / R. Dale, S. Robertson. // *International Handbook of Comparative Education* ; ed. by R. Cowen, A. M. Kazamias. – Dordrecht, Heidelberg, London, and New York : Springer, 2009. – P. 1113 – 1128.
61. Dale R. Globalisation, Knowledge Economy and Comparative Education / R. Dale. // *Comparative Education*. – 2005. – Vol. 41. – # 2. – P. 117 – 149.
62. Dale R. Towards a Critical Grammar of Education Policy Transfer / R. Dale, S. Robertson. // *World Yearbook of Education 2012. Policy Borrowing and Lending in Education* ; ed. by G. Steiner-Khamsi and F. Waldow. – New York : Routledge, 2012. – P. 21 – 40.
63. Davenport Th. H. Thinking for a Living: How to Get Better Performances and Results from Knowledge Workers / Thomas H. Davenport. – The U.S.A. : Harvard Business Review Press, 2005. – 240 p.
64. Desimone L. M. Improving Impact Studies of Teachers' Professional Development: Toward Better Conceptualizations and Measures / L. M. Desimone // *Educational Researcher*. – 2009. – Vol. 38. – # 3 (April). – P. 181 - 199.
65. Evans L. The professional status of educational research: professionalism and developmentalism in 21st century working life / L. Evans // *British Journal of Educational Studies*. – 2013. – 61 (4). – P. 471 - 490.
66. Evans L. Amanda's tale – and what it tells us about the multidimensionality of professional development / L. Evans // *Professional Development Today*. – 2013. – 15 (3). – P. 24 - 30.
67. Evans L. Professionalism, professionalism and the development of education professionals / L. Evans. – *British Journal of Educational Studies*. – 2008. – 56 (1). – P. 20 – 38.
68. Evans L. The 'shape' of teacher professionalism in England: professional standards, performance management, professional development, and the changes proposed in the 2010 White Paper/ L. Evans. – *British Educational Research Journal*. – 2011. – Vol. 37 – # 5. – P. 851 – 870.
69. Evetts J. A new professionalism? Challenges and opportunities / J. Evetts // *Current Sociology*. – 2011. – Vol. 59. – # 4. – P. 406 – 422.
70. Fairbrother G. P. Comparison to what end? Maximizing the potential of comparative education research / G. P. Fairbrother // *Comparative Education*. – 2005. – Vol. 41. #1 (February). – P. 5 – 24.
71. Faraj S. Coordination in fast response organizations / S. Faraj & Y. Xiao // *Management Science*. – 2006. – Vol. 52 (8). – P. 1155 – 1169.

72. Fayol H. Administration industrielle et générale: prévoyance, organisation, commandement, coordination, contrôle / H.Fayol. - Paris : Dunod, 1970. – 151 p.
73. Follett M. P. Freedom & Co-ordination: Lectures in Business Organization / Edited and with an introduction by Lionel Urwick. - London : Management Publications Trust, 1949. – 89 p.
74. Fukuyama F. What Is Governance? [The Center for Global Development Working Paper 314] / F.Fukuyama. - Washington, DC : Center for Global Development, 2013. – Режим доступа : <http://www.cgdev.org/content/publications/detail/1426906>
75. Gittell J. H. Relational Coordination: Guidelines for Theory, Measurement and Analysis / J. H. Gittell. – Waltham, Massachusetts : Brandeis University, 2011. – 92 p. – Режим доступа : http://rcrc.brandeis.edu/downloads/Relational_Coordination_Guidelines_8-25-11.pdf
76. Gittell J. H. Impact of relational coordination on job satisfaction and quality outcomes: a study of nursing homes / J. H. Gittell, D. Weinberg, S. Pfefferle, Ch. Bishop // Human Resource Management Journal. – 2008. – Vol. 18. – Is. 2. – P. 154 – 170.
77. Global Governance 2025: At a Critical Juncture. – Paris : The European Union Institute for Security Studies, 2010. – 89 p.
78. Globalisation and Regionalisation in Higher Education: Toward a New Conceptual Framework / S. Robertson, R. Dale, S. Moutsios, G. Nielsen, C. Shore and S. Wright /. – Aarhus : EPOKE, Department of Education, Aarhus University, 2012. – 63 p.
79. Gong J. Governance / J. Gong. // Encyclopedia of Educational Leadership and Administration. – The USA : SAGE Publications, 2006. – Режим доступа : http://www.sage-ereference.com/edleadership/Article_n251.html.
80. Governance und gesellschaftliche Integration [Hrsg: Stefan Lange und Uwe Schimank]. – Wiesbaden : VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2004. – 227 S.
81. Handbook on Business Process Management 1. Introduction, Methods, and Information Systems [ed. by Jan vom Brocke, Michael Rosemann] – Berlin, Heidelberg : Springer-Verlag, 2010. – 612 p.
82. Hasset K. A. What Ideas Are Worth: The Value of Intellectual Capital And Intangible Assets in the American Economy / K. A. Hasset and R. J. Shapiro. – The U.S.A. : Sonecon, 2012. – 34 p.
83. Heckman J. J. Policies to Create and Destroy Human Capital in Europe. Discussion Paper No. 4680. / J. J. Heckman, B. Jacobs. – Bonn: IZA, 2009. – 112 p.
84. Hoyle E. Professionalism, Professionalism and Control in Teaching / E. Hoyle // London Educational Review. – 1974. - # 3 (2). – P. 13 – 19.
85. Human Capital Trends 2013. Leading indicators. [Annual report]. – New York: Deloitte LLP, 2013. – 28 p.
86. Human Development Report 2013. The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World. – New York: UNDP, 2013. – 203 p.
87. International Standard Classification of Education. ISCED 2011. – Montreal : UNESCO Institute for Statistics, 2012. – 84 p.

88. Kennedy A. Models of Continuing Professional Development: a framework for analysis / A. Kennedy // *Journal of In-service Education*. – 2005. – Vol. 31. – # 2. – P. 235 – 250.
89. Kwon D. B. Human Capital and its Measurement / Dae-Bong Kwon. URL: <http://www.oecd.org/site/progresskorea/44109779.pdf>.
90. Linn G. B. Evaluating the long-term impact of professional development / G. B. Linn, P. Gill, R. Sherman, V. Vaughn and J. Mixon // *Professional Development in Education*. – 2010. – Vol. 36. - # 4. – P. 679 – 682.
91. Little A. W. International and comparative education: what's in a name? / Angela W. Little // *Compare* / – 2010. – Vol. 40. – No. 6 (December). – P. 845 – 852.
92. McAuley J. Organization Theory: challenges and perspectives / J. McAuley, J. Duberley, Ph. Johnson. – Harlow : Pearson Education Limited, 2007. – 473 p.
93. McIntyre D. The profession of educational research / D. McIntyre // *British Educational Research Journal*. – 1997. – Vol. 23. – # 2. – P. 127 – 140. 30.
94. McNellis J. R. 21st Century Students Need 21st Century Professors: Applying the Servant-Professor Paradigm. The 6th annual Conference on Higher Education Pedagogy, February 5-7, 2014. Concise Papers. / Janet R. McNellis, Dionne Rosser Mims. - Blacksburg, Virginia : Virginia Tech, 2014. – P. 9 – 10.
95. Mikhail S. W. The Alternative Tertiary Education Sector: More than Non-University Education [Working Paper 10] / S. W. Mikhail. – Washington, D. C.: The World Bank, 2008. – 115 p.
96. Montanini M. Supporting tertiary education, enhancing economic development. Strategies for effective higher education funding in Sub-Saharan Africa / Marta Montanini // *Italian Institute for International Political Studies Working Paper*. – 2013. – May. – # 49. – P. 1 - 38.
97. Musa C. N. Comparative Studies in Higher Education Systems. Course Guide / C. N. Musa, N. A. Nwagwu. – Lagos, Nigeria : National Open University of Nigeria, 2011. – 158 p.
98. National Innovation Systems and Policies. A Compendium of Policy Recommendations and Good Practices 2008 – 2012. – New York and Geneva : United Nations, 2013. – 36 p.
99. Ng'ethe J. M. Determinants of Academic Staff Retention in Public Universities in Kenya: Empirical Review / J. M. Ng'ethe, M. E. Iravo, G. S. Namusonge // *International Journal of Humanities and Social Science*. – 2012. – Vol. 2. – No. 13 (July). – P. 105 – 212.
100. Nóvoa A. Comparative Research in Education: a mode of governance or a historical journey? / A. Nóvoa, T. Yariv-Mashal. // *Comparative Education*. – 2003. – Vol. 39. – # 4. – P. 423 — 438.
101. Padwad A. Continuing Professional Development: An Annotated Bibliography / A. Padwad and K. Dixit. – Kolkata : British Council, 2011. – 36 p.
102. Postgraduate education in England and Northern Ireland. Overview report 2013. [Issues paper July 2013/14]. – HEFCE, 2013. – 65 p.
103. Postgraduate Education in the United Kingdom [Higher Education Policy Institute, The British Library]. – London : Ginevra House, 2010. – 70 p.

104. Postgraduate Education: An Independent Inquiry by the Higher Education Commission. – London : the Higher Education Commission, 2012. – 84 p.
105. Prosperity for all in the global economy - world class skills. Executive Summary and Foreword [the Leitch Review of Skills]. – Norwich, UK : The Stationery Office, 2006. – 31 p.
106. Recommendation of the European Parliament and the Council of 23 April 2008 on the Establishment of the European Qualifications Framework for Lifelong Learning // Official Journal of the European Union. – 6.5.2008. – C 111/1 – C111/7.
107. Schemmann M. The concept of "Governance Regimes": A helpful tool for international comparison in adult education? / M. Schemmann, J. Schrader // Proceedings of the ISCAE Conference. - Las Vegas : International Society for Comparative Adult Education, 2012. – P. 213 – 224.
108. Shaheen I. Factors Affecting the Motivation of Academic Staff (A case study of University College Kotli,UAJ&K) / Imrab Shaheen, Mushtaq A.Sajid, Qudsia Batool // International Journal of Business and Management Invention ISSN (Online). – 2013. – Vol. 2. – Is. 1 (January). – P. 105 –112.
109. Silova I. The Changing Frontiers of Comparative Education: A Forty-Year Retrospective on «European Education» / I. Silova. – European Education. – 2009. – Vol.41. – #1 (Spring). – P.17 – 31.
110. Sparke M. Introducing Globalization - Ties, Tensions, and Uneven Integration / M. Sparke. – Malden, MA, USA : Wiley-Blackwell, 2013. – 491 p.
111. Stompel G. A. Postgraduate Comparative Education Theory under Globalization / G. A. Stompel. // Порівняльно-педагогічні студії. – 2012. - № 3 (13). – С. 12 – 16.
112. Systems of Higher Education, Research and Innovation: Changing Dynamics. UNESCO Forum Research Report; ed. by V. Lynn Meek; Ulrich Teichler and Mary-Louise Kearney. – Kassel, Germany : INCHER publishing, Kassel University, 2009. – 242 p.
113. Teachers' Professional Development. Europe in international comparison. An analysis of teachers' professional development based on the OECD's Teaching and Learning International Survey (TALIS). [Editor: prof. J. Scheerens, University of Twente]. – Luxembourg : Office for Official Publications of the European Union, 2010. – 200 p.
114. Tertiary Education for the Knowledge Society. OECD Thematic Review of Tertiary Education. – Paris : OECD, 2008 – Vol. 1. – 249 p.
115. TESE - The thesaurus for education systems in Europe - 2009 edition. - Режим доступу : http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/tese_en.php.
116. The Trans/National Study of Culture A Translational Perspective [ed. by Doris Bachmann-Medick] (Series:Concepts for the Study of Culture. - Berlin/Boston : Walter de Gruyter GmbH, 2014. – 271 p.
117. Thompson J. Towards 'a theory of international education'? / J. Thompson // Journal of Research in International Education. – 2012. – Vol. 11. # 3. – P. 203 – 204.
118. Trends and Issues in Postgraduate Education: Challenges for Research : final report [International Experts' Workshop], (5-7 March 2008, Dublin, Ireland) / UNESCO

Forum on Higher Education, Research and Knowledge, Dublin City University. – Paris : UNESCO, 2008. – 58 p.

119. Villegas-Reimers E. Teacher professional development: an international review of literature / E. Villegas-Reimers. – Paris : UNESCO. International Institute for Educational Planning, 2003. – 196 p.

120. Wiederhold G. Valuing Intellectual Capital, Multinationals and Taxhavens / G. Wiederhold. – New York : Springer Verlag, 2014. – 563 p.

121. World Declaration on Higher Education for the Twenty-First Century: Vision and Action. Adopted by the World Conference on Higher Education 9.10.1998. – Режим доступу : http://www.unesco.org/education/educprog/wche/declaration_eng.htm

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання

1. Виконання тестів за кожним змістовим модулем.
2. Взаємне оцінювання розробленого діагностичного інструментарію для експериментальної частини власного дисертаційного дослідження.
3. Захист презентацій основного понятійно-категоріального апарату власного дисертаційного дослідження, розробленого за принципами транснаціональної концептуалізації.
4. Виступ на секції конференції за індивідуальним науково-дослідним проектом у контексті теми дисертаційного дослідження.

6. Засоби діагностики успішності навчання

1. Спостереження викладача та інших учасників навчання й підготовки.
2. Виконання тестів за кожним змістовим модулем.
3. Епізодична оцінка викладача та колег у формі суб'єктивних суджень про якість участі в колективних формах навчання й підготовки.
4. Експертні висновки колег щодо підготовленого та розробленого (у сумнівних випадках).
5. Захист виконаних програмових індивідуальних завдань з урахуванням Розподілу максимальної кількості балів за вивчення дисципліни (питомої ваги вивчення та контролю) і тощо.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ ПОРІВНЯЛЬНОЇ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

освітньо-наукової підготовки доктора філософії
зі спеціалізацією в теорії та методиці професійної освіти
за педагогічною галуззю науки
Шифр 13.00.04

Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти

Київ – 2014

Робоча програма «Теорія порівняльної післядипломної освіти»
для здобувачів і аспірантів за освітньо-науковою програмою підготовки доктора
філософії зі спеціалізацією в теорії та методиці професійної освіти за педагогічною
галуззю науки.
«Шифр 13.00.04»

Розробники: Г.О. Штомпель, доктор філософії, доцент, за участю членів тимчасової
дослідницької групи під науковим керівництвом Є. П. Чернишової, доктора
педагогічних наук, професора

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри університетської та професійної
освіти і права

Протокол від. “ _____ ” _____ 2014 __ року № _____

Завідувач кафедри

(підпис) (А. І. Чміль)
“ _____ ” _____ 2014 року

Схвалено Науково-методичною радою Університету менеджменту освіти

Протокол від. “ _____ ” _____ 2014 року № _____

Голова Науково-методичної ради Університету менеджменту освіти
(підпис) (Є.Р. Чернишова)

©УМО, 2014 рік

© Г. О. Штомпель, 2014 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціалізація, освітньо-науковий рівень станом на 6.09.2014	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	очно-дистанційна форма підготовки
Кількість кредитів - 4	педагогічна галузь науки	за вибором	
Модулів – 6	спеціалізація в теорії та методиці професійної освіти	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		2-й	2-й
Індивідуальний науково-дослідний проект за темою дисертаційного дослідження		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		3-й	3-й
		Лекції	
Розподіл 120 годин: <ul style="list-style-type: none"> • для денної форми навчання: аудиторних – 44; самостійної роботи – 68; • для очно-дистанційної форми підготовки: аудиторних – 22; самостійної роботи – 86. 	освітньо-науковий рівень	10 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	14 год.
		Лабораторні	
		2 год.	-
		Самостійна робота	
		68 год.	86 год.
		Індивідуальні завдання:	
6 год.	12 год.		
		Вид контролю: підсумковий (захист презентацій, участь у конференції)	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 0,64

для очно-дистанційної форми підготовки – 0,25

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у здобувачів, аспірантів та інших суб'єктів постдипломних кваліфікацій транснаціонального понятійно-категорійного апарату.

Завдання:

- формування транснаціональних концептів за змістовими модулями дисципліни;
- вироблення здатності зіставляти вітчизняну систему освіти суб'єктів постдипломних кваліфікацій із зарубіжними;
- розвиток умінь долати методологічний націоналізм, етатизм, вищеосвітязи́зм та просторовий фетиши́зм.

Очікувані результати вивчення навчальної дисципліни:

- ✚ з'ясування суттєвих рис *компаративізму глобалізації* в освіті суб'єктів *постдипломних кваліфікацій* (1);
- ✚ опис вихідних положень транснаціональної концептуалізації на окремих прикладах Тезаурусу ЮНЕСКО та ТЕЗЕ – Тезаурусу для систем освіти в Європі 2009 р. (2);
- ✚ вирізняння поняття *терціарна освіта* серед споріднених концептів, спираючись на Міжнародну стандартну класифікацію освіти 2011 р. та наукові публікації (3);
- ✚ застосовування концепту *суб'єкти постдипломних кваліфікацій* для зіставлення та порівняльного аналізу національної та міжнародної освіти після присвоєння ступеня бакалавра (4);
- ✚ наведення прикладів *методологічного націоналізму, етатизму, вищеосвітязи́зму та просторового фетиши́зму*, зокрема з наукових публікацій про освіту, окремих положень закону України «Про вищу освіту» 1556-18 від 01.07.2014 тощо (5);
- ✚ розрізнення *мети вищої освіти* як формування фаховості й професійності та *післядипломної освіти* як розвиток професіоналізму (6);
- ✚ визначення основних етапів постдипломної підготовки: від бакалавра до магістра (бакалавро-магістерський), від магістра до доктора філософії (магістерсько-докторський) та постдокторський з урахуванням національної специфіки (7);
- ✚ характеристика *трикутника знань* як взаємодія вищої та післядипломної освіти з проведенням досліджень і впровадженням інновацій та шляхи його використання у професійно-посадовій діяльності *суб'єктів постдипломних кваліфікацій* (8);
- ✚ вибір маршрутів та траєкторій освітнього поступу суб'єктів постдипломних кваліфікацій (9);
- ✚ розкриття змісту поняття *науково-педагогічні кадри* з позиції транснаціональної концептуалізації (10);
- ✚ окреслення типів і видів науково-педагогічних кадрів та їх відмінностей від професорсько-викладацького складу (11);
- ✚ висвітлення інноваційно-підприємницьких та породжувально-зв'язувальних особливостей призначення професорсько-викладацького складу (12);
- ✚ розмежування характерних ознак *професійності* та *професіоналізму* науково-педагогічних кадрів у їхній освіті та підготовці за компаративізму глобалізації (13);
- ✚ встановлення спільного й відрізняльного між поняттями *нематеріальні активи, інтелектуальний, соціальний та людський капітал* (14);

✚ характеристика шляхів формування спеціалізованого людського капіталу через викладання, дослідження (створення баз даних), поширення знань (взаємодія з їх користувачами) та підтримку знань (передача новим поколінням) у системі післядипломної педагогічної освіти (15);

✚ застосування транснаціонального визначення *безперервного професійного розвитку* за алфавітною версією ТЕЗЕ – Тезаурусу для систем освіти в Європі 2009 р. в постдипломній практиці та висловлення припущення про стратегію *безперервного професійного розвитку фахівців у організації; що вчиться* (16);

✚ надання характеристики теоретичним конструктам *безперервного професійного розвитку* за А. Кеннеді (типові ключові моделі),

Н. Мукан та І. Грогодзою (концепцій та підходів), а також

Л. М. Десімон (концептуальна схема осердя) та іншими (17);

✚ індивідуалізація прогностичних засобів *розвитку професіоналізму* науково-педагогічних працівників на підставах полярного (знання / цінності, функціонування / зростання, автономія / контроль, дискурс зверху / знизу) й ступінчатого (де-, ре- та професіоналізація) континуумів на прикладах членів знайомої *організації, що вчиться* (18);

✚ встановлення місця координації серед управлінських процесів у знайомій *організації, що вчиться* з урахуванням динаміки тлумачення координації в теорії для окреслення меж її прогностичного потенціалу (19);

✚ окреслення переваг й недоліків первинної стандартизації пошуку науково-педагогічними працівниками професійної довершеності (20);

✚ підготовка для обговорення презентації основного понятійно-категоріального апарату власного дисертаційного дослідження, із застосуванням принципів транснаціональної концептуалізації Тезаурусу ЮНЕСКО та ТЕЗЕ - Тезаурусу для систем освіти в Європі 2009 р. (21).

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Предмет і проблеми теорії порівняльної післядипломної освіти

Тема 1. Предмет теорії порівняльної післядипломної освіти за глобалізації.

Тема 2. Транснаціональна концептуалізація категоріального апарату теорії післядипломної освіти за компаративізму глобалізації.

Тема 3. Проблема виокремлення післядипломної підсистеми в терціарній освіті.

Змістовий модуль 2. Післядипломна освіта як підсистема терціарної

Тема 4. Вища й післядипломна освіта в русі до економіки й суспільства знань.

Тема 5. Долання методологічної тенденційності в теорії порівняльної післядипломної освіти та практиці.

Тема 6. Формування спеціалізованого людського капіталу в постдипломній підготовці.

Змістовий модуль 3. Науково-педагогічні кадри системи післядипломної освіти

Тема 7. Концептуальні засади й законодавче відображення післядипломної освіти й підготовки науково-педагогічних кадрів.

Тема 8. Типи й види науково-педагогічних кадрів: транснаціональна концептуалізація.

Тема 9. Професійність, фаховість і професіоналізм науково-педагогічних кадрів за глобалізаціі.

Змістовий модуль 4. Безперервний професійний розвиток післядипломників та його координація

Тема 10. Теоретичні конструкти безперервного професійного розвитку.

Тема 11. Проблеми первинної стандартизації пошуку науково-педагогічними кадрами професійної довершеності.

Тема 12. Прогностичний потенціал координації в системах освіти та організації, що вчиться.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						очно-дистанційна форма					
	усь ого	у тому числі					ус бо го	у тому числі				
		л	п	лб	ін	с.р.		л	п	лб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Предмет і проблеми теорії порівняльної післядипломної освіти												
Тема 1. Предмет теорії порівняльної післядипломної освіти за глобалізаціі	6	2				4	4					4
Тема 2. Транснаціональна концептуалізація категоріального апарату теорії післядипломної освіти	8	2		2		4	6	2				4
Тема 3. Проблема виокремлення підсистеми в терціарній освіті	6				2	4	6				2	4
Разом за змістовим модулем 1	20	4		2	2	12	16	2			2	12

Змістовий модуль 2. Післядипломна освіта як підсистема терціарної												
Тема 4. Вища й післядипломна освіта в русі до економіки й суспільства знань	6					6	6					6
Тема 5. Долання методологічної тенденційності в теорії порівняльної післядипломної освіти та практиці	10	2			2	6	8				2	6
Тема 6. Формування спеціалізованого людського капіталу в постдипломній підготовці	8		2		2	4	6				2	4
Разом за змістовим модулем 2	24	2	2		4	16	20				4	16
Змістовий модуль 3. Науково-педагогічні кадри системи післядипломної освіти												
Тема 7. Типи й види науково-педагогічних кадрів: транснаціональна концептуалізація	8				2	6	8				2	4
Тема 8. Транснаціональна концептуалізація категоріального апарату теорії післядипломної освіти за компаративізму глобалізації	8	2	2			4	4					4
Тема 9.	8				2	6	8				2	6

Професійність, фаховість і професіоналізм науково-педагогічних кадрів за глобалізації												
Разом за змістовим модулем 3	24	2	2		4	16	18				4	14
Змістовий модуль 4. Безперервний професійний розвиток післядипломників та його координація												
Тема 10. Теоретичні конструкти безперервного професійного розвитку	4					4	8					8
Тема 11. Проблеми первинної стандартизації пошуку науково-педагогічними кадрами професійної довершеності	12		2		6	4	24		2		12	10
Тема 12. Прогностичний потенціал координації в системах освіти та організації, що вчиться	10	2			2	6	8					8
Разом за змістовим модулем 4	26	2	2		8	14	40		2		12	26
Разом	94	10	6	2	18	58	94	2	2	-	22	68
Модуль 5 Індивідуальний науково-дослідний проект												
ІНДП	8		-	-	8	-	8		-	-	-	8
Модуль 6 Контрольно-діагностичний												
КД	18				8	10	18				8	10
Усього годин	120	10	6	2	34	68	120	2	2	-	30	86

Деталізація пунктів 6 і 12

Назви модулів і тем	Інші види занять	
	пункт 6	пункт 12
Змістовий модуль 1. Предмет і проблеми теорії порівняльної післядипломної освіти		
Тема 1. Предмет теорії порівняльної післядипломної освіти за глобалізації		
Тема 2. Транснаціональна концептуалізація категоріального апарату теорії післядипломної освіти		
Тема 3. Проблема виокремлення післядипломної підсистеми в терціарній освіті	дискусія (2 год.)	дискусія-онлайн (2 год.)
Змістовий модуль 2. Післядипломна освіта як підсистема терціарної		
Тема 4. Вища й післядипломна освіта в русі до економіки й суспільства знань		
Тема 5. Долання методологічної тенденційності в теорії порівняльної післядипломної освіти та практиці	методологічний семінар (2 год.)	методологічний семінар-онлайн (2 год.)
Тема 6. Формування спеціалізованого людського капіталу в постдипломній підготовці	семінар (2 год.)	семінар-онлайн (2 год.)
Змістовий модуль 3. Науково-педагогічні кадри системи післядипломної освіти		
Тема 7. Типи й види науково-педагогічних кадрів: транснаціональна концептуалізація	рольова гра (2 год.)	рольова гра (2 год.)

Тема 8. Транснаціональна концептуалізація категоріального апарату теорії післядипломної освіти за компаративізму глобалізації		
Тема 9. Професійність, фаховість і професіоналізм науково-педагогічних кадрів за глобалізації	диспут (2 год.)	диспут-онлайн (2 год.)
Змістовий модуль 4. Безперервний професійний розвиток післядипломників та його координація		
Тема 10. Теоретичні конструкти безперервного професійного розвитку		
Тема 11. Проблеми первинної стандартизації пошуку науково-педагогічними кадрами професійної довершеності	вибір та розробка слухного діагностичного інструментарію для експериментальної частини власного дисертаційного дослідження (6 год.)	вибір та розробка слухного діагностичного інструментарію для експериментальної частини власного дисертаційного дослідження (12 год.)
Тема 12. Прогностичний потенціал координації в системах освіти та організації, що вчиться	дебати (2 год.)	дебати-онлайн (2 год.)
Модуль 5. Індивідуальний науково-дослідний проект		
ІНДП	консультування (8 год.)	консультування (8 год.)
Модуль 6. Контрольно-діагностичний		
КД	тестування за змістовими модулями 1-4 (8 год.)	тестування за змістовими модулями 1-4 (8 год.)
КД	взаємооцінювання розробленого діагностичного інструментарію (2 год.)	взаємооцінювання розробленого діагностичного інструментарію (2 год.)
КД	захист презентацій за ІНДП (4 год.)	захист презентацій за ІНДП (4 год.)

КД	виступ на секції конференції за ІНДП (4 год.)	виступ на секції конференції за ІНДП (4 год.)
Разом	34	40

5. Теми семінарських занять для очно-дистанційної підготовки

№	Назва теми	Форма семінарських занять	К-ть годин
1.3	Проблема виокремлення терціарної освіти в національній теорії освіти	дискусія-онлайн	2
2.5	Долання методологічного націоналізму, етатизму, вищеосвітязму та просторового фетишизму в теорії порівняльної післядипломної освіти та практиці	методологічний семінар-онлайн	2
2.6	Формування спеціалізованого людського капіталу в системі післядипломної педагогічної освіти	семінар-онлайн	2
3.7	Концептуальні засади й законодавче відображення післядипломної освіти й підготовки науково-педагогічних кадрів	рольова гра	2
3.9	Професійність, фаховість чи професіоналізм науково-педагогічних кадрів ?	диспут-онлайн	2
4.12	Координація та супровід безперервного професійного розвитку в організації, що вчиться	дебати-онлайн	2
Разом			12

6. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
2.5	Долання методологічного націоналізму, етатизму, вищеосвітязму та просторового фетишизму в теорії порівняльної післядипломної освіти та практиці	2
3.8	Типи й види науково-педагогічних кадрів: транснаціональна концептуалізація	2
4.10	Застосування теоретичних конструктів безперервного професійного розвитку	2
Разом		6

7. Теми лабораторних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1.2	Транснаціональна концептуалізація категоріального	2

	апарату теорії післядипломної освіти	
--	--------------------------------------	--

8. Самостійна робота для очно-дистанційної підготовки

№	Назва теми	Кількість годин
1.2	Транснаціональна концептуалізація категоріального апарату теорії післядипломної освіти за компаративізму глобалізації	4
1.3	Проблема виокремлення терціарної едукатії в національній теорії освіти	4
2.4	Вища й післядипломна освіта в русі до економіки й суспільства знань	6
2.5	Долання <i>методологічного націоналізму, етатизму, вищеосвітянства та просторового фетишизму</i> в теорії порівняльної післядипломної освіти та практиці	6
2.6	Формування спеціалізованого людського капіталу в системі післядипломної педагогічної освіти	4
3.7	Концептуальні засади й законодавче відображення післядипломної освіти й підготовки науково-педагогічних кадрів	4
3.8	Типи й види науково-педагогічних кадрів: транснаціональна концептуалізація	4
3.9	Професійність, фаховість і професіоналізм науково-педагогічних кадрів за компаративізму глобалізації	6
4.10	Теоретичні конструкти безперервного професійного розвитку	8
4.11	Проблеми первинної стандартизації пошуку науково-педагогічними кадрами професійної довершеності	10
4.12	Прогностичний потенціал координації в системах освіти та організації, що вчиться	8
ІНДП	Основний понятійно-категоріальний апарат власного дисертаційного дослідження за принципами транснаціональної концептуалізації Тезаурусу ЮНЕСКО та ТЕЗЕ – Тезаурусу для систем освіти в Європі 2009 р.	8
КД	Діагностичний інструментарій для експериментальної частини власного дисертаційного дослідження	10

9. Індивідуальні завдання за очно-дистанційною формою підготовки

1. Підготувати та презентувати основний понятійно-категоріальний апарат власного дисертаційного дослідження за принципами транснаціональної концептуалізації.

2. Вибрати та частково розробити слушний діагностичний інструментарій для експериментальної частини власного дисертаційного дослідження.

3. Одержати експертний висновок колег щодо підготовленого та розробленого.

10. Методи контролю

Спостереження, оцінювання якості участі в колективних формах навчання й підготовки, тести за чотирма змістовими модулями, виконання програмових індивідуальних завдань з урахуванням розподілу максимальної кількості балів за вивчення дисципліни (питомої ваги вивчення та контролю).

11. Розподіл балів

Розподіл максимальної кількості балів за вивчення дисципліни

Теми змістових модулів та їх питома вага у вивченні основного												Підсумкові види контролю			Σ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	діа	вис	зах	
2	7	5	2	8	4	6	5	7	6	4	7	8	8	21	100
14			14			18			17			16		21	100

Примітка:

діа – розробка та добір діагностичного інструментарію;

вис – виступ на секції конференції;

зах – захист основного понятійно-категоріального апарату власного дисертаційного дослідження за принципами транснаціональної концептуалізації.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторення
0 – 34	F	вкрай незадовільно

12. Методичне забезпечення

1. Розклад аудиторних занять за робочою програмою, в т.ч. для комп'ютерного класу з доступом до Інтернету.
2. Курс лекцій, тематика занять семінарського та практичного типу.
3. Тести за змістовими модулями.
4. Інші методичні ресурси, потреба в яких визначається запитом учасників підготовки та часу.

13. Рекомендована література

Базова

1. Акмеологический словарь / Рос. акад. гос. службы при Президенте РФ ; ред. А. А. Деркач. – М. : Изд-во РАГС, 2006. – 161 с.
2. Вища школа як соціальний інститут і механізм соціалізації молоді / кол. авт.: М. Михальченко (керівник), Т. Андрущенко, В. Баранівський, О. Бульвінська та ін. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 318 с.
3. Вульфсон Б. Л. Последипломное образование на Западе / Б. Л. Вульфсон // Вестник Московского университета. - Серия 20. Педагогическое образование – 2010. - № 2. – С. 72 - 81.
4. Гиралделли П. Теория образования: Гербарт, Дьюи, Фрейре и постмодернисты: взгляд со стороны философии образования / П. Гиралделли // Философия. – 2002. – № 2. – С. 158 – 163.
5. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – К. і Вінниця : Планер, 2010. – 368 с.
6. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти / Н. В. Гузій. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. – 243 с.
7. Джемс У. Прагматизм: новое название для некоторых старых методов мышления / У. Джемс // Популярные лекции по философии; пер. с англ. — Изд. 3-е. — М. : ЛКИ, 2011. — 240 с.
8. Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук України ; відповід. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
9. Іванюк І. В. Освітня політика / І. В. Іванюк. - Київ : Університет економіки та права «КРОК», 2006. – 172 с.
10. Коломінський Н. Л. Психологія менеджменту в освіті: соціально-психологічний аспект: Монографія / Н. Л. Коломінський. – К.: МАУП, 2001. – 286 с.
11. Куценко В. І. Соціальний вектор економічного розвитку / Під наук. ред. доктора екон. наук, проф., академіка НАН України Б. М.Данилишина / В. І. Куценко. – К. : Наук.думка, 2010. – 735 с.
12. Луговий В. І. Фінансово-економічне забезпечення дослідницько-інноваційної діяльності вітчизняної та світової вищої освіти: порівняльний аналіз / В. І. Луговий, Ж. В. Таланова // Вісн. Київ. нац. ун-ту технологій та дизайну. – 2012. – № 4. – С. 9 – 18.
13. Лушин П. В. О психологии человека в переходной период: Как выживать, когда все рушится? / П.В. Лушин. – К. : Наук.світ, 2007. – 207 с.
14. Людина і соціум у глобалізованому світі: монографія / Чаплигін О. К., Корабльова Н. С., Дорошкевич А. С., Маркозова О. О. та інші. / за ред. проф. Чаплигіна О. К. — Х.: ХНАДУ, 2012. — 340 с.
15. Национальная рамка квалификаций Российской Федерации. Рекомендации /О. Ф. Батрова, В. И. Блинов, И. А. Волошина и др. – М.: Федеральный институт развития образования, 2008. – 14 с.
16. Ничкало Н. Порівняльна професійна педагогіка як галузь педагогічного знання / Н. Ничкало // Порівняльна професійна педагогіка. – 2011. - Вип. 1. – С. 6 – 18.

17. Олійник В. В. Модернізація системи післядипломної педагогічної освіти України в умовах змін / В. В. Олійник. // Післядипломна педагогічна освіта: європейські орієнтири та регіональні пріоритети: тези міжн. наук.-практ. конф., 10 – 11 вересня 2009 р., Біла Церква. / за наук. ред. В. В. Олійника, Л. М. Карамушки, Н. І. Клокар, Л. І. Даниленко. – Біла Церква: КОПОППК, 2009. – С. 20 – 22.
18. Олійник В. Наукові засади розроблення прогностичної моделі розвитку післядипломної освіти в Україні / В. Олійник, В. Семиченко, Л. Пуховська, Л. Даниленко // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 1. – С. 18 – 23.
19. Опис рівнів Міжнародної стандартної класифікації освіти (ISCED-2011). Проект. [переклад з англ. С. В. Мельник, К. Е. Ланчинська]. – Режим доступу : <http://www.lir.lg.ua/МСКО2010.pdf/>
20. Правові засади реалізації Болонського процесу в Україні: монографія / Колектив авторів: Бугров В., Гожик А., Жданова К., Зарубінська І., Захарченко В., Калашнікова С. Козієвська О., Линьова І., Луговий В., Оржель О., Рашкевич Ю., Таланова Ж., Шитікова С.; за заг. ред. В. Лугового, С. Калашнікової. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 156 с.
21. Протасова Н. Г. Післядипломної освіта педагогів як відкрита система / Н. Г. Протасова // Післядипломна освіта в Україні. – 2001. – № 12. – С. 10 – 13.
22. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності / Л. П. Пуховська. – К. : Вища шк., 1997. – 180 с.
23. Пуховська Л. П. Сучасні підходи до професіоналізму вчителя в різних освітніх системах / Л. П. Пуховська // Шлях освіти. – 2001. – № 1. – С. 20 - 25.
24. Пуховська Л. Теоретичні засади професійного розвитку вчителів : рух до концептуальної карти / Л. Пуховська // Порівняльна професійна педагогіка. – 2011. – Вип. 1. – С. 97 – 106.
25. Рибалка В. В. Професійний розвиток // Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук України ; відповід. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 733.
26. Рубинштейн С. Л. Принцип творческой самодеятельности (К философским основам современной педагогики) / С. Л. Рубинштейн // Вопросы психологии. – 1984. – № 4. – С. 101 – 108.
27. Руководство Осло. Рекомендации по сбору и анализу данных по инновациям / Пер. на русский язык с англ. и фр. языков гос. учреждения «Центр исследований и статистики науки». – М. : ЦИСН, 2010. – 107 с.
28. Словарь согласованных терминов и определений в области образования государств-участников Содружества Независимых Государств / Под науч. ред. доктора техн. наук, проф. Н. А. Селезневой. – М. : НИТУ «МИСиС», 2012. – 244 с.
29. Сухомлинський В. О. Поради про відвідування та аналіз уроків. Бесіда сьома. / В. О. Сухомлинський // Розмова з молодим директором школи. – Вибр. тв. у 5-ти т. – Т. 4. - К. : Рад. шк., 1977. – С. 576 – 598.
30. Тезаурус ЮНЕСКО. - Режим доступу : <http://databases.unesco.org/thesru/help.html#per>
31. Тихомиров А. А. Стили лидерства и успешность слияний: трансформационно-транзакционная концепция лидерства / А. А. Тихомиров, У. Д. Спенглер // Российский журнал менеджмента. – 2005. – Т. 3. – № 2. – С. 71 – 98.

32. Чернишова Є. Управління процесом підготовки та професійного зростання науково-педагогічних кадрів в умовах євроінтеграції / Є. Чернишова, Г. Штомпель, В. Саюк // Шлях освіти. – 2010. – № 1. – С. 8 – 12.

33. Штомпель Г. А. Постдипломное образование научно-педагогических кадров и управление в условиях глобализации / Г. А. Штомпель. // Материали межд. науч.-практ. конф. «Перспективные инновации в науке, образовании, производстве и транспорте '2012», 19-30 июня 2012 г. – Выпуск 2. Том 11 (Педагогика, психология и социология). – Одесса: КУПРИЕНКО, 2012. – С. 16 – 30.

34. Штомпель Г. Зіставність освітньої постдипломної політики як режим управління / Г. Штомпель // Педагогічна теорія і практика в контексті інтеграційних процесів. Матеріали Міжн. наук.-практ. конференції (25 – 26 квітня 2014 р.). – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – С. 210 – 216.

35. Штомпель Г. Методологія компаративізму глобалізації та тенденції розвитку академічної професії / Г. Штомпель // Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст: матеріали Всеукраїнського наук.-практ. семінару (Київ, 5 червні 2014 р.) / за заг. ред. О. І. Локшиної. – К. : Пед. думка, 2014. – С. 24 – 26.

36. Штомпель Г. О. Концептуалізація постдипломних кваліфікацій у новій редакції Міжнародної стандартної класифікації освіти / Г. О. Штомпель // Педагогіка і психологія. – 2013. – № 1. – С. 54 – 60.

37. Штомпель Г. О. Підготовка кадрів дослідницької кваліфікації у світі / Г. О. Штомпель // Основи наукових досліджень : навч. підручник ; за ред. В. І. Саюк, Є. Р. Чернишової. – К. : Педагог. думка, 2012. – С. 8 - 20.

38. Штомпель Г. О. Прогностичний потенціал координації для розвитку професіоналізму / Г. О. Штомпель // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Додаток 1 до Вип. 31, Том IX (51) : Темат. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Гнозис, 2013. – С. 105–120.

39. Штомпель Г. О. Сучасний менеджеризм і координація професійного зростання в освітній організації / Г. О. Штомпель // Вісник післядипломної освіти. – 2010. – № 14. – С. 216 – 232.

40. Штомпель Г. О. Сучасні світові тенденції розвитку вищої школи / Г. О. Штомпель // Основи організації праці керівних кадрів вищої школи : [навч. посібник для слухачів очно-дистанц. курсів підвищ. кваліфікації кер. кадрів вищої шк.] / В. А. Семиченко, О. С. Снісаренко, Л. П. Сніцар, Г. О. Штомпель. – К. : Педагог. думка, 2010. – С. 31 - 82.

41. Штомпель Г. О. Терціарні важелі освітньої та науково-освітньої політики / Г. О. Штомпель // Вища освіта України. – 2013. – № 3 (додаток 2). – С. 52 - 58.

42. Штомпель Г. О. Трансляція результатів дослідження у системі післядипломної освіти: метод. рек. щодо апробації та внесення змін у теоретико-метод. аспекти підготовки наук.-пед. кадрів ; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти» / Г. О. Штомпель. – К. , 2013. – 84 с.

43. Штомпель Г. Особливості призначення професорсько-викладацького складу щодо функціонування трикутника знань / Г. Штомпель. // Вища освіта України. – 2012. № 3 (додаток 2). С. 56 - 59.
44. Штомпель Г. О. Теоретико-методологічні перешкоди в еволюції постдипломних кваліфікацій / Г. О. Штомпель // Матеріали Всеукр. наук. конференції (21 – 22 червня 2013 р., м. Дніпропетровськ) ; наук. ред. О. Ю. Висоцький. – Дніпропетровськ : Роял Принт, 2013. – С. 114 – 116.
45. Штомпель Г. О. Рамкові стандарти в управлінському супроводі професійного самозростання науково-педагогічних працівників / Г. О. Штомпель // Вісник післядипломної освіти. – 2012. – Вип. № 6 (19). – С. 160 – 180.
46. Штомпель Г. О. Удосконалення фахівця як проблема теорії й управлінського супроводу в системі післядипломної освіти / Г. О. Штомпель // Вісник післядипломної освіти. – 2011. – № 3 (16). – С. 173 - 180.
47. Alexandrou A. Editorial / A. Alexandrou // Professional Development in Education. – 2010. – Vol. 36. - # 4 (December). – P. 543 - 546.
48. Arnove R. F. Introduction: Reframing Comparative Education: The Dialectic of the Global and the Local // Comparative Education. The Dialectic of the Global and the Local [ed. by R. F. Arnove, C. A. Torres & S. Franz]. - Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2013. – P. 1 – 25.
49. Barker Ch. The Sage Dictionary of Cultural Studies / Ch. Barker. - Thousand Oaks, California : Sage Publications, 2004. – 240 p.
50. Becker G. S. Human Capital, Effort, and the Sexual Division of Labor / G. S. Becker // Journal of Labor Economics. – 1985. – Vol. 3. – No. 1. – Part 2: Trends in Women's Work, Education, and Family Building – P. 33 – 58.
51. Bitusikova A. Quality Assurance in Postgraduate Education / A. Bitusikova, J. Bohrer, I. Borošić et al. – Helsinki : European Association for Quality Assurance in Higher Education. 2010. – 74 p.
52. Brinkley Ia. Knowledge Workers and Knowledge Work. A Knowledge Economy Programme Report / I. Brinkley, R. Fauth, M. Mahdon and S. Theodoropoulou. – London : The Work Foundation, 2009. – 88 p.
53. Bray M. Comparative education research: approaches and methods / M. Bray; B. Adamson; M. Mason. – Hong Kong, China : Comparative Education Research Centre, the University of Hong Kong : Springer, 2007. – 444 p.
54. Carr W. Education without Theory / Wilfred Carr. – 2006. – 14 p. - Режим доступу : <http://www.philosophy-of-education.org/pdfs/Saturday/Carr.pdf>
55. Coombs S. Whither Postgraduate Professional Development? Towards a theoretical framework to guide long-term teacher development in England / S. Coombs, N. Sorensen. // Professional Development in Education. – 2010. – Vol. 36. - # 4 (December). – P. 683 – 689.
56. Crossley M. Comparative and International Research in Education. Globalization, context and difference. / Michael Crossley, Keith Watson. – London and New York: RoutledgePalmer, 2003. – 192 p.

57. Crowston K. J. Coordination theory and its application in HCI. Paper 485 / K. J. Crowston, J. Rubleske, and J. Howison. – Institute for Software Research. – 2006. – 39 p. – Режим доступа : <http://repository.cmu.edu/isr/485>
58. Cusso R. From development comparatism to globalization comparativism: towards more normative international education statistics / R. Cusso, S. D'Amico // *Comparative Education*. – 2005. – Vol. 41. – Is. 2. – P. 199 – 216.
59. Czarnecki K. Psychologia zawodowego rozwoju człowieka : (dzieci - mlodziezy - doroslych) / K. M. Czarnecki. – Krakow : Impuls, 1998. – 248 s.
60. Dale R. Beyond Methodological 'Isms' in Comparative Education in an Era of Globalisation / R. Dale, S. Robertson. // *International Handbook of Comparative Education* ; ed. by R. Cowen, A. M. Kazamias. – Dordrecht, Heidelberg, London, and New York : Springer, 2009. – P. 1113 – 1128.
61. Dale R. Globalisation, Knowledge Economy and Comparative Education / R. Dale. // *Comparative Education*. – 2005. – Vol. 41. – # 2. – P. 117 – 149.
62. Dale R. Towards a Critical Grammar of Education Policy Transfer / R. Dale, S. Robertson. // *World Yearbook of Education 2012. Policy Borrowing and Lending in Education* ; ed. by G. Steiner-Khamsi and F. Waldow. – New York : Routledge, 2012. – P. 21 – 40.
63. Davenport Th. H. Thinking for a Living: How to Get Better Performances and Results from Knowledge Workers / Thomas H. Davenport. – The U.S.A. : Harvard Business Review Press, 2005. – 240 p.
64. Desimone L. M. Improving Impact Studies of Teachers' Professional Development: Toward Better Conceptualizations and Measures / L. M. Desimone // *Educational Researcher*. – 2009. – Vol. 38. – # 3 (April). – P. 181 - 199.
65. Evans L. The professional status of educational research: professionalism and developmentalism in 21st century working life / L. Evans // *British Journal of Educational Studies*. – 2013. – 61 (4). – P. 471 - 490.
66. Evans L. Amanda's tale – and what it tells us about the multidimensionality of professional development / L. Evans // *Professional Development Today*. – 2013. – 15 (3). – P. 24 - 30.
67. Evans L. Professionalism, professionalism and the development of education professionals / L. Evans. – *British Journal of Educational Studies*. – 2008. – 56 (1). – P. 20 – 38.
68. Evans L. The 'shape' of teacher professionalism in England: professional standards, performance management, professional development, and the changes proposed in the 2010 White Paper/ L. Evans. – *British Educational Research Journal*. – 2011. – Vol. 37 – # 5. – P. 851 – 870.
69. Evetts J. A new professionalism? Challenges and opportunities / J. Evetts // *Current Sociology*. – 2011. – Vol. 59. – # 4. – P. 406 – 422.
70. Fairbrother G. P. Comparison to what end? Maximizing the potential of comparative education research / G. P. Fairbrother // *Comparative Education*. – 2005. – Vol. 41. #1 (February). – P. 5 – 24.
71. Faraj S. Coordination in fast response organizations / S. Faraj & Y. Xiao // *Management Science*. – 2006. – Vol. 52 (8). – P. 1155 – 1169.

72. Fayol H. Administration industrielle et générale: prévoyance, organisation, commandement, coordination, contrôle / H.Fayol. - Paris : Dunod, 1970. – 151 p.
73. Follett M. P. Freedom & Co-ordination: Lectures in Business Organization / Edited and with an introduction by Lionel Urwick. - London : Management Publications Trust, 1949. – 89 p.
74. Fukuyama F. What Is Governance? [The Center for Global Development Working Paper 314] / F.Fukuyama. - Washington, DC : Center for Global Development, 2013. – Режим доступа : <http://www.cgdev.org/content/publications/detail/1426906>
75. Gittell J. H. Relational Coordination: Guidelines for Theory, Measurement and Analysis / J. H. Gittell. – Waltham, Massachusetts : Brandeis University, 2011. – 92 p. – Режим доступа : http://rcrc.brandeis.edu/downloads/Relational_Coordination_Guidelines_8-25-11.pdf
76. Gittell J. H. Impact of relational coordination on job satisfaction and quality outcomes: a study of nursing homes / J. H. Gittell, D. Weinberg, S. Pfefferle, Ch. Bishop // Human Resource Management Journal. – 2008. – Vol. 18. – Is. 2. – P. 154 – 170.
77. Global Governance 2025: At a Critical Juncture. – Paris : The European Union Institute for Security Studies, 2010. – 89 p.
78. Globalisation and Regionalisation in Higher Education: Toward a New Conceptual Framework / S. Robertson, R. Dale, S. Moutsios, G. Nielsen, C. Shore and S. Wright /. – Aarhus : EPOKE, Department of Education, Aarhus University, 2012. – 63 p.
79. Gong J. Governance / J. Gong. // Encyclopedia of Educational Leadership and Administration. – The USA : SAGE Publications, 2006. – Режим доступа : http://www.sage-ereference.com/edleadership/Article_n251.html.
80. Governance und gesellschaftliche Integration [Hrsg: Stefan Lange und Uwe Schimank]. – Wiesbaden : VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2004. – 227 S.
81. Handbook on Business Process Management 1. Introduction, Methods, and Information Systems [ed. by Jan vom Brocke, Michael Rosemann] – Berlin, Heidelberg : Springer-Verlag, 2010. – 612 p.
82. Hasset K. A. What Ideas Are Worth: The Value of Intellectual Capital And Intangible Assets in the American Economy / K. A. Hasset and R. J. Shapiro. – The U.S.A. : Sonecon, 2012. – 34 p.
83. Heckman J. J. Policies to Create and Destroy Human Capital in Europe. Discussion Paper No. 4680. / J. J. Heckman, B. Jacobs. – Bonn: IZA, 2009. – 112 p.
84. Hoyle E. Professionalism, Professionalism and Control in Teaching / E. Hoyle // London Educational Review. – 1974. - # 3 (2). – P. 13 – 19.
85. Human Capital Trends 2013. Leading indicators. [Annual report]. – New York: Deloitte LLP, 2013. – 28 p.
86. Human Development Report 2013. The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World. – New York: UNDP, 2013. – 203 p.
87. International Standard Classification of Education. ISCED 2011. – Montreal : UNESCO Institute for Statistics, 2012. – 84 p.
88. Kennedy A. Models of Continuing Professional Development: a framework for analysis / A. Kennedy // Journal of In-service Education. – 2005. – Vol. 31. – # 2. – P. 235 – 250.

89. Kwon D. B. Human Capital and its Measurement / Dae-Bong Kwon. URL: <http://www.oecd.org/site/progresskorea/44109779.pdf>.

90. Linn G. B. Evaluating the long-term impact of professional development / G. B. Linn, P. Gill, R. Sherman, V. Vaughn and J. Mixon // Professional Development in Education. – 2010. – Vol. 36. - # 4. – P. 679 – 682.

91. Little A. W. International and comparative education: what's in a name? / Angela W. Little // Compare/ – 2010. – Vol. 40. – No. 6 (December). – P. 845 – 852.

92. McAuley J. Organization Theory: challenges and perspectives / J. McAuley, J. Duberley, Ph. Johnson. – Harlow : Pearson Education Limited, 2007. – 473 p.

93. McIntyre D. The profession of educational research / D. McIntyre // British Educational Research Journal. – 1997. – Vol. 23. – # 2. – P. 127 – 140. 30.

94. McNellis J. R. 21st Century Students Need 21st Century Professors: Applying the Servant-Professor Paradigm. The 6th annual Conference on Higher Education Pedagogy, February 5-7, 2014. Concise Papers. / Janet R. McNellis, Dionne Rosser Mims. - Blacksburg, Virginia : Virginia Tech, 2014. – P. 9 – 10.

95. Mikhail S. W. The Alternative Tertiary Education Sector: More than Non-University Education [Working Paper 10] / S. W. Mikhail. – Washington, D. C.: The World Bank, 2008. – 115 p.

96. Montanini M. Supporting tertiary education, enhancing economic development. Strategies for effective higher education funding in Sub-Saharan Africa / Marta Montanini // Italian Institute for International Political Studies Working Paper. – 2013. – May. – # 49. – P. 1 - 38.

97. Musa C. N. Comparative Studies in Higher Education Systems. Course Guide / C. N. Musa, N. A. Nwagwu. – Lagos, Nigeria : National Open University of Nigeria, 2011. – 158 p.

98. National Innovation Systems and Policies. A Compendium of Policy Recommendations and Good Practices 2008 – 2012. – New York and Geneva : United Nations, 2013. – 36 p.

99. Ng'ethe J. M. Determinants of Academic Staff Retention in Public Universities in Kenya: Empirical Review / J. M. Ng'ethe, M. E. Iravo, G. S. Namusonge // International Journal of Humanities and Social Science. – 2012. – Vol. 2. – No. 13 (July). – P. 105 – 212.

100. Nóvoa A. Comparative Research in Education: a mode of governance or a historical journey? / A. Novoa, T. Yariv-Mashal. // Comparative Education. – 2003. – Vol. 39. – # 4. – P. 423 — 438.

101. Padwad A. Continuing Professional Development: An Annotated Bibliography / A. Padwad and K. Dixit. – Kolkata : British Council, 2011. – 36 p.

102. Postgraduate education in England and Northern Ireland. Overview report 2013. [Issues paper July 2013/14]. – HEFCE, 2013. – 65 p.

103. Postgraduate Education in the United Kingdom [Higher Education Policy Institute, The British Library]. – London : Ginevra House, 2010. – 70 p.

104. Postgraduate Education: An Independent Inquiry by the Higher Education Commission. – London : the Higher Education Commission, 2012. – 84 p.

105. Prosperity for all in the global economy - world class skills. Executive Summary and Foreword [the Leitch Review of Skills]. – Norwich, UK : The Stationery Office, 2006. – 31 p.

106. Recommendation of the European Parliament and the Council of 23 April 2008 on the Establishment of the European Qualifications Framework for Lifelong Learning // Official Journal of the European Union. – 6.5.2008. – C 111/1 – C111/7.

107. Schemmann M. The concept of "Governance Regimes": A helpful tool for international comparison in adult education? / M. Schemmann, J. Schrader // Proceedings of the ISCAE Conference. - Las Vegas : International Society for Comparative Adult Education, 2012. – P. 213 – 224.

108. Shaheen I. Factors Affecting the Motivation of Academic Staff (A case study of University College Kotli,UAJ&K) / Imrab Shaheen, Mushtaq A.Sajid, Qudsia Batool // International Journal of Business and Management Invention ISSN (Online). – 2013. – Vol. 2. – Is. 1 (January). – P. 105 –112.

109. Silova I. The Changing Frontiers of Comparative Education: A Forty-Year Retrospective on «European Education» / I. Silova. – European Education. – 2009. – Vol.41. – #1 (Spring). – P.17 – 31.

110. Sparke M. Introducing Globalization - Ties, Tensions, and Uneven Integration / M. Sparke. – Malden, MA, USA : Wiley-Blackwell, 2013. – 491 p.

111. Stompel G. A. Postgraduate Comparative Education Theory under Globalization / G. A. Stompel. // Порівняльно-педагогічні студії. – 2012. - № 3 (13). – С. 12 – 16.

112. Systems of Higher Education, Research and Innovation: Changing Dynamics. UNESCO Forum Research Report; ed. by V. Lynn Meek; Ulrich Teichler and Mary-Louise Kearney. – Kassel, Germany : INCHER publishing, Kassel University, 2009. – 242 p.

113. Teachers' Professional Development. Europe in international comparison. An analysis of teachers' professional development based on the OECD's Teaching and Learning International Survey (TALIS). [Editor: prof. J. Scheerens, University of Twente]. – Luxembourg : Office for Official Publications of the European Union, 2010. – 200 p.

114. Tertiary Education for the Knowledge Society. OECD Thematic Review of Tertiary Education. – Paris : OECD, 2008 – Vol. 1. – 249 p.

115. TESE - The thesaurus for education systems in Europe - 2009 edition. - Режим доступу : http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/tese_en.php.

116. The Trans/National Study of Culture A Translational Perspective [ed. by Doris Bachmann-Medick] (Series:Concepts for the Study of Culture. - Berlin/Boston : Walter de Gruyter GmbH, 2014. – 271 p.

117. Thompson J. Towards 'a theory of international education'? / J. Thompson // Journal of Research in International Education. – 2012. – Vol. 11. # 3. – P. 203 – 204.

118. Trends and Issues in Postgraduate Education: Challenges for Research : final report [International Experts' Workshop], (5-7 March 2008, Dublin, Ireland) / UNESCO Forum on Higher Education, Research and Knowledge, Dublin City University. – Paris : UNESCO, 2008. – 58 p.

119. Villegas-Reimers E. Teacher professional development: an international review of literature / E. Villegas-Reimers. – Paris : UNESCO. International Institute for Educational Planning, 2003. – 196 p.

120. Wiederhold G. Valuing Intellectual Capital, Multinationals and Taxhavens / G. Wiederhold. – New York : Springer Verlag, 2014. – 563 p.

121. World Declaration on Higher Education for the Twenty-First Century: Vision and Action. Adopted by the World Conference on Higher Education 9.10.1998. – Режим доступу : http://www.unesco.org/education/educprog/wche/declaration_eng.htm

Допоміжна

1. Змеев С. И. Андрагогика: основы теории, истории и технологии обучения взрослых / С. И. Змеев. – М. : ПЕР СЭ, 2007. – 272 с.

2. Кант И. О воспитании разума / И. Кант. — Калининград : Кн. изд-во, 1995. — 246 с.

3. Киктев С. В. Критерии и показатели оценки инвариантной педагогической подготовки преподавателей системы последиplomного педагогического образования / С. В. Киктев // Образование и наука. – 2009. – № 10 (67). – С. 22 – 32.

4. Концептуальные основы разработки и внедрения многоуровневой системы непрерывного повышения квалификации профессионально-педагогических кадров : [моногр.] / В. В. Латюшин, В. В. Базелюк, Р. С. Димухаметов, Л. И. Дудина. – Челябинск : Изд-во «РЕКПОЛ», 2009. – 189 с.

5. Кулініч І. О. Психологія управління / І. О. Кулініч. – К. : Знання, 2008. – 292 с.

6. Маслов В. І. Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами / В. І. Маслов. – Тернопіль : Астон, 2007. – 150 с.

7. Новиков Д. А. Введение в теорию управления образовательными системами / Д. А. Новиков. – М. : Эгвес, 2009. – 156 с.

8. Олійник В. В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: Монографія. — К.: Міленіум, 2003. – 594 с.

9. Розвиток україномовної компетентності педагогічних працівників у системі післядипломної освіти: теорія, практика : наук.-метод. посіб. / Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України; за наук. ред. В. І. Пуцова, М. С. Скрипник. – К. : Геопринт, 2008. – 248 с.

10. Синенко В. О модернизации системы дополнительного профессионального педагогического образования – от кризиса в сознании до реальных перспектив / В. О. Синенко // Післядипломна освіта в Україні. – 2012. – № 2 (21). – С. 4 – 9.

11. Титов В. А. Сравнительная педагогика (конспект лекций). – М. : А - Приор, 2008. – 156 с.

12. Фруммин И. Д. Образовательная политика: практика анализа: путеводитель по курсу / И. Д. Фруммин. - М.: ЦИОП МВШСЭН, 2002. – 168 с.

13. Чернишова Є. Р. Кадровий потенціал системи післядипломної педагогічної освіти: наук.-мет. аспект : наук. вид. / Є. Р. Чернишова. – К. : Ун-т менедж. освіти НАПН України, 2011. – 208 с.

14. Чернишова Є. Р. Кадровий потенціал системи післядипломної педагогічної освіти: організаційно-технологічний аспект : наук. вид. / Є. Р. Чернишова. – К. : Ун-т менедж. освіти НАПН України, 2011. – 160 с.

15. Штомпель Г. Методологічний виклик порівняльним студіям управління розвитком професіоналізму в післядипломній освіті» / Г. Штомпель // Педагогічна компаративістика – 2013: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст : матеріали наук.-практ. семінару (Київ, 10 червня 2013 р.) / Ін-т педагогіки НАПН України / За заг. ред. О. І. Локшиної. – К. : Педагогічна думка, 2013. – С. 24 – 27.

16. Штомпель Г. О. Експериментальні рамкові стандарти післядипломної освіти науково-педагогічних кадрів [відеозапис доповіді та обговорення на секції № 3 «Проблематика експериментального формування та супроводу науково-педагогічних кадрів в системі післядипломної педагогічної освіти» 16.05.2012] / Г. Штомпель. // Всеукраїнська наук.-практ. конф. «Розвиток післядипломної педагогічної освіти в сучасному суспільстві: експериментально-дослідницька діяльність» (Львів – Київ, 14-25 травня 2012 р.) / Львівський обл. інститут післядипломної педагог. освіти, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» Нац. академії педагог. наук України. – Режим доступу : <http://loipro.lviv.ua/fusion/news.php>, с.2.

17. Штомпель Г. О. Професійне зростання фахівця: основне джерело, стадії та ознаки / Г. О. Штомпель // Післядипломна освіта в Україні. – 2005. – № 1. – С. 45 - 52.

18. Штомпель Г. О. Управління інноваційно-підприємницьким удосконаленням науково-педагогічних кадрів / Г. О. Штомпель // Філософсько-теоретичні та практико-зорієнтовані аспекти випереджаючої освіти для сталого розвитку : матеріали II всеукр. конф., (Дніпропетровськ, 5 грудня 2013 р.) Частина I / наук. ред. О. Є. Висоцька / МОН, Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. – Дніпропетровськ : Роял Принт, 2014. – С. 197 – 199.

19. Штомпель Г. Післядипломна освіта науково-педагогічних кадрів і спільнота знань та інновацій / Г. Штомпель // Педагогічна компаративістика – 2012: аспект обдарованості (трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст) : Матеріали наук.-практ. семінару (Київ, 11 червня 2012 р.) / за заг. ред. О. І. Локшиної, Н. І. Поліхун. – К. ТОВ «Інформаційні системи», 2012. – С. 123 - 124.

20. Штомпель Г. Самозростання педагога і єврокомпетентності в управлінському супроводі післядипломної освіти / Г. Штомпель // Міждисциплінарність як методологія гуманітарних наук: мова, освіта, культура : матеріали міжн. науково-практ. конф., 26-27 квітня 2012 р. м.Умань. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2012. – Ч.2. – С. 143 - 145.

21. Штомпель Г. Стиль координування й чинники професійного зростання педагога в післядипломній освіті / Г. Штомпель // Коломінські читання: Матеріали Першого Міжнар.наук.форуму, присвяч.пам'яті д-ра психол.наук, проф. Н. Л.

Коломінського, м.Київ, 28 берез. 2007 р. / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. – К. : МАУП, 2007. – С. 174 – 181.

22. Штомпель Г. Теоретико-методологические предпосылки международного признания обученности / Г. Штомпель. – Режим доступа : <http://umo.edu.ua/konferencz-ta-semnari3>.

23. Штомпель Г. О. Чи варто ставати досконалішим (концептуальні шляхи реформування післядипломної освіти в Україні) / Г.О. Штомпель // Гуманітарні науки. – 2004. – № 1. – С. 6 – 17.

24. Щербина В. В. Теория организаций как общая управленческая дисциплина / В. В. Щербина // Личность. Культура. Общество. – 2007. – Т. IX. – № 1. – С. 182 – 203.

25. Balaton K. Organizational literature, Eastern European / K. Balaton. // International Encyclopaedia of Organization Studies. – The U.S.A. : SAGE Publications, 2007. – Режим доступа : http://www.sage-reference.com/organization/Article_n381.html

26. Bourne L. Stakeholder Relationship Management. A Maturity Model for Organizational Development / L. Bourne. – London : Gower, 2009. – 242 p.

27. Bush T. Theories of Educational Management. The National Council of Professors of Educational Administration. Connexions module: m13867 / T. Bush. – NCPREA, 2006. – 25 p. – Режим доступа : <http://cnx.org/content/m13867/latest/>

28. Cook S. D. N. Navigating the Eternally Unfolding Present: Toward an Epistemology of Practice / S. D. N. Cook, H. Wagenaar // The American Review of Public Administration. – 2012. – 42 (1). – P. 3 – 38.

29. Developmental Theories through the Life Cycle / Ed. by prof. Sonia G. Austrian. – N.Y.: Columbia University Press, 2008. – 440 p.

30. Dolan E. T. Revisiting Adhocracy: From Rhetorical Revisionism to Smart Mobs / T. E. Dolan // Journal of Futures Studies. – 2010. – 15(2). – P. 33 – 50.

31. European higher education in the world. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels, 11.7.2013. COM(2013) 499 final. – 15 p. – Режим доступа: http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc/com499_en.pdf

32. Grant A. M. Relational job design and the motivation to make a prosocial difference / A. M. Grant // Academy of Management Review. – 2007. – Vol. 32 (2). – P. 393 – 417.

33. Hargreaves A. Four Ages of Professionalism and Professional Learning / A. Hargreaves // Teachers and Teaching: History and Practice. – 2000. – Vol. 6. - No. 2. – P. 151 – 182.

34. HRH. Integrated health and post modern medicine. Editorial // Journal of the Royal Society of Medicine. – 2012. – # 105 (December). – P. 496 – 498.

35. Jarvis P. Learning to be a person: East and West / P. Jarvis // Comparative education. – 2013. – Vol. 49. - # 1. – P. 4 – 15.

36. Lunenburg F. C. Educational administration: concepts and practices / F. C. Lunenburg, A. C. Ornstein. – Belmont, CA: Wadsworth, 2008. – 554 p.

37. Malone T. The interdisciplinary study of coordination / T. Malone, K. Crowston. // *ACM Computing Surveys*. – 1994. – Vol. 26. – # 1. – P. 87 – 119.
38. McDonald I. *Systems Leadership: Creating Positive Organisations* / I. MacDonald, C. Burke, K. Stewart. – Aldershot, England; Burlington, USA : Ashgate Publishing, 2006. - 291 p.
39. Milana M. Konceptualizace professionalism u vzdělavatelů dospělých. Conceptualizing professionalism among teachers of adults / M. Milana, O. Skrypnik // *Studia paedagogica*. – 2012. – 17 (1). – S. 113 – 128.
40. Noordegraaf M. From “Pure” to “Hybrid” Professionalism: Present-Day Professionalism in Ambiguous Public Domains / M. Noordegraaf // *Administration & Society*. – 2007. – # 39. – P. 761 – 785.
41. Pfadenhauer M. Crisis or decline? Problems of legitimation and loss of trust in modern professionalism / M. Pfadenhauer // *Current Sociology*. – 2006. – # 54 (4). – P. 565 – 578.
42. *Professionalism and Pedagogy: A Contemporary opportunity* / Ed. by A. Pollard. – L. : TLRP, 2010. – 36 p.
43. Rastogi P. N. Knowledge Management and Intellectual Capital as a Paradigm of Value Creation / P. N. Rastogi // *Human Systems Management*. – 2002. – 21(4). – P. 229-240.
44. Robbins B. *Secular vocations: intellectuals, professionalism, culture* / Bruce Robbins. – L. : Verso, 1993. – 263 p.
45. Rosenberg J. *Globalization Theory: A Post Mortem* / Justin Rosenberg // *International Politics*. – 2005/ – # 42. – P. 2 – 74. [укр. переклад: <http://commons.com.ua/?p=17247>].
46. Sachs J. *Rethinking the Practice of Teacher Professionalism* / J. Sachs // *The Life and Work of Teachers* ; edited by C. Day, A. Fernandez, T. Hague, and J. Møller. London : Falmer, 1999. – P. 76 – 89.
47. Sachs J. Teacher professional identity: competing discourses, competing outcomes / J. Sachs // *Journal of Education Policy*. – 2001. – 16 (2). – P. 149 – 161.
48. Schleicher A. *Comparability Issues in International Educational Comparisons* / A. Schleicher. // *Reflections on Educational Achievement: Papers in honour of T. Neville Postlethwaite* ; ed. by W. Boss & R. H. Lehman. – Muenster, Germany : Waxmann, 1995. – P. 532 – 540.
49. *Sociology of Organizations: Structures and Relationships* / Ed. by M. Godwyn and J.H. Gittel. – London : Rise Forge Press, an Imprint of SAGE Publications, Inc., 2012.- 768 p.
50. Sparke M. *Introducing Globalization - Ties, Tensions, and Uneven Integration* / M. Sparke. – Malden, MA, USA : Wiley-Blackwell, 2013. – 491 p.
51. Stompel G. *Postgraduate Comparative Education Theory under Globalization* / G. Stompel. // *Международное сотрудничество в образовании в условиях глобализации: материалы Междунар. научно-практ. конф.* / отв. ред. В. М. Ефимова. – Симферополь : Апрель, 2012. – С.394 – 400.
52. Stompel G. A. *Faculty’s Postgraduate Education and Management under Globalization* / Georg Stompel. // *Research Bulletin SWorld «Modern scientific research*

and their practical application. Education, Psychology and Sociology» [Ed. by A. Shibayev, S. Kuprienko, A. Fedorova]. – 2012. – Vol. 5 J31205 (September). – P. 146 – 153. (Режим доступу : <http://sworld.com.ua/index.php/ru/e-journal/the-content-of-journal/j312/13793-j31205>).

53. The Cambridge Handbook of Expertise and Expert Performance / Ed. by K. A. Ericsson, N. Charness , P. J. Feltovich et al. – Cambridge : Cambridge University Press, 2006. – 918 p.

54. Tompkins J. B. Organizational Theory & Public Management. – The U.S.A. Thomson Learning, Inc. (Wardsworth), 2005. – 416 p.

55. van Fenema P.C. Paradigm Shifts in Coordination Theory. [Submission # 13695] / P.C. van Fenema, B. Pentland , and K. Kumar. – New Orleans : the Academy of Management Annual Meeting, 2004. – 33 p. – Режим доступу : http://www.academia.edu/3046826/Paradigm_shifts_in_coordination_theory

56. Vogus T. What is it about relationships? A behavioral theory of social capital and performance / T. Vogus // Labor and Employment Relations Proceedings. – 2006. – # 58. – P. 164 – 173.

57. Whitty G. Changing modes of teacher professionalism: traditional, managerial, collaborative and democratic / G. Whitty // Exploring professionalism [Ed. by B. Cunningham]. – London : Bedford Way Papers, 2008. – P. 28 – 49.

14. Інформаційні ресурси

1. Персональний комп'ютер або відповідний аналог.
2. Доступ до Інтернету та інших баз даних.
3. Необхідне програмне забезпечення.